

YHDESSÄ VAI ERIKSEEN?

KESKI-SUOMEN ALUEELLISTEN TV-UUTISTEN JA RADIO KESKI-SUOMEN YHTEISTYÖN RAKENTAMINEN, TOTEUTUMINEN JA TULEVAISUUS SEKÄ TOIMITTAJIEN ASEENTEET YHTEISTYÖTÄ KOHTAAN

Keijo Salokangas
Journalistiikan pro gradu -tutkielma
Viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2001

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta HUMANISTINEN	Laitos VIESTINTÄTIETEIDEN
Tekijä Salokangas, Keijo Olavi	
Työn nimi YHDESSÄ VAI ERIKSEEN? Keski-Suomen alueellisten tv- uutisten ja Radio Keski-Suomen yhteistyön rakentaminen, toteutuminen ja tulevaisuus sekä toimittajien asenteet yhteistyötä kohtaan.	
Oppiaine Journalistiikka	Työn laji Pro gradu-työ
Aika Kevät 2001	Sivumäärä 97 + liitteet
Tiivistelmä – Abstract	
<p>Jyväskylässä sijaitseva Keski-Suomen uutiset on yksi kolmesta Yleisradion alueellisesta tv-uutistoimituksesta. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää Radio Keski-Suomen ja Keski-Suomen uutisten yhteistyötä, millä tavoin alueellisia tv-uutisia suunniteltiin, kuinka ne toteutettiin käytännössä ja millä tavoin yhteistyötavoite toteutui Jyväskylässä, sekä mitkä syyt tavoitteen onnistumiseen vaikuttivat. Lisäksi tutkimuksen kohteena ovat toimittajien asenteet toimitusten yhteistyötä kohtaan. Työn historiallis-teoreettisessa osuudessa käydään läpi Yleisradion radio- ja tv-uutisten sekä aluetoiminnan historiaa. Alueellisten tv-uutisten syntyä, tavoitteita ja toimintaympäristöä kuvataan Yleisradion suunnitteluraporttien avulla. Empirian pohja-aineistona on vertailtu 20 päivän ajalta Radio Keski-Suomen kello 16.30 lähetyksistä ja Keski-Suomen uutisten lähetyksistä yhteisten ja eriävien uutisaiheiden määrää ja sitä, mihin uutisen perusmuotoon aiheet on tehty. Lähetysten vertailusta käy ilmi, että Radio Keski-Suomen uutisten ja Keski-Suomen uutisten käsittelemät aiheet eroavat toisistaan merkittävästi. Nämä havainnot ovat pohjana teemahaastatteluille.</p> <p>Työ osoitti, että samalla alueella toimivien maakunnallisten Yleisradion toimitusten uutiskriteerit voivat olla erilaiset. Osittain erilaisuus johtuu radion ja television välineominaisuuksista. Tavoite toimitusten yhteistyöstä ei toteutunut, eikä siihen pyritty erityisen aktiivisesti. Radio Keski-Suomen ja Keski-Suomen uutisten välisen yhteistyön suunnittelu oli vajavaista. Laadittuja suunnitteluraportteja ei annettu edes uutispäälliköiden käytettäväksi. Toimittajien asenne yhteistyötä kohtaan näyttää olevan positiivinen, mutta sillä varauksella, ettei uutisten laatua heikennetä liiallisen työtaakan kustannuksella. Yhteistyötä kannatetaan ja se koetaan perustelluksi. Toimittajien ja tekniikan välisen raja-aidan ei uskota katoavan lähitulevaisuudessa ainakaan kokonaan.</p>	
Asiasanat alueuutiset, tv-uutiset, maakuntaradio, monimediaalisuus, uutiskriteerit, Yleisradio	
Säilytyspaikka	Jyväskylän yliopisto / Tourulan kirjasto
Muita tietoja	

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta HUMANISTINEN	Laitos VIESTINTÄTIETEIDEN
Tekijä Salokangas, Keijo Olavi	
Työn nimi YHDESSÄ VAI ERIKSEEN? Keski-Suomen alueellisten tv- uutisten ja Radio Keski-Suomen yhteistyön rakentaminen, toteutuminen ja tulevaisuus sekä toimittajien asenteet yhteistyötä kohtaan.	
Oppiaine Journalistiikka	Työn laji Pro gradu-työ
Aika Kevät 2001	Sivumäärä 97 + liitteet
Tiivistelmä – Abstract <p>Jyväskylässä sijaitseva Keski-Suomen uutiset on yksi kolmesta Yleisradion alueellisesta tv-uutistoimituksesta. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää Radio Keski-Suomen ja Keski-Suomen uutisten yhteistyötä, millä tavoin alueellisia tv-uutisia suunniteltiin, kuinka ne toteutettiin käytännössä ja millä tavoin yhteistyötavoite toteutui Jyväskylässä, sekä mitkä syyt tavoitteen onnistumiseen vaikuttivat. Lisäksi tutkimuksen kohteena ovat toimittajien asenteet toimitusten yhteistyötä kohtaan. Työn historiallis-teoreettisessa osuudessa käydään läpi Yleisradion radio- ja tv-uutisten sekä aluetoiminnan historiaa. Alueellisten tv-uutisten syntyä, tavoitteita ja toimintaympäristöä kuvataan Yleisradion suunnitteluraporttien avulla. Empirian pohja-aineistona on vertailtu 20 päivän ajalta Radio Keski-Suomen kello 16.30 lähetyksistä ja Keski-Suomen uutisten lähetyksistä yhteisten ja eriaivien uutisaiheiden määrää ja sitä, mihin uutisen perusmuotoon aiheet on tehty. Lähetysten vertailusta käy ilmi, että Radio Keski-Suomen uutisten ja Keski-Suomen uutisten käsittelemät aiheet eroavat toisistaan merkittävästi. Nämä havainnot ovat pohjana teemahaastatteluille.</p> <p>Työ osoitti, että samalla alueella toimivien maakunnallisten Yleisradion toimitusten uutiskriteerit voivat olla erilaiset. Osittain erilaisuus johtuu radion ja television välineominaisuuksista. Tavoite toimitusten yhteistyöstä ei toteutunut, eikä siihen pyritty erityisen aktiivisesti. Radio Keski-Suomen ja Keski-Suomen uutisten välisen yhteistyön suunnittelu oli vajavaista. Laadittuja suunnitteluraportteja ei annettu edes uutispääliköiden käytettäväksi. Toimittajien asenne yhteistyötä kohtaan näyttää olevan positiivinen, mutta sillä varauksella, ettei uutisten laatua heikennetä liiallisen työtaakan kustannuksella. Yhteistyötä kannatetaan ja se koetaan perustelluksi. Toimittajien ja tekniikan välisen raja-aidan ei uskota katoavan lähitulevaisuudessa ainakaan kokonaan.</p>	
Asiasanat alueuutiset, tv-uutiset, maakuntaradio, monimediaalisuus, uutiskriteerit, Yleisradio	
Säilytyspaikka	Jyväskylän yliopisto / Tourulan kirjasto
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 RADION UUTISTOIMINNAN HISTORIAA	8
2.1 Yleisradion uutisvälityksen alkutaival – STT:n uutisia	8
2.2 Omat radiouutiset alkavat	10
2.3 Alue toiminta radiossa	11
<i>2.3.1 Aluelähettykset ennen paikallisradion aikaa</i>	11
<i>2.3.2 Kitkaa ja oman paikan hakemista</i>	15
<i>2.3.3 Alueohjelmista paikallisradioihin</i>	16
3 TELEVISION UUTISTOIMINNAN HISTORIAA	19
3.1 Tv-lähetystä ilman uutisia	19
3.2 Aluekeskuksia	21
3.3 Kotimaan uutisten kattavuuden ongelmat	23
4 ALUEELLISTEN TV-UUTISTEN KEHITYS	26
4.1 Alueellisia kokeiluja 1960–1970 -lukujen taitteessa	26
4.2 Uusi yritys 1990-luvulla	27
4.3 Lähettykset alkultaan	30
5 ALUEELLISEN TELEVISION TOIMINTAYMPÄRISTÖ	32
5.1 Alueellisen televisiotoiminnan motiivit	32
5.2 Organisaatiomallit: synergia vai fuusio?	34
6 YLEN MAAKUNTATOIMITUKSET KESKI- SUOMESSA	38
6.1 Radio Keski-Suomen uutiset	38
6.2 Keski-Suomen uutiset	40

7 RADION JA TELEVISION UUTISTUOTANTO	42
7.1 Uutissähke	42
7.2 Uutiskommentti/kommenttisähke	42
7.3 Juttu/uutisraportti	43
8 YHTEISTYÖN KÄYTÄNNÖN VAIHTOEHDOT	44
8.1 Uutissähke	44
8.2 Uutiskommentti ja uutisraportti	44
8.3 Televisiosta radioon	45
8.4 Radiosta televisioon	46
8.5 Moniosaavia radio- ja televisiotoimittajia	46
9 LAADULLINEN TUTKIMUS JA TEEMAHAASTATTELU	48
9.1 Laadullinen tutkimus	48
9.2 Tutkimuksen toteutus teemahaastatteluna	49
9.3 Laadullisen aineiston tulkinta	50
10 YHTEISTYÖN MAHDOLLISUUDET JA ASEENTEET	53
10.1 Keski-Suomen uutisten suunnitteluvaihe	53
<i>10.1.1 Hyvät edellytykset, tekniikka ja yliopisto vahvuutena</i>	53
<i>10.1.2 Hidas loppukiri – OTO –suunnitellut uutiset</i>	54
<i>10.1.3 Resurssisuunnitelmat ja käytäntö</i>	55
<i>10.1.4 Yhteistyön salatut eväät</i>	57
10.2 Asenteet yhteistyötä kohtaan	58
<i>10.2.1 Keski-Suomen uutisten perustamisvaihe</i>	58
<i>10.2.2 Toiminta alkaa, asenteet muuttuvat</i>	61

10.3 Uutislähetysten vertailu	63
<i>10.3.1 Vertailun perusteet: jako sähköisiin ja juttuihin</i>	64
<i>10.3.2 Havainnot 20 päivän ajalta</i>	65
<i>10.3.3 Vertailusta esiin tulevat erot</i>	66
<i>10.3.4 Yhteiset aiheet</i>	66
<i>10.3.5 Yhteisten aiheiden vertailutuloksia</i>	67
10.4 Eroavuudet ja uutiskriteerit	68
<i>10.4.1 Yleisradion uutiskriteerit</i>	68
<i>10.4.2 Kiinnostavuuden kriteeri</i>	70
<i>10.4.3 Kriteerit toimittajia myöten</i>	70
<i>10.4.4 Television uutisten odotusarvo on vakio</i>	72
10.5 Asenteet tulevaisuuden suhteen	74
<i>10.5.1 Perusasenne yhteistyölle myönteinen</i>	74
<i>10.5.2 Moniosaaminen ja toimittajien toimenkuvien muutos</i>	75
<i>10.5.3 Yhteiseen uutispöytään</i>	76
11 JOHTOPÄÄTÖKSET	78
11.1 Yleisradion aluetoiminta käännekohtassa	78
11.2 Maakunnallisten toimitusten erilaisuus	79
11.3 Kokemuksia ja havaintoja yhteistyöstä	79
11.4 Positiivista suhtautumista, mutta varauksella	81
11.5 Yksi mahdollinen malli	82
<i>11.5.1 Toimituksen organisaatio</i>	82
<i>11.5.2 Toimittajien työtehtävät</i>	83
<i>11.5.3 Materiaalien monipuolisempi käyttö</i>	85
11.6 Kohti yhteisiä toimituksia	86
11.7 Entä sitten?	87
LÄHTEET	91
LIITTEET	98

1 JOHDANTO

Yleisradio aloitti vuoden 2000 alusta alueellisten televisiouutisten kokeilun. Kokeilualueita on kolme: Keski-, Lounais- ja Pohjois-Suomi. Keski-Suomen alueellisten tv-uutisten eli Keski-Suomen uutisten toimitus sijaitsee Jyväskylässä. Samassa Yleisradion toimintakeskuksessa toimii Yleisradion maakuntaradio Radio Keski-Suomi, jolla on oma maakunnallinen uutistuotanto. Alueellisten tv-uutisten alkuperäisenä tavoitteena oli toimia tiiviissä yhteistyössä samalla toimialueella toimivien maakuntaradioiden uutistoimitusten kanssa. Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää sitä, millä tavoin alueellisia tv-uutisia suunniteltiin, kuinka ne toteutettiin käytännössä ja millä tavoin yhteistyötavoite toteutui Jyväskylässä, sekä mitkä syyt tavoitteen onnistumiseen vaikuttivat. Sen lisäksi tutkin uutistuotannon yhteistyön mahdollisia muotoja sekä Radio Keski-Suomen ja Keski-Suomen uutisten toimittajien asenteita yhteistyötä kohtaan. Tämä tutkimus ei kuitenkaan ole yhtiön tilaustyö, vaan olen ryhtynyt tekemään sitä täysin omasta mielenkiinnostani aiheita kohtaan.

Sekä kustannus- että käytännön syistä Yleisradion maakuntaradioiden ja alueellisten tv-uutisten toimintoja suunnitellaan yhdistettäväksi. Tutkimuksen tekohetkellä yhteistyön tai yhdistämisen muodot ovat vielä suunnittelun asteella. Säästöpainneiden alla Yleisradio tuskin haluaa rakentaa tai ylläpitää maakuntatasolla toista rinnakkaista uutisorganisaatiota jo olemassa olevan maakuntaradioverkon lisäksi. Juuri nyt Jyväskylässä Keski-Suomen uutiset ja Radio Keski-Suomen uutistoimitus työskentelevät erillään toisistaan, mutta jonkin asteinen yhteistyön tiivistäminen tai jopa toimitusten yhdistäminen ovat näköpiirissä lähitulevaisuudessa.

Olen työskennellyt aiemmin Yleisradion maakuntaradiossa Kainuun Radion uutistoimittajana. Tunnen maakuntaradion uutistuotannon perusteet ja tekotavat. Keski-Suomen tv-uutisissa olen työskennellyt yli vuoden, sen lähetystoiminnan alkamisesta lähtien tammikuusta 2000. Oma kokemukseni Radio Keski-Suomen ja Keski-Suomen tv-uutisten yhteistyöstä on se, että alussa radion kanssa ei juurikaan tehty yhteistyötä, mutta sen määrä on lisääntynyt ensimmäisen vuoden aikana.

Yhteistyö ei kuitenkaan ole ollut mielestäni kovin järjestelmällistä tai suunnitelmallista, lähinnä sitä on tehty tietojen ja sähkeiden vaihtamisessa. Muita materiaaleja, kuten juttujen äänimateriaaleja on lainattu toiselle toimitukselle vain muutaman kerran.

Kahden toimituksen väliseen yhteistyöhön suoraan liittyvää tutkimusta on tehty aiemmin ilmeisen niukasti. Itse en sitä löytänyt. Sen sijaan Yleisradion maakuntaradion uutiskriteerejä on tutkittu äskettäin, Kaisa Kirveen pro gradu-tutkielman aineisto on kevättalvelta 2000. Maakuntaradioita on tutkinut myös Esa Rieskjärvi (1995), joka selvittää Yleisradion kanavauudistuksen vaikutuksia uutistoimintaan. Osittain tutkimustani sivuaa Kyösti Vaaran pro gradu-tutkielma radion visuaalisesta ulottuvuudesta ja konvergenssista, jossa elementteinä ovat ääni ja kuva yhdistyvät. Vaaran tutkimus on kuitenkin omaan tutkimukseeni nähden tekniikkapainotteisempi. Yksittäisten uutistoimitusten toiminnasta ja organisoinnista löytyy sekä kotimaista että ulkomaista tutkimusta.

Käytännössä oma tutkimukseni etenee esittelemällä ensin radion ja television uutistoiminnan sekä niihin liittyvän aluetoiminnan historiaa. Käyn erikseen läpi alueellisen tv-toiminnan kehitystä ja alueuutiskokeilun syntyä sekä Radio Keski-Suomen ja Keski-Suomen uutisten toimintaa. Lähetyksien sisältöjä vertailemalla selvitän sen, kuinka paljon yhteistyötä on tehty. Sisällön vertailusta haen pohjaa kysymyksille, joita esitän radion ja television työntekijöille. Menetelmänä on teemahaastattelu. Pyrin löytämään mahdollisia yhteneviä selityksiä sille, miksi toiminta on ollut nykyisen kaltaista, ja mitä se tulevaisuudessa voisi olla.

2 RADION UUTISTOIMINNAN HISTORIAA

2.1 Yleisradion uutisvälityksen alkutaival – STT:n uutisia

Suomen Yleisradio perustettiin vuonna 1926. 1960-luvun puoliväliin saakka uutiset radion lähetyksiin toimitti Suomen tietotoimisto. STT:n uutiset tulivat mukaan Yleisradion ohjelmiin alusta alkaen, vuosina 1926 ja 1927 Yleisradio sai STT:ltä uutisia väliaikaisjärjestelyin. Vuonna 1927 radiossa ryhdyttiin lukemaan iltapäivälehtien tärkeimpiä uutisia iltaisin. (Lyytinen 1996, 92.) Vuonna 1928 Yleisradion ja STT:n sopimus sai virallisen muodon. Yle alkoi maksaa sopimuksen perusteella saamastaan materiaalista vuosikorvausta STT:lle. (Komiteanmietintö 1980, 1.)

Yleisradion uutistoimintaa leimaa asetelma, joka nousee eri tavoin esiin vuosikymmenten aikana. Kyse on yhtiön pääpaikan Helsingin ja muun Suomen välisestä tasapainosta niin uutis- kuin muussakin toiminnassa. Uutisten kohdalla se ilmenee keskusteluna siitä, kuinka maakuntien uutistoimintaa tulisi hoitaa, missä laajuudessa ja mikä sen taso yleensäkin on. Yksi historian käännekohdista maakuntauutisten kohdalla on alueellisen tv-uutistoiminnan aloittaminen vuoden 2000 alussa.

Keskustelu Yleisradion välittämien STT:n uutisten valtakunnallisesta kattavuudesta alkoi pian uutistoiminnan aloittamisen jälkeen. 1920-luvun lopulla maatalousalan järjestöt ja radionkuuntelijat valittivat Yleisradion johdolle maaseutua ja maataloutta koskevan uutisaineiston vähäisyydestä. Vuonna 1928 Maataloustuottajien keskusjärjestö MTK vetosi Yleisradioon ja esitti, että sen pitäisi ottaa paremmin huomioon maaseutuväestön sivistys- ja maataloudellisen ammattitiedon tarpeet. Uutisiin oli saatava enemmän kotimaan tapahtumia ja maataloutta koskevaa aineistoa. MTK moitti uutislähetyksiä niukoiksi ja toisarvoisia asioita käsitteleviksi. MTK:n mielestä maataloutta käsiteltiin epäsuopeasti. (Lyytinen 1996, 92.) MTK puhui omistajan äänellä, vuodesta 1926 vuoteen 1934 Yleisradio oli järjestöjen omistama. Varsinkin osuustoiminnallisilla ja maatalousjärjestöillä oli suuri omistusosuus radioyhdistysten ohella. (Salokangas 1996, 435.)

Radion uutistoiminnan kritiikki ei ollut yksipuolisesti maaseudun uutisnälän tyydyttämisen puolella. Lehdistö huolestui omasta asemastaan, kun radiossa luettiin uutisia, jotka ilmestyivät seuraavana päivänä lehdissä. Vuonna 1928 Yle teki sopimuksen Työväen Sanomalehtien Tietotoimiston TST:n kanssa. Yhteistyö jäi vajaan kahden vuoden mittaiseksi. Samana vuonna lähetettiin ensimmäisen kerran radion päivä uutiset kello 12.45. Tämä sai Sanomalehdenkustantajien Liiton vaatimaan radion uutislähetysten supistamista. Sanomalehdissä pelättiin tilaajien vähenevän, erityisesti pienten maaseutulehtien levikin pelättiin pienenevän. (Lyytinen 1996, 95.)

Yleisradiossa uutislähetystyksiä haluttiin lisätä, oman uutistoiminnan aloittaminen oli ollut suunnitelmassa jo lähetystoiminnan alkaessa. Vuonna 1931 Yle palkkasi ensimmäisen radion uutisten vakinaisen toimittajan. Pääsyyinä oli tyytymättömyys STT:n aineiston laajuuteen ja laatuun, lehdistölle kirjoitetut uutiset eivät sopineet kovin hyvin radiossa luettavaksi. Lisäksi STT:n toimittamasta iltauutisten aineistosta puuttui paljon uutisia, jotka lehdet julkaisivat aamulla. (Lyytinen 1996, 92, 97.) Uutiset eivät olleet siinä asemassa, että niitä varten olisi ollut omat lukijansa. Uutisia lukivat kuuluttajat, joiden työhön kuului myös ottaa vastaan studioon tulevat esiintyjät, toimia teknikkona, vastailla puhelimeen ja rauhoitella hermostuneita esiintyjä, jopa rauhoittavien lääkkeiden avulla. Kaikki tuon ajan radiolähetykset olivat suorina, tekniikkaa niiden tallentamiseen ei ollut käytössä. Uutisten lukeminen siirtyi STT:n tehtäväksi vuonna 1937. (Lyytinen 1996, 33, 98.)

Kriisiaikana uutisten merkitys kasvoi tavattomasti. Sodan lähestyessä vuonna 1939 uutisluontoinen materiaali lisääntyi ja sitä pyrittiin lähettämään entistä laajemmalle. Lokakuussa 1939 alkoivat puolustusvoimien sanomatoimiston tiedotukset. (Vihavainen 1996, 141.) Sota-ajan oloissa uutiset muodostuivat radion tärkeimmäksi ohjelmaksi. Niitä kuunneltiin eniten ja kuuntelijat asettivat ne kaikkein tärkeimmälle sijalle. Monet olivat hankkineet radiovastaanottimensa nimenomaan uutisten vuoksi.

Yleisradiossa vuonna 1943 laaditussa muistiossa kiinnitettiin jälleen kerran huomio STT:n toimittamien uutisten puutteisiin. Kritiikki oli kovaa. Uutisia oli liian vähän, usein kaikkein tärkeimmätkin uutiset puuttuivat. Kotimaan uutisia STT ei pystynyt hankkimaan ja maaseudun uutiset saattoivat puuttua viikkokaupalla.

Myös huonoa kieliasua moitittiin. (Vihavainen 1996, 201.) Ristiriita uutisten sisällön heikkouden ja niiden tärkeäksi kokemisen välillä oli ilmeinen. Muistion laatinut työryhmä muistutti, että monilla radioyhtiöillä oli omaa uutistoimintaa, ja Yleisradionkin olisi aloitettava oma uutistoiminta. (Salokangas 1996, 69).

Vuonna 1956 oli toinen ääni kellossa. Yleisradion johtokunta piti tarpeellisena muistuttaa, että monilla radioyhtiöillä ei ollut omia uutisia, eikä Yleisradionkaan niitä pitänyt havitella. Taustalla oli ongelmallinen poliittinen tilanne. Kommunistit eivät pitäneet STT:n uutisointia talven 1956 yleislakosta tasapuolisena, työntekijäpuoli löysi niistä huomautettavaa. STT:n radiossa lukemat uutiset herättivät arvostelua, mutta samalla ne keräsivät runsaasti yleisöä. Lähes koko 1950-luvun ajan niitä luettiin kahdella kielellä viidesti päivässä: aamulla kello 6.30, 8.00, päivällä 12.30, illalla 19.00 ja 22.00. Uutistoiminnan peruskaava sisälsi 1960-luvun puoliväliä lähestyttäessä seitsemän uutislähetystä. (Salokangas 1996, 71–72.)

Merkittävä askel oman uutistoiminnan suuntaan oli vuonna 1963 perustettu Sävelradio. Sen tehtävänä oli täyttää ohjelma-aikaa, taukopaikat ja ohjelman pidennykset niin, että Yleisradion ohjelma alkoi aamukuudelta ja päättyi puolenyön aikaan. Sävelradion lomassa luettiin pieniä uutisia. Tämä kuitenkin loppui STT:n vastustukseen ja ilmoitukseen lisälaskusta, jollei uutisten lukeminen lopu Yleisradion omissa ohjelmissa. (Salokangas 1996, 106–107.)

2.2 Omat radiouutiset alkavat

Vuoteen 1965 saakka radion uutisista huolehti STT. Yleisradion käsitys uutisesta oli varsin vapaa, ja se mahdollisti liukumisen uutistoimintaa kohti. Yleisradion ajankohtaistoimintaa ei luettu uutisiksi, uutinen ymmärrettiin käsittelemättömäksi tai lievästi muokatuksi raakamateriaaliksi, jota luki STT. Päivän peiliin tai vastaavaan lähetykseen tehty laajempi ajankohtaisjuttu ei ollut uutinen, koska siinä etäännyttiin lähteen tiedon toistamisesta tai myötällystä oman tulkinnan ja taustoituksen suuntaan. (Salokangas 1996, 148.)

Seuraava käänne kohti omaa uutistoimintaa tapahtui vuonna 1965, jolloin tehtiin sopimus, jolla Yleisradio sai kaukokirjoittimella STT:n koko aineiston suomeksi ja ruotsiksi. Erikseen Yle maksoi STT:n kautta tulevasta Reuterin englanninkielisestä palvelusta. Näin Yle oli itsenäinen suhteessa STT:hen ja lisäksi pystyi saavuttamaan aikavoittoja. Sopimus tarkoitti, että STT:n kaikki kahdeksan päivittäistä uutislähetystä säilyivät, mutta ennen muuta sitä, että Yleisradion omat uutiskatsaukset kävivät mahdollisiksi. Yleisradion radiouutiset aloitti toimintansa syyskuussa 1965. Vuodesta 1966 hallintoneuvosto vahvisti uutisrytmin, jossa oli 11 Yleisradion omaa uutislähetystä. (Salokangas 1996, 179–180.)

Television vallatessa illan 1960-luvun mittaan radion uutistoimituksen työn painopiste siirrettiin aamukuuden ja iltakuuden välille. 1970-luvun puolivälissä pyrittiin kehittämään varhaisaamun palvelua. Aamun peileillä oli hieman suurempi yleisö kuin päälähetys Päivän Peilillä kello 17.30. Vuonna 1976 tuli 15 minuutin uutisraportti iltakahdeksaan. Raportti siirtyi iltakymmeneen vuonna 1980. (Salokangas 1996, 316.) 1990-luvun kanavaudistuksen myötä radion valtakunnalliset uutislähetykset ovat lisääntyneet runsaasti. Yleisradion nuorisokanava Radiomafia lähettää radion uutistoimituksen tuottamia omia uutislähetysksiä. Radiouutiset tuottaa myös Yleisradion digitaalisten radiokanavien Radio Peilin ja Radio Aionon uutislähetykset. Yleisradion radiouutisten varsinaisena kotikanavana toimii Radio Suomi, jossa uutisia kuullaan tasatunnein läpi vuorokauden. Alueelliset uutislähetykset sijoittuvat puolille tunneille maakuntaradioiden lähetysaikoina.

2.3 Aluetoiminta radiossa

2.3.1 Aluelähetykset ennen paikallisradion aikaa

Yleisradiotoiminta alkoi Suomessa paikallisena yksityisten radioharrastajien perustamien yhdistysten toimintana. Yleisradio perustettiin vuonna 1926, jonka jälkeen paikallinen ohjelmatoiminta väistyi valtakunnallisen tieltä. Yleisradio aloitti kuitenkin varsin pian omat paikalliset ohjelmat 1930-luvun alkupuolella. Niitä järjestivät sivutoimiset paikalliset ohjelmapäälliköt paikallisten ohjelmalautakuntien kanssa.

Vuonna 1950 suurin osa yhtiön 15 studiosta lähetti paikallisohjelmaa. Useimmat kerran viikossa, pari kahdesti viikossa, pari vain joka kuudes viikko. Paikallisohjelmat muodostuivat helposti studiokaupungin ohjelmiksi, vaikka huomioitavana olisi ollut koko kuuntelualue. (Salokangas 1996, 195.)

Ratkaisuksi ongelmaan vuonna 1961 siirryttiin paikallisohjelmajärjestelmästä sunnuntain illansuun kahden viikkotunnin maakuntaohjelmiin. Käytännössä paikallis- ja maakuntaohjelmat olivat 60-luvun lopulle pieniä ohjelma-aukkoja, jotka täytettiin paikallisin voimin. Yleisradiossa Helsingin ja maakuntien toimitusten välillä keskusteltiin maakunta-aineiston tasosta ja kysynnän laajuudesta. Helsingissä oli taipumusta pitää paikallisaineistoa sisällöltään liian paikallisena valtakunnalliseen radioon. Maakunnissa puolestaan oli halua tulkita, ettei Helsingissä tarvittu heidän apuaan. Ohjelman sisällössä noudatettiin Yleisradion toimiluvan sanamuotoja. Erilaiset harrastukset ja kysymykset tuli ottaa moni- ja tasapuolisesti esille. Puoluepoliittisia kysymyksiä ei kuitenkaan ollut lupa käsitellä. (Salokangas 1996, 196.)

1960-luvun puolivälissä Yleisradion johdossa päätettiin, että Yleisradion ja maaseudun suhteelle on tehtävä jotain. Vuonna 1965 perustettiin toimikunta Pitkän tähtäyksen suunnitteluelin PTS, joka sai tehtäväkseen tutkia Yleisradion senhetkisiä ja tulevaisuuden vaatimuksia (Repo ym. 1967, 19, 45). Tapahtui selvä valinta maakuntien toiminnan aktivoimiseksi. Tavoitteeksi asetettiin hajanaisen maakuntaohjelmatoiminnan keskittäminen, silmällä pitäen erityisen maakuntaohjelmaosaston perustamista.

Jotta yleisradiotoiminta voisi laajasti, perusteellisesti ja aktiivisesti kuvastaa koko suomalaista yhteiskuntaa, on sen tarmokkaasti etsiydyttävä pääkaupunkiseudun ulkopuolelle. (Repo ym. 1967, 70.)

Stormbom (1968, 97) toteaa senhetkiset maakuntaohjelmat toisen luokan ohjelmiksi, jotka on toteutettu ”kädestä suuhun” ja joista on maksettu niiden tekijöille 60–80 prosenttia yleisohjelman palkkioista. Maakuntaohjelmat olivat vailla omaa profiilia, niistä puuttui pitkäjänteinen suunnitelmallisuus ja arkoja aiheita välteltiin. Ongelmana oli, ettei poliittisia aiheita saanut käsitellä maakuntaohjelmissa lainkaan.

Suosituksissa PTS-työryhmä esitti maakuntaradioiden ohjelmia rajoittavien sääntöjen poistamista ja ajankohtaisuuden lisäämistä. (Stormbom 1968, 99.)

Samaan aikaan oli käynnissä paikallisten toimintakeskusten suunnittelu. Yleisradio oli ostanut Tesvision ja sitoutunut käynnistämään toisen tv-ohjelman. Se päätettiin sijoittaa Tampereelle. Samalla maakuntiin päätettiin perustaa paikallisia toimintapisteitä, joihin sijoitettaisiin sekä radion että television toimintaa. Tavoitteena oli luoda sellainen toimintapisteiden verkko, jonka avulla saataisiin uutistoiminnan kannalta riittävän tiheä kattavuus. Käytännössä Suomi jaettiin vanhan maakuntaradiojaon pohjalta yhteentoista alueeseen. (Salokangas 1996, 197–198.) Radiouutisten silloinen uutispäällikkö Ralf Friberg (1998, 16) muistuttaa, että alueellisella uutis- ja ohjelmatoiminnalla oli poliittinen taustansa. Suomi oli kulkemassa kohti vaikeita aikoja Neuvostoliiton naapurina. Ympäri maata olevia, reaaliajassa toimivia alueellisia tiedotusvälineitä pidettiin tärkeinä. Suomen ääni ei olisi mykistynyt pahoissakaan tilanteissa.

Alueradiossa oli myös television tuotantotekniikkaa muun muassa seitsemän filmiryhmää ja parikymmentä freelance-kuvaajaa. Filmiryhmät tuottivat ohjelmaa kumpaankin valtakunnalliseen verkkoon. Oulussa, Vaasassa ja Jyväskylässä oli kahden kameran tv-studiot. (Salokangas 1996, 300.) Merkittävää tässä on se, että alueilla toimivat toimittajat tekivät juttuja sekä radioon että televisioon. Tämä kannattaa muistaa tämän hetken moniosajakeskustelun taustalla.

Yleisradio aloitti radion maakunnalliset uutis- ja ajankohtaislähetykset koko maassa syyskuun 1. päivänä 1968. Uutiset lähetettiin kolmena päivänä viikossa ennen puolta kuutta. Kesällä 1969 aloitettiin arkisin päivittäiset alueuutiset. Lähetysaika oli kello 17.20–17.30. (Salokangas 1996, 299.) Aluelähetysten toiminta-alueet olivat nykyistä huomattavasti suurempia. Esimerkiksi vuonna 1968 Lappeenranta, Kotka ja Mikkeli kuuluivat Kaakkois-Suomen aluepäällikön alaisuuteen. Kussakin näistä kaupungeista oli oma studiosa, josta uutisia luettiin. Kymmenen minuutin uutislähetys jaettiin kolmen toimituksen kesken. Lähetys siirtyi studiosta toiseen useita kertoja saman uutislähetysten aikana, siirtymä hoidettiin ovikellon tyyppisen pimputuksen avulla, joka kuului useasti tuon kymmenminuuttisen aikana. (Lantta 1998, 24.)

Vuonna 1969 Yleisradio perusti Helsinkiin aluepalvelun, joka välitti uutisia aluetoimituksille. Toimituksen tehtävänä oli seurata, mitä eri alueita koskevia päätöksiä tehtiin Helsingissä: valtioneuvostossa, eduskunnassa, ministeriöissä, keskusvirastoissa, keskusjärjestöissä ja korkeimmissa oikeusistuimissa. Aluepalvelu välitti saadun uutisaineiston niihin aluetoimituksiin, joiden aluetta asiat koskivat. Radiouutisten uutispäällikkö Ralf Friberg otti mallin Ruotsista. (Ratinen 1998, 77–84.)

Aluetoiminnan kehittäminen oli yksi Yleisradion hallintoneuvoston 1960- ja 70-lukujen taitteessa korostamista asioista. Vuonna 1970 Yleisradion pääjohtaja Erkki Raatikainen palasi linjapuheenvuorossaan yhtiön pyrkimykseen siirtää toiminnan painopistettä alueellisen toiminnan suuntaan. Raatikainen halusi päästä lähemmäs tavallista ihmistä ja ymmärrettävämpään ilmaisuun. Aiheiden valinnassa oli mentävä jokapäiväiseen elämään ja jätettävä koko maailman syleily vähemmälle. (Salokangas 1996, 271.)

Kehitystä hidastivat 1970-luvun alun öljykriisit ja Ylen tulorahoituksen heikentyminen. Vuosikymmenen alun nopea inflaatio aiheutti myös Yleisradiolle taloudellisia vaikeuksia. Kuitenkin vuonna 1971 ryhdyttiin lähettämään keskipäivän aluekatsauksia ja alueohjelmiin saatiin lisää resursseja 1972. Parissa vuodessa alueohjelmien määrä kasvoi noin 300 tunnilla. Alueohjelmien runko vakiintui vuosiksi: viitenä päivänä viikossa 10 minuutin aluekatsaus puolilta päivin ja 10 minuutin alueuutiset ennen radion illansuun pääuutislähetystä. (Kokkonen 1998, 109; Salokangas 1996, 299–300.)

Lisäksi perjantaisin lähetettiin 20 minuutin ajankohtaisohjelmaa yleisohjelmassa ja sunnuntaiaamuisin 25 minuutin alueellista asiaohjelmaa. Alueuutiset oli vuonna 1971 jaettu 15 lähetysalueeseen ja niitä lähetettiin sekä yleis- että rinnakkaisohjelman kautta. Ajankohtaislähetykset lähetettiin yleisohjelmassa 12 alueella. Sunnuntain alueelliset asiaohjelmat kuuluivat kymmenellä lähetysalueella yleisohjelmassa. (Yleisradio 1971, 35.)

2.3.2 Kitkaa ja oman paikan hakemista

Yleisradion alueellinen ajankohtaistoiminta alkoi jo ennen alueuutistoiminnan käynnistämistä. Yksittäiset toimittajat tekivät ajankohtaisia ohjelmia alueilta valtakunnallisiin radiolähetyksiin (Kokkonen 1998, 1). Lisäksi alueradiot tuottivat materiaalia valtakunnallisiin uutisiin ja uutistoimituksen ajankohtaisohjelmiin sekä valtakunnan verkossa lähetettävää dokumenttiohjelmaa. Ohjelmissa tuli käsitellä alueellisia tapahtumia ja ongelmia tai valtakunnallisia aiheita alueellisesta näkökulmasta. (Salokangas 1996, 300; Silvola & Repo 1998, 22.) Työnjako aiheutti kitkaa Helsingin ja aluetoimitusten välillä. Maakuntautusten lisäämisestä todettiin, että radion keskipäivän aluekatsauksen aloittaminen vuonna 1971 vähensi maakuntajuttujen saamista valtakunnanradioon. Alueilla toimittajien päätyönä olivat alueuutiset ja valtakunnanverkkoa avustettiin sen verran kuin ehdittiin. (Salokangas 1996, 311.)

Alueuutisten sovittaminen valtakunnalliseen uutistoimintaan kangerteli, koska ne kuuluivat Yleisradion organisaatioissa eri linjoihin. Vuonna 1969 uusittu organisaatio korosti aluetoiminnan palvelevan yhtiön uutistoimintaa. Uutisten laadussa oli kuitenkin ongelmia, jotka valtakunnan tasolla oli jo aiemmin ohitettu. Radiouutisten ensimmäisen uutispäällikön Ralf Fribergin mielestä alueohjelmat eivät kyenneet tuottamaan Helsingin päätoimitukselle merkittäviä uutisia, jos uutisia lainkaan. Fribergin mielestä uutisten tilalle oli tullut ns. puffiradio. (Salokangas 1996, 199.) Vuonna 1998 kirjoittamassaan artikkelissa Friberg kertoo pitäneensä alusta alkaen Yleisradion panostamista aluekeskuksiin haihatteluna. Hänen mielestään aluetoimittajat olisivat voineet työstää materiaalinsa Helsingissä, aluekeskukset olivat liian kalliita. (Friberg 1998, 12.)

Alueuutisten alkuaikoina myös yleisöllä näyttää olleen vankka käsitys Yleisradion toiminnasta. Mikkililäinen toimittaja Pirkko Lantta (1998, 24) kertoo kuinka monet kuuntelijat nostivat Yleisradion korkealle jalustalle ja arvelivat etteivät maakunnan pienet asiat voi Yleisradiota kiinnostaa, eivät edes omaa maakunnallista toimitusta. Yleisradion yhtenä tavoitteena oli tuoda esille sellaisia paikallisia asioita, joiden julkitulon muiden tiedotuskanavien haltijat olivat estäneet (Repo ym. 1967, 70–71).

Vielä 1960-luvun puolella politiikan käsittely alueohjelmissa oli kiellettyä. Mutta kun ilmapiiri vapautui huomattiin, että yhteiskunnallisen keskustelun uudelle paikallisfoorumille oli tarvetta. Tästä hyvä esimerkki on Lapin aluelähetysten lisääminen vuodesta 1974 alkaen. Aluksi päivän tärkeimpiin keskustelunaiheisiin jouduttiin hakemaan lisäaikaa erikoisluvalla. Kokeilusta siirryttiin pysyvään Lapin alueen puolen tunnin ajankohtaislähetykseen joka arkipäivä. Säännöllinen ylimääräaika ”Lappi tänään” lähetettiin valtakunnallisen ohjelman päälle. (Häyrinen 1998, 60.)

Lapin radion alueohjelmat tulivat keskelle herkkää yhteiskunnallista tilannetta, jossa poismuutto työn perässä oli laajaa ja Lapin luonnonvaroja verotettiin rankalla kädellä. Alueen lehdistö oli samaa pataa paikallisten päättäjien kanssa. Radion toimitus otti kansan äänen kuuntelemisen tehtäväkseen. Ilmeisesti kansan ääni oli patoutunut, sillä sen verran kovia poliittisia vääntöjä jutut saivat aikaan. Muun muassa keskustapuolue yritti savustaa yksittäisiä toimittajia pois Lapin Radion palveluksesta.

Lapin ULA-verkon kautta alkoi tulvia uutisia ja raportteja, joita ei juuri painetusta sanasta aikaisemmin ollut löytnyt.....Samoihin aikoihin kun Lapin alueuutiset aloittivat lähetyksensä, alkoi myös Lokan tekoaltaan pinta nousta.... oli varmaan karmea kokemus huomata, että nyt ei Lapissa voi tehdä mitä vaan ilman että koko kansa saa tietää. (Häyrinen 1998, 66–68.)

2.3.3 Alueohjelmista paikallisradioihin

Seuraava askel maakuntatoiminnassa oli paikallisradiotoimintaan siirtyminen. Ylen aikaiseksi nimetty Yleisradion oma ensimmäinen paikallisradio aloitti lähetykset koeluontoisesti tammikuussa 1975. Toiminta vakinaistettiin vuonna 1976. Samana vuonna aloitti ruotsinkielinen Radio Mellannyländ. Seuraavat omilla taajuuksillaan toimivat paikallisradiot Yle perusti vuonna 1982 Turkuun ja Tampereelle. (Salokangas 1996, 302.)

Näyttää siltä, että varsin usein kun joko valtakunnan tai alueiden toimituksissa tapahtui jotain uutta, heräsi keskustelu resurssien jaosta alueiden ja valtakunnan toimitusten kesken. Televisiossa tehtiin talvella 1978 uutisuudistus, jonka hyväksymisen jälkeen radion valtakunnallisessa uutistoimituksessa todettiin tulevaisuuden pelottavan. Pelkona oli, että aluetoimittajien ja ulkomaankirjeenvaihtajien kapasiteettia riittäisi vain televisiolle. Vuonna 1978 hyväksyttiin alueradiotoiminnan kehittämissuunnitelma sekä alueellisen toiminnan kehittämisen yleisperiaatteet. Niissä alueellisten ja paikallisten lähetysten jatkuvuuden turvaaminen ja kehittäminen asetettiin etusijalle, alueelta tapahtuva valtakunnallinen tuotanto jäi toissijaiseksi. Uutis- ja ajankohtaispalvelun turvaaminen ja kehittäminen asetettiin muun ohjelmatoiminnan edelle sekä aluelähetyksissä että alueellisessa valtakunnan tuotannossa. Muu ohjelmatoiminta ei saanut aiheuttaa uutis- ja ajankohtaispalvelusta tinkimistä. Alueellisessa toiminnassa radiotoiminta asetettiin toistaiseksi televisioiminnan edelle kevyemmän tuotantokaluston ja sitä seuraavan paremman hyötysuhteen takia. (Salokangas 1996, 301.)

Yleisradion hallintoneuvostossa paikallisradioiden kehittämistä ajoi pääjohtaja Sakari Kiuru vuonna 1982. Hän otti mallia Englannista, jossa kaupunkiseutujen paikallisradiot saavuttivat kolme neljänestä yleisöstä. Kiurun mukaan paikallista tiedonvälitystä ei voinut jättää pelkästään alueellisten ykköslehtien ja ilmaisjakelulehtien varaan. 1980-luvun puoliväliin mennessä alueradio-ohjelmat aloitettiin Oulussa, Keski- ja Etelä-Pohjanmaalla, Lahdessa, Kuopiossa ja Lapissa. (Salokangas 1996, 301–303.)

Seuraava suuri muutos tapahtui radion toimintaympäristössä. Yleisradio sai kilpailijoikseen kaupalliset paikallisradiot vuonna 1985. Yle vastasi profiloimalla valtakunnallisia kanaviaan. Alueradioiden kannalta tämä merkitsi sitä, ettei niille löytynyt valtakunnan kanavilta riittävän hyviä lähetyaikoja. Alue- ja paikallisohjelmien kehittämiseksi oli siten kolmas ulaverkko tarpeellinen. Vuoden 1990 kanavauudistuksessa aluelähetykset siirrettiin uudelle kanavalle ULA 3-verkkoon. Siihen yhdistettiin radion valtakunnallinen uutistoiminta ja pääosa ajankohtais-, urheilu- ja asiaohjelmista.

Ykkösverkon nimeksi tuli Ylen Ykkönen, kakkosverkko ristittiin Radiomafiaksi ja kolmosverkko Radio Suomeksi. Alueohjelmat saivat paikkansa Radio Suomen kanavalta. (Kokkonen 1998, 107; Salokangas 1996, 379.)

Alueradioiden uutisrytmi on vakiintunut samankaltaiseksi lähes koko Suomessa. Maakunnallisia ja alueellisia uutisia toimitetaan varhaisesta aamusta illansuuhun, käytännössä koko maakuntaradion arkilähetysten ajan. Maakuntaradioita on nykyisin 20 kappaletta. Radio Keski-Suomi on poikkeus niiden joukossa, kokeiluprojekti, joka on antanut Radio Keski-Suomelle varsin vapaat kädet koko lähetystoiminnan, myös uutisten järjestelyssä.

3 TELEVISION UUTISTOIMINNAN HISTORIAA

3.1 Tv-lähetyksiä ilman uutisia

Alueellinen toiminta kulkee mukana suomalaisen tv-toiminnan ja tv-uutisten historian alusta alkaen. Televisiotoiminta alkoi Suomessa alueellisena. Yleisradiolle tv-toiminnan aloittamista ehdotettiin ensimmäisen kerran vuonna 1947. Kun Yleisradio suhtautui ehdotukseen kielteisesti, ryhtyivät Radioinsinööri-seura ja Teknillinen korkeakoulu vuonna 1954 rakentamaan tv-lähetintä opetuskäyttöön. Tv-kerhotoiminnan tuloksena ensimmäinen teekkareiden julkinen tv-lähetyksen nähtiin 24.5.1955. (Linkki 19/1997, 2.) Vuonna 1956 perustettiin tv-rahasto yhdistyksen toiminnan turvaamiseksi. Tämä johti TES -televisio perustamiseen. Vuonna 1959 perustettiin Oy Tesvisio Ab ja samalla sen tv-lähetyksistä tuli jokapäiväisiä. (Salokangas 1996, 139; Pesari 2000, 25.) Alueellista tv-toimintaa oli myös Helsingin ulkopuolella. TES -televisio vanavedessä Turun tv-kerho rakensi oman tv-aseman vuonna 1956. Tampereen tv-kerhosta tuli Tamvisio 1961. TES -televisio ja Tamvisio tavoittelivat haltuunsa yksityistä tv-kanavaa. (Pesari 2000, 109.)

Yleisradio lähti mukaan televisiotoimintaan vuonna 1957. Koelähetykset alkoivat Suomen Televisio -nimellä. Televisiotoiminnan alkuaikoina sekä Yleisradio että Tesvisio kiinnittivät huomiota uutis- ja ajankohtaistoiminnan kehittämiseen. Yleisradion televisio-ohjelmaosaston päällikkö Ville Zilliacus korosti, että ohjelmistossa on oltava kiintein väliajoin toistuvia sekä kotimaan että ulkomaan katsauksia. Zilliacus halusi luoda kotimaahan avustajaverkon. (Salokangas 1996, 127.)

Suomen Televisiossa luettiin aluksi STT:n uutislähetyksiä virityslähetysten aikana (Komiteamietintö 1980, 2). Televisiouutisten toiminnan alku muistutti radion selostusosaston ei ihan uutisia mutta ajankohtaista -mallia. Toinen radiomallin mukainen liike oli STT:n kolmen minuutin tv-uutisten aloittaminen syyskuussa 1959. Tv-uutisia ei luettu STT:ssä vaan Pasilassa. (Salokangas 1996, 127.) Yleisradio olisi halunnut tarjota katsojille tv-uutisia, mutta varsinaisen uutistoiminnan harjoittamiselle oli byrokratian asettama este.

Ville Zilliacuksen mukaan televisio peri radiolta vanhan toimilupasopimuksen, joka kielsi siltä uutistoiminnan. Ajankohtaisuuden vaatimukseen vastattiin kamerakierroksella, jossa uutiset olivat tuoreimmillaan kahden päivän ikäisiä. Varsinaista uutistoimintaa saatiin odottaa 1960-luvun puoliväliin saakka. (Linkki 19/1997, 3.) Vuonna 1958 Suomen Televisio lähetti kamerakierroksia ja muita katsauksia kahtenasatana iltana yhteensä 43 tuntia. Talon omat kuvaajat vastasivat 13 tunnista ja kahdeksan paikkakunnan kuvanvaihtajat viidestä tunnista. Uutisten materiaali painottui ulkomaille. Vasta uutistoimituksen kehittämisen myötä kotimaan osuus kasvoi. (Salokangas 1996, 127.) Nykyisen kaltaiseksi uutisjärjestelmä alkoi muotoutua 1960-luvun lopulla (Komiteanmietintö 1980, 2).

Radiossa kerrottujen uutisten toistaminen ei tyydyttänyt television väkeä eikä STT:n hallitsemaa radiomallia haluttu siirtää televisioon. Vuonna 1960 Suomen Television uutislähetysten tehostamiseen kiinnitettiin erityistä huomiota. Uutisten lisäksi itse koottu kamerakierros lähetettiin jokaisena arkipäivänä. Kevätkaudella 1961 liitettiin myöhäisempiin uutisiin satunnaisesti ”valokeilassa” -osuus, joka syyskaudella vakinaistettiin kaikkiin arkipäiviin. (Salokangas 1996, 127.)

Ulko- ja kotimaisista kamerakierroksista, jotka oli toteutettu 1950-luvun elokuvateatterimallin mukaisesti, luovuttiin 1970-luvun alussa (Komiteanmietintö 1980, 2). Vuonna 1961 Suomen Televisioon nimitettiin ensimmäinen uutispäällikkö, Erkki Raatikainen. Aiemmin töitä teki useita lyhytaikaisia toimittajia, joilla ei ollut päällikön asemaa. Samana vuonna television kotimaanosasto pestasi freelance-”kuvanvaihtajia” television näkyvyysalueen keskuksista sekä maan suurimmilta paikkakunnilta. (Salokangas 1996, 127.)

Tesvisio ja Tamvisio jatkoivat edelleen toimintaansa 1960-luvun alussa. Tesvisiolla oli kolme asemaa, joita yhdistämään rakennettiin oma linkkiverkko. Tesvisio ja Tamvisio kaatuivat rahapulaan ja Yle osti ne vuonna 1964. (Pesari 2000, 110, 113.) Yleisradio luopui Suomen Televisio -nimestä vuonna 1965. Kaksi kanavaa nimettiin TV1:ksi ja TV2:ksi. TV2 erotettiin omaksi yksikökseen ja sen pääpaikaksi tuli Tampere. (Pesari 2000, 114; Salokangas 1996, 146.)

Kakkoskanavan näkyvyysalue kasvoi vähitellen. Vuonna 1969 sen alueella asui 40 % maan väestöstä, vuonna 1980 kakkosen peitto oli 95 % ja vuonna 1986 lähes täydellinen, 99,5%. (Salokangas 1996, 254.)

3.2 Aluekeskuksia

Kuten radiossa myös televisiotoiminnassa alkoi 1960-luvun lopulta maakuntien toiminnan kehittämisen kausi. Vuonna 1965 perustettu Pitkän tähtäyksen suunnitteluelin PTS kiinnitti huomiota alueelliseen tulotasoon. Sen kehitystä pidettiin oleellisena tv:n kannalta, koska katseluverkkoa jouduttiin laajentamaan alueelle, joka oli harvaan asuttua ja keskimääräistä köyhempää. Toimikunnassa todettiin, että investointien ja odotettavissa olevien tulojen suhde koituu television kannalta epäedullisemmaksi. Yleisradio katsottiin velvolliseksi hoitamaan näitä yhteiskunnallisia rasitteita. (Repo ym. 1967, 19, 45.)

Samaan aikaan oli käynnissä paikallisten toimintakeskusten suunnittelu. Maakuntiin päätettiin perustaa paikallisia toimintapisteitä, joihin sijoitettaisiin sekä radion että television toimintaa. Tavoitteena oli luoda sellainen toimintapisteiden verkko, jonka avulla saataisiin uutistoiminnan kannalta riittävän tiheä kattavuus. Käytännössä Suomi jaettiin vanhan maakuntaradiojaon pohjalta yhteentoista alueeseen. (Salokangas 1996, 197–198.) Televisio-ohjelmia ryhdyttiin tuottamaan Helsingin ja Tampereen ulkopuolelta ulkolähetysautojen ja filmiryhmien avulla. Tällainen uutisten hankinta oli kuitenkin varsin hidastempoista ja kustannukset olivat suuria. Alueellisen tv-toiminnan kehittämiseksi tehtiin useita suunnitelmia. Kriteereinä olivat ohjelman tarve, taloudellisuus ja tekniset mahdollisuudet. Uutistoiminnan tarve saada materiaalia koko maan alueelta painotti tehtyjä ratkaisuja. (Pesari 2000, 124.) Yleisradion suunta – ohjelmatoiminnan tehtävä -kirjassa todetaan varsin kuvaavasti television toiminnan laajentamisesta maaseudulle:

Televisiotoiminnan ulottaminen entistä köyhemmille seuduille saattaa vaatia joidenkin ohjelmien sisällön ja rakenteen muutoksia. On näet luultavaa, että näillä seuduin katsojien ominaisuudet, ja myös siis tarpeet, poikkeavat jossain määrin rintamaiden katselijain vaatimuksista. (Repo ym. 1967, 45.)

Yleisradiossa oli siis huomattu alueellisen toiminnan tarve. Maaseutuväestölle haluttiin antaa mahdollisuus saada heitä koskettavat asiat esille aiempaa paremmin. Rivien välistä on kuitenkin luettavissa jonkinlainen ylemmydentunne maakuntien toimintaa ja yleisöä kohtaan. Mielestäni tämä kuvaa varsin hyvin asenteellista vastakkainasettelua Helsingin ja maakuntien välillä.

Ensimmäinen alueellinen tuotantopiste valmistui Ouluun vuonna 1965. Siellä tuotettu uutismateriaali siirrettiin Pasilan tv-keskukseen linkkiyhteydellä. Vuonna 1966 Ouluun saatiin kalusto, jolla voitiin tehdä suoria ajankohtaisohjelmia. Seuraavina vuosina Oulua vastaava filmitoiminta alkoi Jyväskylässä 1966–67 ja Vaasassa 1969. Lappeenrantaan ja Rovaniemelle valmistuivat uudet aluekeskukset vuonna 1972, Turkuun 1973. Kuopio sai aluekeskuksen vuonna 1979 ja tv-laitteiston 1981. Aluekeskuksia perustettiin vielä Ouluun 1982, Vaasaan 1984 ja Jyväskylään 1991. Vaasa sai eng-leikkaamon 1984 ja tv-studion 1987. (Pesari 2000, 124–127.)

Aluekeskusten synty ja kehittäminen vei aikansa, eivätkä kaikki laajennukset tapahtuneet käden käänteessä. Uusia toimintakeskuksia rakennettiin, mutta kaikkiin ei palkattu uutta tv-väkeä. Oulussa rakennettiin talo, mutta sen tv-studion kalustoksi tuli aluksi ainoastaan pöytätennispöytä. (Linkki 19/ 1997, 22).

Alueellisen tv-tuotannon pulmana on ollut tv-studiotuotannon pieni tuntimäärä. Esimerkiksi vuosina 1975 ja -76 aluetoiminnan 13 filmiryhmää tuottivat vain noin 118 tuntia tv-ohjelmaa. Syynä olivat henkilökunnan vähäisyys ja sen käyttö pääasiassa uutistoimintaan. Alueellisen tv-studiotuotannon pulmista ei päästy aluekeskusten rakentamisella. Studioiden käyttö on ollut edelleen 1990-luvullakin vähäistä paitsi Vaasassa, Jyväskylässä ja Oulussa. (Pesari 2000, 197.) 1990-luvun alussa alueiden tv-toiminta sulautettiin osaksi TV2:ta. Samalla loppui tv-toiminta Mikkelistä, Kouvolasta ja Porista. Kuopion tv-studion toiminta lopetettiin vuonna 1998. Kuopioon jäi kaksi leikkaamo ja kolme kuvausryhmää. (Linkki 22/ 1998.)

3.3 Kotimaan uutisten kattavuuden ongelmat

Perti Hemánuksen (1990, 97) mukaan Yleisradion radio- ja televisiouutisten sisällössä lisättiin ulkomaan uutisten suhteellista osuutta 1970-luvulla. Syynä oli ohjelmatoiminnan säännöstöön Yrjö Ahmavaaralta otettu intensiteetti-uutiskriteeri. Sen mukaan tuli uutisoida asioista niiden tosiasiallisen voimakkuuden mukaan. Tuloksena oli, että Yleisradion tv-uutisten ulkomaanaineiston osuus ylitti muiden pohjoismaiden vastaavan osuuden. (Hemánus 1990, 97.)

Vuonna 1972 uudeksi aluetoiminnan päälliköksi valitulle Raimo Vanniselle annettiin tehtäväksi saada alueellinen tv-toiminta kunnolla käyntiin. Toimintaa lisättiin järjestämällä alueelliset kunnallisvaalikeskustelut ja tulospalvelut yhdeksällä alueella. Syksyllä 1972 ohjelmistoon tuli lauantai-iltaisin lähetetty aluevartti, joka muodostui Kotimaan katsauksen edeltäjäksi. (Linkki 19/1997, 22.)

1978 tv-uutisten lähetyksiä järjesteltiin uusiksi. Vuodesta 1965 lähetetty kello 21 uutislähetys siirrettiin nykyiselle paikalleen kello 20.30:een. Lähetys oli 20-minuuttinen ja sen jatkeeksi tuli erillinen ajankohtaisosuuus. Aluetoiminnan kannalta merkittävää oli, että maanantaisin tuo osuus oli uusi ohjelma nimeltään Kotimaan katsaus. (Salokangas 1996, 315.)

MTV:n uutisten aloittaminen liittyy alueellisesta uutistoiminnasta 1970-luvun lopulla käytyyn keskusteluun. MTV perusti vuonna 1973 erikoistoimituksen. Sen toiminta liikkui uutistoiminnan rajamailla, johon MTV:llä ei kuitenkaan ollut lupaa. Toiminta johti 1970-luvun kestäneeseen poliittiseen kädenvääntöön, jonka tuloksena MTV sai aloittaa vuonna 1981 kahden vuoden uutiskokeilun. Syntyivät kymmenen uutiset. Mielenkiintoista on, että yhtenä niiden aloittamisen perusteena käytettiin kotimaan uutisten lisäämistä televisiossa. (Salokangas 1996, 317–318.) Alueellinen uutistoiminta oli ilmeisen herkkä asia, sillä hakiessaan lupaa uutisilleen MTV ilmoitti erikseen, ettei se suunnittele maakunnallisia tai paikallisia tv-lähetyksiä eikä radiomainonnan aloittamista (Komiteanmietintö 1980, 40).

Samaan aikaan, kun MTV vaati omia uutisiaan käytiin julkisuudessa uutiskeskustelua, jossa TV2:lle esitettiin omia uutisia. Näin Yleisradion molemmilla tv-yksiköillä, ykkösellä ja kakkosella, olisi ollut oma, erillinen uutistoimituksensa. Asiaa ajoi TV2:n keskustalainen johtaja Eero Härkönen. MTV:n uutiset olivatkin ongelma nimenomaan keskustapuolelle. (Salokangas 1996, 317–319.) Kun MTV:n kymmenen uutiset sitten alkoivat, julkisissa kommentoissa pidettiin hyvänä sitä, että niissä painotettiin kotimaata. Tätä mieltä oli muun muassa Johannes Virolainen, joka piti kotimaisuutta myönteisenä erona Yleisradion lähetykseen. (Salokangas 1996, 321.) Muutoinkin MTV:n perusteluina omille uutisille olivat vaihtoehtoisten uutisten tarve, sananvapauden edistäminen ja MTV:n palvelun parantaminen (Komiteanmietintö 1980, 40).

Yleisradio vastasi MTV:n kilpailuun kehittämällä kotimaan uutishankintaansa. Vuonna 1980 istunut komitea ehdotti Yleisradion tv-uutisten päälähetyksen pidentämistä 25–30 minuutin mittaiseksi, jolloin siihen voitaisiin sijoittaa enemmän uuden alueellisen palveluverkon tuottamaa valtakunnallisesti merkittävää päiväkohtaista aineistoa (Komiteanmietintö 1980, 38).

Alueiden uutisten välitystä parannettiin nimittämällä yhdeksän aluetoimittajaa eri puolille maata vuosina 1980–81. Samalla lisättiin aluetoiminnan käyttövaroja ja teknistä kalustoa. Edessä oli siirtyminen filmitekniikasta videokalustoon. Engvideokalusto nopeutti uutisten tekemistä muun muassa filmin kehittämisen poisjäännin takia. Samassa yhteydessä komitea toteaa, että uutistoiminnan osuus Yleisradion kokonaismenoista oli laskenut 1970-luvun kuluessa, mutta että aluetoimintaa on kyetty käyttämään yhä enemmän kotimaan uutisaineiston hankintaan. (Komiteanmietintö 1980, 40, 52.)

Yleisradion tv-uutisten ulkomaan ja kotimaan aiheiden jakauma oli vielä 1990-luvun alussa painottunut ulkomaan uutisointiin. Huovilan vuosina 1991 ja 1992 tekemän tutkimuksen mukaan Yleisradion ja MTV:n uutisten selvin ero oli kotimaan uutisten arvostuksessa. Yleisradion uutisissa ne muodostivat pienimmän osuuden, kun taas MTV:llä ne ovat ulkomaisten jälkeen suurin ryhmä, joka neljännen uutisen ollessa kotimaan osaston uutinen. (Huovila 1995, 43.)

Televisiotoiminnassa tapahtui suuri kanavauudistus vuonna 1993. Tuolloin MTV sai oman kanavan ja saman vuoden syksyllä oman toimiluvan. (Salokangas 1996, 430.) Yleisradio profiloitui TV1:n entistä leimallisemmin oman uutistarjonnan pääkanavakseen. TV2:sta tehtiin alueilla tuotetun ohjelmiston pääasiallinen kehittäjä. Tv-uutisissa tehtiin epäonnistunut uutistunti-kokeilu, jossa pääuutislähetys siirrettiin alkamaan kello 20 ja siitä tehtiin tunnin mittainen. Tv-uutiset onnistui karkottamaan liki puolet, 40 prosenttia katsojistaan. Kokeilun kestoksi jäi kaksi kuukautta. (Salokangas 1996, 423, 426.) Maaliskuussa 1997 aloitettu aamu-tv lisäsi Yleisradion tv-uutislähetystä (Helsingin Sanomat 23.2.1997). Aamu-tv sisältää yhteensä seitsemän uutislähetystä. Omien havaintojeni mukaan vuodesta 2000 lähtien aamu-tv on hyödyntänyt kotimaan uutisoinnissa alueellisia tv-uutisia. Vain yhdellä alueella lähetettyjä uutisjuttuja on käytetty seuraavana aamuna aamu-tv:n uutisissa. Alueellisten tv-lähetysten aloittaminen on Yleisradiolta strateginen valinta, jolla se pyrkii parantamaan uutispalveluaan ja legitimitettiään. Toisaalta uudet digitaaliset kanavat on täytettävä jollakin ohjelmalla. Alueelliset ohjelmat käyvät hyvin materiaaliksi joko sellaisenaan tai versioituna.

4 ALUEELLISTEN TV-UUTISTEN KEHITYS

4.1 Alueellisia kokeiluja 1960–1970 -lukujen taitteessa

Yleisradiossa on suunniteltu alueellisen tv-uutistoiminnan aloittamista ainakin viimeksi kuluneiden kolmen vuosikymmenen ajan. Yleisradion suunta -teoksessa todetaan vuonna 1968, että radiolle on annettava kehittämismahdollisuuksia siihen saakka, että kullakin alueella on kokonainen alueellinen ohjelma koko maahan lähetettävän ohjelman rinnalla. Periaatteessa sama koskee televisiota, mutta sen kohdalla toteuttaminen on hitaampaa. (Stormbom 1968, 104.)

Alueellista tv-toimintaa kokeiltiin lyhyesti 1960-luvun lopulla. Yleisradion johtokunta hyväksyi vuonna 1969 suunnitelman alueellisten tv-lähetysten kokeilun aloittamiseksi. Tarkoituksena oli tehdä tunnin mittaisia lähetystyksiä muutamana sunnuntaina ennen varsinaisen lähetysten alkua Jyväskylässä, Oulussa ja Vaasassa. (Salokangas 1996, 199.) Kokeilu tapahtui keväällä 1969 viitenä perättäisenä sunnuntaina. Lähetykset tapahtuivat vuorotellen eri paikkakunnilta siten, että Oulu lähetti ensimmäisen koelähetysten. Muut lähetykset tulivat viikon välein Jyväskylästä, Oulusta, Vaasasta ja toisen kerran Jyväskylästä. (Kokkonen 1996, 196.)

Suomessa yritettiin vielä 1970-luvun alussa alueellisten tv-uutislähetysten käynnistämistä. Vuoden 1973 lokakuussa TV2:ssa aloitettiin alueellisten uutislähetysten kokeilu. Kokeilupaiikkakuntana oli Oulu, jossa tehtiin kymmenminuuttista ”Ajankohtaista Oulun alueelta” -lähetystä. Uutiset lähetettiin illansuussa, kello 18.05–18.15, kun TV2 lähetti muualla valtakunnassa ruotsinkielisiä uutisia. Oulun kokeilun uutiset näkyivät senaikaisella TV2:n Oulu–Kemi–Tornio -näkyvyysalueella, jolla oli kaikkiaan noin 100 000 katsojaa. (Kokkonen 1996, 202.) Vertailun vuoksi todettakoon, että Ruotsissa Sveriges Television aloitti alueelliset tv-uutiset vuonna 1970 (Vaarama 1998, 1).

4.2 Uusi yritys 1990-luvulla

1980-luku kului Yleisradion alueellisen kattavuuden parantamisessa valtakunnan verkon toiminnassa sekä radiossa että televisiossa. Television alueuutisten käynnistäminen jäi 1990-luvulle. Sain tätä tutkimusta varten luettavakseni muistioita ja kirjeenvaihtoa, joiden avulla koetan seuraavassa piirtää kuvaa siitä keskustelusta, jota Yleisradion sisällä 90-luvun puolivälistä alkaen jälleen käytiin alueellisen tv-toiminnan kehittämisestä ja alueellisten tv-uutisten aloittamisesta.

Vuonna 1994 Yleisradio asetti suunnittelutyöryhmän valmistelemaan alueellisia tv-lähetysiä. Sen tehtävänä oli selvittää mahdolliset vaihtoehtoiset ratkaisut alueellisten tv-lähetysten ohjelmatyypeistä, sisällöistä ja rakenteista TV2:ssa. Selvityksen tuli olla valmiina niin, että alueellisten lähetysten käynnistäminen olisi mahdollista vuoden 1995 alusta. (Hoffrén 1994, 1.)

Hanke jäi tuolloin toteuttamatta, mutta uutis- ja ajankohtaistoimintaa ryhdyttiin tarkastelemaan laajemmin. Vuonna 1996 toimialajohtaja Heikki Lehmusto asetti työryhmän pohtimaan uutis- ja ajankohtaistoiminnan rakenteiden ja niissä toteutettavan journalismin ja tuotannollisten ratkaisujen kehittämistä. Työryhmä käsitteli Yleisradion television uutisia ja ajankohtaistoimintaa kokonaisuutena. Kakkosverkossa kello 18–19 väliseksi elementeiksi todetaan Kotimaan katsaus, aluesää ja alueuutislähetykset. Alueellisten uutislähetysten todetaan kuuluvan kokonaisuuteen jollakin aikataululla. Niiden käynnistämiseen tulisi pyrkiä mahdollisimman nopeasti, uutisten paikaksi ehdotettiin alkuiltaa TV2:ssa. (Gartz ym. 1997, 13.)

Aika alkoi olla kypsä alueellisten tv-uutisten aloittamiselle. TV2:n ohjelmajohtaja Arto Hoffrén asetti alueellisten tv-lähetysten aloittamismahdollisuuksien kartoitusryhmän tammikuussa 1998 (Hoffrén 1998, 1). Tavoitteena oli selvittää Yleisradion tv-uutistoiminnan, alueellisen radiotoiminnan, TV2:n alueellisten resurssien ja Kotimaan katsauksen yhteistyöllä alueuutishankkeen perusteet ja periaatteet (Heikkilä 1998, 1).

Lehmusto (1998, 1) asetti Hannu Vilpposen selvitysmieheksi kartoittamaan alueellisten tv-lähetysten aloittamismahdollisuuksia. Vilpponen (1998a, 1) lähetti maakuntaradioiden päälliköille kyselyn alueellisen tv-toiminnan tarpeesta ja mahdollisuuksista. Keskeinen kysymys oli alueellisen radiotoiminnan mahdollisuus olla mukana alueellisten tv-lähetysten tuottamisessa. Maakuntaradioiden päälliköiden vastauksista Vilpposelle käy ilmi, että kiinnostusta alueuutisiin oli olemassa, mutta radion toimittajaresursseista ei televisiolle uutisten toimittajia liikenisi. Radio ei ollut valmis antamaan juuri muuta, kuin uutisliuskansa alueellisten tv-uutisten käyttöön. Maakuntaradion toimittajia ei haluttu lainata oman toimensa ohella tv-uutistyohtöön. Määräaikaisia siirtymisiä tv-toimituksiin voitaisiin harkita, jos radio saisi toimittajien tilalle sijaisia. Radiotoimittajien valmiudet tv-uutisten tekemiseen todetaan maakuntaradioiden päällikköjen vastauksissa vajavaisiksi. Eräässä vastauksessa ehdotetaan, että maakuntaradio tuottaisi uutiset ja myisi ne tv-toimitukselle.

Alueellisten tv-uutisten ehtona maakuntaradioiden päälliköt pitivät kuitenkin sitä, että uutiset on tehtävä laadukkaasti. Television olisi toimittava television keinoilla eli sen olisi näytettävä elävää kuvaa alueen tapahtumista. Mihinkään kuvitettuun radio-ohjelmaan ei pitäisi ryhtyä. Toimitusten välistä yhteistyötä odotettiin syntyvän maakuntaradion sähkötuotannosta ja uutisvinkeistä. Kuitenkin yhdessä vastauksessa ehdotetaan, että alueellisia uutisia ei pitäisi lähteä suunnittelemaan perinteisin journalistisin tavoittein, vaan niiden pitäisi kertoa nimenomaan kiinnostavista asioista.¹

Aluetoiminnasta tehdyn selvitystyön aikaan Yleisradiolla oli radion toiminnassa alueilla 418 työntekijää, joista 285 oli toimittajia. TV-toimialalla alueilla työskenteli 93 henkilöä. Toimittajia heistä oli 24 henkilöä. Luvut kertovat toiminnan painopisteen olevan vahvasti radiotoiminnassa ja siellä toimittajissa. Televisiossa on välineen luonteen vuoksi enemmistö työntekijöistä tuotantoteknisissä tehtävissä. (Hoffrén 1999a, 9.)

¹ Maakuntaradioiden päälliköiden vastaukset Vilpposen kyselyyn.

Verrattuna aiempien vuosien toimintaan hanke eteni varsin nopeasti. Jo huhtikuussa 1998 valmistui alueselvityksen väliraportti, jossa selvitysmies Vilpposen tukena toimi seitsemän henkilön asiantuntijaryhmä. Ryhmässä oli mukana muun muassa radio- ja tv-uutisten päälliköitä. Alueellisten tv-lähetysten aloittamisesta vallitsi yksimielisyys. Sen sijaan siitä, missä muodossa, milloin, missä ja kuinka monella alueella tai millä tekniikalla toiminta alkaisi, vallitsi mielipiteiden kirjo. Radion ja television uutistoiminnan yhteistyö nähtiin hyväksyttävänä päämääränä, mutta sekä radion että television uutistoiminnan edustajat epäilivät sen toteuttamismahdollisuuksia käytännössä. Toiset korostivat välineiden erilaisuutta. Tv-uutiset ei halunnut luovuttaa valtakunnantoimittajiaan eikä radion puoli aluereporttereitaan alueuutisten tekoon, ainakaan ilman korvaavaa työpanosta. Yksimielisyys vallitsi kuitenkin siitä, että nykyisestä neljän eri organisaation uutiskeräilyorganisaatiosta on päästävä. Mahdollisen yhteisorganisaation ei kuitenkaan pitänyt tarkoittaa sitä, että kaikki tekevät kaikkea. (Vilpponen 1998b, 1–2.)

Myöhempiin suunnitelmiin verrattuna huomionarvoista on, että Vilpposen johtaman asiantuntijatyöryhmän suunnitelmat pohjautuvat sille luvattuun 25 miljoonan markan budjettiin, jolla saataisiin liikkeelle kolmet alueelliset tv-uutiset. Työryhmä suositteli alueellisten uutislähetysten aloittamista viitenä päivänä viikossa, kymmenen minuutin mittaisina TV2:ssa kello 17.50–18.00. Yhteen toimitustiimiin tarvittaisiin seitsemän henkilöä ja saman verran teknistä henkilökuntaa. Malli lähtee ”Yleisradiolaadusta” eli kuvaus, leikkaus yms. ovat erillisiä teknisiä toimintoja ja kalusto on Beta-tasoista. Toimittajat eivät tässä mallissa osallistuisi teknisiin tehtäviin. Asiantuntijaryhmä toteaa kuitenkin, ettei tämä toimintatapa ole kestävä pohja kovin pitkäksi aikaa. Myös televisiossa on otettava samat askeleet kuin radion maakunnallisessa toiminnassa eli on mentävä moniosaamiseen. Tässä vaiheessa ensimmäisiksi koalueiksi ehdolla olivat Uusimaa, Satakunta ja Keski-Suomi.

Alueiden tv-studioiden kapasiteetin todettiin olevan vajaakäytössä. Tämä aiheutti kustannuspaineita TV2:n budjettiin ja johti päätökseen Kuopion studion toiminnan alasajosta. Yleisradion omien resurssien lisäksi miltei jokaisessa kaupungissa todettiin olevan yhtiön ulkopuolisia kuvaus- ja leikkauspalveluja, useimmiten jopa Ylen sisäisiä hintoja halvemmalla.

Teknisesti alueuutisten lähettäminen tietyille rajatulle alueelle koitui ongelmaksi. Aikaisemmin TV2:n verkkoa ei oltu suunniteltu sellaiseksi, että se voitaisiin jakaa alueisiin. Teknisesti alueellisten lähetysten aloittaminen vanhalla tekniikalla olisi vaatinut henkilön joka asemalle kytkemään linkkiä manuaalisesti aluelähetykseen ja takaisin valtakunnan lähetykseen. Linkkiyhteyksiin tehtiin muutoksia, joiden avulla kokeilualueet saatiin irrotettua helpommin valtakunnan verkosta. (Vilpponen 1998c, 1–7.)

Vilpposen työryhmän tekemää loppuraporttia ei julkaistu ja sen luovuttaminen muiden kuin työryhmän jäsenten käyttöön kiellettiin. Syyksi ilmoitettiin se, että rahaa ei enää ollutkaan 25 miljoonaa markkaa, eikä alueilla haluttu herättää turhia toiveita. (Vilpponen 2001,1.) Alueuutisten suunnittelu kuitenkin jatkui.

4.3 Lähetykset alkuiltaan

TV2:n ohjelmajohtaja Arto Hoffrén jatkoi alueuutisten kehittelyä Vilpposen työryhmän tekemän esityksen pohjalta. Alueellisten uutisten toimintaa perusteltiin Yleisradion alueellisen ohjelmatoiminnan strategioita kartoittavassa viisiosaisessa raportissa, jonka ensimmäinen osa on päivätty maaliskuussa 1999 ja viimeinen osa joulukuussa 1999.

Kevään 1999 valmistelutyö johti esitykseen, jonka mukaan alueelliset koelähetykset oli tarkoitus aloittaa talvella 1999–2000 (Hoffren 1999b, 3). Yleisradion hallintoneuvosto hyväksyi esityksen kesäkuussa 1999. Kokeilu päätettiin aloittaa Keski-, Lounais- ja Pohjois-Suomessa. Näillä alueilla asuu yhteensä noin 1,5 miljoonaa ihmistä. Toiminta piti aloittaa joulukuussa 1999. (Linkki 22/1999, 4.) Syksyllä aikataulua tarkistettiin, uudeksi aloituspäiväksi määrättiin loppiainen 6.1.2001.

Lähetykset sijoitettiin Vilpposen työryhmän esityksen mukaisesti TV2:een maanantaista perjantaihin kello 17.50–18.00. Lähetystä edeltää lastenohjelmisto, jonka kesto pidettiin ennallaan. Valtakunnalliset uutiset seurasivat alueuutisia kello 18.00. Alueuutisten rinnalla, muualla kuin kolmella kokeilualueella, lähetettiin viisiminuuttinen lastenohjelma, joka oli poimittu kansainvälisestä tuotannosta.

Toinen puolikas kymmenminuuttisesta sisälsi valtakunnallisen sään. (Hoffrén 1999c, 3.) Sääohjelman jättäminen alueutisten alle kolmella alueella poiki paljon yleisöpalautetta, jossa vaadittiin valtakunnan sään näyttämistä myös alueutisten lähetysalueilla. TV2 siirsi valtakunnan sään kello 18 uutisten jälkeiseen aikaan kesäkauden ohjelmistoon siirryttäessä kesäkuussa 2000 (Nettilinkki 12.6.2000).

Alueellisten tv-uutisten toimintaa on tarkoitus laajentaa lähivuosina yhteensä kymmenelle alueelle. Laajennukset etenevät kolmessa vaiheessa. Vuoden 2002 alussa toiminnan pitäisi alkaa Uudellamaalla (Helsinki) ja Hämeessä (Tampere-Lahti-Hämeenlinna). Toisessa vaiheessa vuorossa ovat Itä-Suomi (Kuopio-Mikkeli-Joensuu), Pohjanmaa (Vaasa-Kokkola-Seinäjoki), Kaakkois-Suomi (Lappeenranta-Kouvola) ja Pohjois-Suomi täydennettynä (Oulu-Rovaniemi-Kajaani). Kolmannessa vaiheessa lähetysalueita täydennetään tai jaetaan siten, että omat uutiset tulevat myös Pirkanmaalle (Tampere), Hämeeseen (Lahti-Hämeenlinna), Lappiin (Rovaniemi-Kemi-Inari) ja Pohjois-Pohjanmaalle sekä Kainuuseen (Oulu-Kajaani). Tarkemmasta aikataulusta Yleisradion hallintoneuvosto päättäneenä syksyllä 2001 budjetin laatimisen yhteydessä. (Nettilinkki 3.5.2001.) Lopullinen aluejako varmistuu digitaalisella kaudella (Pakarinen 1999, 2).

5 ALUEELLISEN TELEVISION TOIMINTAYMPÄRISTÖ

5.1 Alueellisen televisiotoiminnan motiivit

Yleisradion alueellinen toiminta on saamassa uuden, entistä tärkeämmän merkityksen digitaalisen televisiotoiminnan myötä. Tv-toimialajohtaja Heikki Lehmuston mukaan kotimaisen tv-toiminnan kilpailutilanne sekä uusien digitaalitelevision ohjelmien kehittäminen korostavat alueellisten ohjelmien merkitystä tulevaisuudessa. (Lehmusto 1998, 1.) Alueuutistoiminta on aiottu yhdistää perusteilla ollemaan YLE 24- uutiskanavan organisaatioon (Linkki 26/1999, 6).

Yleisradiossa pelättiin imagiotappiota, jos sen kilpailijat olisivat aloittaneet alueelliset tv-uutiset ennen sitä. Alueellisten tv-uutisten projektijohtaja Arto Hoffrén (1999a, 3) perusteli alueuutisten hanketta Yleisradion legitimitetillä, joka on sidoksessa kotimaisen uutistoiminnan kattavaan ja laadukkaaseen tarjontaan. Alueellinen läsnäolo on Yleisradion toiminnalle yhä tärkeämmäksi tuleva elinehto. Alueittain lähetettävät uutislähetykset nähdään Yleisradiossa yhdeksi oleellisista kilpailutekijöistä sekä ohjelmallisessa mielessä että mainostulojen hankinnassa. Kyky alueelliseen uutistoimintaan todetaan välttämättömyydeksi. Tätä alueellista läsnäoloa ryhdyttiin lisäämään alueellisten tv-uutisten erityisprojektilla. Onnistuessaan alueelliset tv-uutiset voisivat lähentää Yleisradiota yleisönsä ja muuttaa yhtiön ilmettä positiiviseen suuntaan. Uutistoiminnassa haluttiin löytää synergiaetuja hyödyntämällä nykyiset kotimaan uutisten hankintajärjestelmät ja käyttämällä saatua uutisaineistoa tehokkaasti myös televisiossa, internetissä ja teksti-tv:ssä. (Hoffrén 1999a, 20.)

Yleisradiossa oli huomattu kilpailijoiden kiinnostus alueelliseen uutistoimintaan. Ylen kaksi suurinta kilpailijaa SanomaWSOY ja Alma Media omistavat koko joukon maakunta- ja paikallislehtiä. MTV oli jo vuosien ajan halunnut aloittaa alueellisen tv-toiminnan. Alma Media ja kanadalainen ChumCity International- yhtiö jättivät vuoden 1996 heinäkuussa valtioneuvostolle toimilupahakemuksen uuden paikallisteleviokanavan perustamiseksi pääkaupunkiseudulle (Helsingin Sanomat 16.7.1996).

Valtioneuvosto sai lupahakemuksia eri tahoilta yhteensä kymmenen erilaisen alueellisen tv-kanavan perustamiseksi (Hoffrén 1999a, 17). Kesäkuussa 1999 valtioneuvosto myönsi neljä alueellista digitaalista toimilupaa MTV Oy:n johtamalle CityTV:lle. Kymmenen vuoden toimiluvan saivat CityTV Helsinki, CityTV Pirkanmaa, CityTV Turku ja CityTV Suomi. MTV olisi halunnut aloittaa pääkaupunkiseudun alueellisen tv-toiminnan markkinointisyistä jo analogisella kaudella, mutta lupaa siihen ei myönnetty (Alma Media 1999). Yleisradio osoitti olevansa alueuutiskilpailussa mukana, hallintoneuvoston päätös alueellisesta tv-uutiskokeilusta osui samoille päiville juhannusta edeltävällä viikolla 1999, jolloin MTV sai CityTV -toimilupansa.

Yleisradiossa alueellisilla tv-lähetyksillä tähdätään digitaalikanavien aikaan, mutta kokeilut haluttiin aloittaa jo analogisen lähetystoiminnan kaudella, jotta digitaalisen television ajan virheratkaisuilta välttyttäisiin. Hoffrén toteaa, että maakuntaradioiden uutisten hankinnan verkostoa on järkevä hyödyntää muuallakin kuin vain radiossa (Linkki 22/1999, 4). Alueuutiskokeilussa olevia kolmen uutistoimituksen uutisia ryhdytään lähettämään TV2:n lisäksi digitaalisella YLE 24-kanavalla vuoden 2001 syksyllä. Tätä tutkimusta kirjoitettaessa YLE 24-kanava on aloittamassa toimintaansa vuoden 2001 elokuussa. Yksi alueellisten tv-lähetysten tavoitteista onkin tuottaa materiaalia digitaaliajan kanaville (Yleisradio 2001). Taustalla olevana kokonaisuutena on Yleisradion tavoite muuttaa toimituksellisen työn rakenteita. Muutoksella pyritään takaamaan sisältötuotannot uudessa monikanavamailmassa. Ajatuksena on, että yleläisten toimituksellinen osaaminen ohjataan usean välineen, jakelutien ja kanavan käyttöön. Keinoksi on valittu päällekkäisyyksien karsiminen, mutta samalla yritetään säilyttää sekä laatu että tuotannon monipuolisuus. Uudelleen organisoitavan työn perusyksiköksi ovat muotoutumassa osaamiskeskuksiksi nimetyt yksiköt. Osaamiskeskuksilla tarkoitetaan

...sellaisia journalistisia, ilmaisullisia ja sisällöllisiä tuotantoyksikköjä, joilla on edellytykset kehittyä alallaan johtaviksi suomalaisiksi toimijoiksi ja jotka pystyvät takaamaan palveluidensa ja ohjelmistojensa Yle-laadun. (Sundman 2001, 3.)

Toimintatavoiltaan osaamiskeskkuksia katsotaan olevan kolmenlaisia:

- 1) Välinerajat ylittävät (radio, tv, verkkopalvelut)
- 2) Välineperusteiset (yhteen välineeseen keskittyvät)
- 3) Kanavasidonnaiset (nopearytmiset toiminnot)

Aluekeskuksissa kaavailtu alueellinen radion ja television yhteistyö ei edusta puhtaasti jotain näistä kolmesta vaihtoehdosta, vaan siinä yhdistyvät ensimmäinen ja kolmas vaihtoehto. Uutistoiminta on nopearytmistä, mutta samoja materiaaleja aiotaan hyödyntää eri välineissä. (Sundman 2001, 4.)

5.2 Organisaatiomallit: synergia vai fuusio?

Samaan aikaan, kun digitaalista televisiotoimintaa aloitetaan ja alueellisuutta halutaan vahvistaa, on Yleisradio tilanteessa, jossa sen on karsittava toimintakustannuksiaan. Tv-alueutiskokeilun toteuttamissuunnitelmassa todetaan, että Yleisradion nykyinen toimintaorganisaatio ei ole paras mahdollinen, kun haetaan joustavia ja tehokkaita toimintamalleja laajentuvassa monikanavaympäristössä. Tämä pätee etenkin aluetoimintaan, jossa melko rajalliset resurssit kuuluvat eri organisaatioihin, usean työnjohdon ja erilaisten kulttuurien piiriin. Aluetoiminta on liian pirstaleista, maakunnissa ei synny etuja yhteistyöstä, koska sitä ei ole totuttu tekemään. Yksi ongelma on studiopaikkakunnilla vanhaksi käyvä tv-tuotannon tekniikka, joka on käyttökustannuksiltaan kallista ja jota ei siksi haluta käyttää. (Hoffrén 1999c, 7.)

Kun Yleisradion hallintoneuvosto päätti kokeilusta, tavoitteeksi asetettiin uusien toimintamallien etsiminen ja synergiaetujen löytäminen aluetoiminnassa (Linkki 34/1999, 5). Pilottiprojektin tuli valmistaa tietä Yleisradion alueellisen läsnäolon ja näkyvyyden vahvistamiselle digitaalisen television aikakaudella. Myös yhteistyömahdollisuuksia Ylen ulkopuolisiin alan toimijoihin piti avata, mikäli siihen oli tarvetta. Käytännössä ulkopuoliset toimijat tarkoittavat muun muassa tv-tekniikan palveluita, joita ei joka puolella Suomea välttämättä ole riittävästi saatavilla.

Jyväskylässä televisiotoiminnan teknisten resurssien tilanne on hyvä. Sen sijaan tärkeäksi yhteistyökumppaniksi oli alusta lähtien kaavailtu Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitosta ja sen journalistiikan opetusta. Opiskelijat haluttiin värvätä työvoimaresurssiksi.

Uutisaineiston hankinnan tuli tapahtua Ylen maakuntaradioiden uutisharavan kautta. Uutisaiheet ja tuotantopäätökset tuli syöttää tietojärjestelmään, joka on kaikkien maakunnassa uutistyötä tekevien käytössä ja myös valtakunnallisesta uutistarjonnasta vastaavien nähtävissä. Näin olisi koottu uutistietopalvelu kaikkien Yleisradiossa uutis- ja ajankohtaistyötä tekevien käyttöön. Toimitustyössä pyrittiin synergiahyötyihin lisäämällä toimittajien valmiuksia niin sanottuun monimediaaliseen työskentelyyn. Alueellisen uutistoiminnan johtamisessa piti kokeilla uusia toimintamalleja yli toimialarajojen. Kokeilu haluttiin tehdä nykyisillä laitteilla ja tiloilla, joita oli käytettävissä. Investointeja ei ollut lupa tehdä. Yksi tavoite oli laajentaa toimintaa teksti-tv:n sivuille ja internetiin. (Hoffrén 1999c, 5.)

Yhteinen tietojärjestelmä on olemassa. Sen käyttö on kuitenkin hankalaa, koska Radio Keski-Suomen ja Keski-Suomen uutisten lähetyks- tai juttupohjia ei voi seurata samanaikaisesti. Toisen tietokoneohjelman joutuu sulkemaan toiseen pääsemiseksi. Keski-Suomen uutisten jakelua teksti-tv:n tai internetin kautta ei ole vielä yritetty. Teksti-tv ei ole lainkaan toiminnassa Keski-Suomen uutisten näkyvyysalueella alueuutisten lähetyksen aikana. Kaikki kolme alueellista tv-uutistoimitusta ovat yhteisessä toimitusjärjestelmässä, jossa oman alueen lisäksi voi seurata kahden muun alueen uutisten tekstejä. Järjestelmä on erilainen kuin valtakunnallisilla tv-uutisilla, alueelliset tv-uutiset ovat lähettäneet suunnittelulistansa valtakunnan tv-uutistoimitukseen sähköpostilla.

Yhteistyön muodoksi on harkittu synergia- ja fuusiomalleja. Synergiamallissa toimitusten yhteistyötä lisätään ja aluetoiminnassa maakuntaradiot toimivat uutishankinnan perustana. Fuusiomallissa yhdistettäisiin kaikki alueella uutistyötä tekevät yhteen organisaatioon, tai ainakin saman työnjohdon alaisuuteen. Tämä merkitsisi työn muuttumista siten, että toimittaja voi tehdä aiheesta eri versiot kaikkiin jakelukanaviin, joita jossain vaiheessa tulevat olemaan radio, tv, teksti-tv ja internet.

Toiminta aiottiin liittää osaksi valtakunnallisten (tv-) kanavien tilausjärjestelmää. Alueelliset tv-uutiset haluttiin saada liikkeelle nopeasti. Niinpä toteutusmalliksi valittiin vallitsevaan organisaatioon soveltuva synergiamalli. (Hoffrén 1999c, 7.) Sitten alueutiskokeilun aikana yhteistyön malleja on kokeiltu molemmilla tavoilla. Synergiamallin syvälinen toteuttaminen aloitettiin syyskuussa 2000 Lounais-Suomen uutisissa.

Lounais-Suomessa alueelliset radion ja television uutiset yhdistettiin niin kutsutuksi monimediaaliseksi deskiksi. Toimintaa johtaa maakuntaradion päällikkö, hänen alaisuudessaan työskentelee kaksi uutispäällikköä ja monivälineellinen ohjelmahenkilökunta. Lähetyspaikkakunnalla Turussa on kokeiltu myös toimittajien kuvaamista ja editoimista. Uutispäälliköt ovat vuorotelleet suunnittelun ja lähetysten kokoamisen tehtävissä. Molemmissa rooleissa tavoitteena on ollut sekä radio- että televisiolähetysten tekeminen. Kokeilun on määrä päättyä 31.5.2001. Lounais-Suomen kokeilusta todetaan tässä vaiheessa, että uutissuunnittelua ja seuranta on kyetty parantamaan. (Sundman 2001, 5.)

Samaan aikaan Keski- ja Pohjois-Suomessa jatkettiin alueellisten uutisten toimittamista erillisissä radion ja television toimituksissa. Vaikka en käsittele tässä tutkimuksessa Lounais-Suomen uutisia tämän enempää, on niillä merkitystä yhteistyön etenemiselle muilla alueuutisten paikkakunnilla. Yksi syy yhteistyön melko hitaalle kehitymiselle Keski-Suomen uutisten ja Radio Keski-Suomen välillä on mielestäni se, että kokemuksia syvemmästä yhteistyöstä odotettiin Lounais-Suomesta. Kaikilla paikkakunnilla ei ollut välitöntä tarvetta kokeilla samoja asioita eikä myöskään tehdä samoja virheitä, jotka voisivat näkyä uutislähetyksissä.

Alueellisen televisiotoiminnan tulevaisuuden visioihin kuuluvat myös ajankohtaislähetykset. Alueellisia tv-ohjelmatyyppejä voivat olla useasti päivässä lähetettävät alueuutiset, taustoittavat ajankohtaisohjelmat, tapahtumien välittäminen sekä alueelliset palveluohjelmat ja informaatiopalvelut. Analogisen lähetystekniikan aikana tavoitteena on järjestää alueellinen tv-ohjelmatarjonta säännölliseksi alueikkunaksi TV2:n alkuiltaan. Digitaalisen jakelujärjestelmän aikana aluelähetykset tulevat olemaan osa ykkös- ja kakkoskanavien TV1D:n ja TV2D:n ohjelmistoja. Kanavien ohjelmia toistetaan ja versioidaan erityiskanavilla.

Visio tuotannon tulevaisuudesta on radion ja television yhteinen uutispöytä sekä uutishuone, jossa on haastattelumahdollisuus ja valmius lähettää alueohjelmia. Uutiskäytössä on edelleen Yleisradion kuvausryhmiä, mutta tekniikan keveneminen antaa mahdollisuuden muun muassa käyttää liikkuvaa leikkaamoja ja vaikkapa 2–3 kameran ajankohtaisautoa kevytlinkillä. Lisäksi kullakin alueuutistoimituksella tulisi olla yksi satelliitti up-linkki. Toimitusjärjestelmien tulee olla modernit, varustettuna grafiikka- ja jälkikäsittelymahdollisuuksilla. Alueellisen ja valtakunnallisen tuotantolaitteiston tulee olla yhteensopivaa. (Pakarinen 1999, 2.)

Nämä melko suuria panostuksia vaativat suunnitelmat paljastavat ainakin yhden asian. Teknisiä osaajia tarvitaan edelleen, eivätkä toimittajat yksin kykene hallitsemaan kaikkea edellä mainittua tekniikkaa varsinaisen journalistisen työn ohessa. Tekniikan työn organisointi sen sijaan voi muuttua niin, että teknisiä palveluita ei osteta nykyiseen tapaan erikseen, vaan tekniikkaan erikoistuneet henkilöt työskentelevät osana toimitusta.

6 YLEN MAAKUNTATOIMITUKSET KESKI-SUOMESSA

6.1 Radio Keski-Suomen uutiset

Radio Keski-Suomi on yksi kahdestakymmenestä Yleisradion maakuntaradiosta. Se eroaa merkittävästi toimintatavoiltaan ja lähetysohjelmoiltaan muista Yleisradion maakuntaradiosta. Kyse on vuonna 1986 aloitetusta kokeilusta, jossa on ajettu sisään uutta tuotantokulttuuria. Jyväskylässä aloitettiin Yleisradion piirissä ensimmäisen kerran ohjelman lähettämisen yksinkäyttö, jolloin äänitarkkailijaa ei enää tarvittu lähetyksen valvontaan. Toiminta alkoi Ylen 99 -nimellä 1986. Vuonna 1988 nimeksi tuli Radio Keski-Suomi. Yksinkäyttötekniikasta saatiin hyviä kokemuksia ja Yleisradion hallintoneuvosto hyväksyi vuonna 1990 kahden vuoden kokeiluprojektin, jossa lähetysohjelmaksi tuli peräti 14 tuntia päivässä. Pitkä lähetysohjelma oli mahdollinen, koska Radio Keski-Suomi sai oman lähettimen ja taajuuden. (Salokangas 1996, 369.) Näin se pystyy lähettämään paikallista ohjelmaa enemmän kuin muut maakuntaradiot, joiden lähetykset tapahtuvat ikkunoina Radio Suomen kanavalla aamulla, keskipäivällä ja iltapäivällä. Radio Keski-Suomen lähetysohjelma on arkisin kello 6–23 ja viikonloppuisin kello 7–23. (H4.)

Kokeiluun kuuluu myös vapauksia uutistoiminnan järjestämisessä. Radio Keski-Suomella on yhteensä kuusi omaa uutislähetystä päivässä maanantaista perjantaihin. Aamulla kello 6.30 ja 7.30 lähetettävät uutiset on luettu ja tallennettu studiosta ulos ajettaviksi jo edellisenä päivänä. Tämä on poikkeus, sillä muissa maakuntaradioissa uutistoimittaja on paikalla jo varhaisaamun lähetyksen aikana ja aamulähetyksessä maakunnallisia uutislähetystyöryhmiä on neljä. Radio Keski-Suomen uutistoimituksen työpäivä alkaa kello yhdeksältä pidettävällä aamukokouksella. Päivän neljä uutislähetystä lähetetään kello 11.30, 13.30, 16.30 ja 17.15. Muissa maakuntaradioissa on päivällä myös kello 15.30 uutislähetys. (H4.)

Uutispäällikkö Timo Toivasen mukaan Radio Keski-Suomessa on muita maakuntaradioita vähemmän uutislähetystyöryhmiä, koska toimituksen linjana on, ettei lähetysohjelmaa tarvitse uusien koko ajan lyhyin väliajoin. Näin lähetysohjelmaan yritetään saada uutta materiaalia ja vaihtuvuutta.

Radio Keski-Suomen kello 16.30 uutislähetys on eräällä tavalla päivän päälähetys, koska päivän aikana tehdyt uutiset pystytään kokoamaan siihen. Kuitenkin pyrkimyksenä on ollut tasavertaistaa lähetyksiä keskenään. Tästä johtuu, ettei kello 16.30 tulevaan lähetykseen edes yritetä koota aivan kaikkia päivän pääuutisia. Toivasen mukaan 16.30 lähetyksessä on nykyisin yksi uutisraportti, kun niitä aiemmin oli kaksi. Raportteja koetetaan sijoitella useampiin lähetyksiin.

Radio Keski-Suomen uutislähetykset koostuvat kahdesta uutistyyppistä, sähkeistä ja uutisraporteista. Utiskommentteja ei esiinny lainkaan. Tutkimukseni keskittyy kello 16.30 lähetykseen. Tammi-helmikuussa 2001 se sisälsi keskimäärin 5,5 uutisaihetta. Uutisraportteja yhdessä lähetyksessä oli yksi tai kaksi, keskimäärin 1,65 lähetystä kohden. (Liite 1.) Lähetyksen kestoa en laskenut erikseen. Huomionarvoista on kuitenkin se, ettei maakuntaradion oman lähetyksen sisällä olevalla uutislähetyksellä ole periaatteessa tarkkaa kestoa. Maakuntaradion uutiset toteutetaan ns. open end -periaatteella (Rieskjärvi 1995, 32). Tästä kertoo Radio Keski-Suomen kohdalla aiheiden määrän vaihtelu. Suppeimmillaan yhdessä lähetyksessä aiheita oli neljä kappaletta ja laajimmillaan seitsemän (Liite 1).

Radio Keski-Suomen laaja lähetysaika vaikuttaa koko kanavan profiliin. Kun ohjelmaa tehdään Jyväskylän studiosta aamusta iltaan, se vaikuttaa kanavan sisältöön. Ohjelma-aika on täytettävä jollakin. Uutispäällikkö Timo Toivasen mukaan uutis- ja päivittäistoimituksilla on olemassa työnjako. Uutistoimitus keskittyy tekemään uutisia keskisuomalaisesta näkökulmasta. Sen sijaan päivittäistoimitus, jolla on runsaasti ohjelma-aikaa täytettävänä, on Toivasen mukaan jo useamman vuoden ajan muistuttanut enemmän valtakunnallista Radio Suomen ajankohtaistoimitusta, kuin perinteistä maakunnallista puhe-musiikkiohjelmaa, jollaista tavallisesti maakuntaradioissa tuotetaan. Toivanen toteaa, ettei yhdestä maakunnasta löydy riittävästi aiheita ja materiaalia, jolla voisi aamusta iltaan ja vuodesta toiseen täyttää lähetykset.

6.2 Keski-Suomen uutiset

Keski-Suomen uutisten lähetys koostuu tyypillisesti kolmesta jutusta, yhdestä tai kahdesta kommenttisähkeestä ja 3–5 sähkeestä sekä alueellisesta sääennusteesta. Rakenne on vakio, tutkimusajankohtana 20 päivän aikana juttuja oli 60 kappaletta eli tasaisesti kolme juttua lähetystä kohden. (Liite 2.) Saman huomion teki Vainio (2000, 35) omassa tutkimuksessaan. Uutiset lähetetään kello 17.50 TV2:n verkossa Jyväskylän ja Pihtiputaan lähettimien kautta. Lähetysten normaalikesto on tasan kymmenen minuuttia, jota ei voi ylittää, koska lähetys kytketään takaisin valtakunnan verkkoon. Lähetys on pidempi kuin mikään Radio Keski-Suomen yksittäinen uutislähetys, tämän takia aiheita on enemmän kuin radion kello 16.30 lähetyksessä. Tärkeiden urheilutapahtumien aikana alueellisten tv-uutisten lähetysaikoja on muutettu ja lyhennetty.

Keski-Suomen uutisten toimituksessa työskenteli tutkimuksen aikana kolme kokoaikaista toimittajaa, yksi puolipäiväinen toimittaja, kaksi toimitusharjoittelijaa, kokoaikainen ohjaaja ja puolipäiväinen kuvaussihteeri. Graafikon työaika oli jaettu Kotimaa.Nyt -lähetysten kanssa. Toimittajia, jotka tekevät juttuja, oli siis kolme ja puoli. Jyväskylän yliopiston journalistiikan oppiaineesta toimituksessa työskenteli kaksi toimitusharjoittelijaa, jotka tekivät reporterin ja sähkötoimittajan työtä samalla tavoin kuin vakituiset toimittajat. Harjoittelijat vaihtuvat neljän kuukauden välein. Niin sanottu puolikas toimittaja on henkilö, joka tekee töitä puoliksi Keski-Suomen uutisille ja puoliksi Yleisradion valtakunnalliselle tv-uutistoimitukselle.

Kuvaussihteerin toimenkuvana on avustaa lähetysten kokoamisessa, erityisesti arkistokuvamateriaalin etsimisessä. Lisäksi hän on mukana lähetysten keston ja rakenteen tarkistamisessa, kun lähetys alkaa olla valmis. Ohjaajan työhön on kuulunut lähetysten ohjaamiseen liittyvän työn lisäksi sähkökuvituksen leikkaaminen. Ohjaaja vastaa lähetysten ulkoasusta siinä määrin, kuin se juttujen ulkopuolella on mahdollista.

Olen työskennellyt koko vuoden 2000 Keski-Suomen uutisissa toiminnan alusta lähtien. Tunnen sen työrutiinit omakohtaisesti. Keski-Suomen uutisten uutispäällikkö saapuu aamulla valmistelemaan päivää kello kahdeksan paikkeilla. Hänen työpäivänsä loppuu lähetyksen lukemiseen ja seuraavan päivän valmisteluun, joten päivä on 10-tuntinen, noin klo 8.00–18.30. Uutispäällikköjen työviikko on nelipäiväinen. Muun toimituksen työpäivä alkaa kello yhdeksän paikkeilla. Reportterit tekevät viisipäiväistä työviikkoa, noin kahdeksan tunnin työpäiviä. Toimituksella on käytettävissä kaksi kuvausryhmää, jotka toimivat analogisella Beta-kalustolla. Näillä kuvausryhmillä kerätään päivän lähetyksen kuvamateriaali. Lisäksi kuvamateriaalia haetaan tarpeen mukaan TV2:n Jyväskylän kuva-arkistosta. Jutut leikataan editointiyksikössä, jossa käytössä on yksi leikkaaja päivää kohti. Editointiaika alkaa yleensä kello 11.30 ja päättyy vähän ennen kello 17.50 tulevaa lähetystä. Samassa leikkaamossa leikataan myös lähetyksen otsikkokuvat ja -juonnot nauhalle.

7 RADION JA TELEVISION UUTISTUOTANTO

Uutinen tehdään julkaistavaksi jossakin tiedotusvälineessä. Se aiheuttaa omat ehtonsa uutistoiminnalle (Bruun, Koskimies, Tervonen 1986, 151). Tarkastelen seuraavassa radion ja television uutisten kolmea perustyyppiä: sähköuutista, uutisraporttia ja uutiskomenttia. Käytännössä näistä käytetään myös nimiä sähköjuttu ja kommenttisähkö.

7.1 Uutissähkö

Uutisen klassinen perusmuoto on sähköuutinen, kärjellään seisova kolmio, jossa ensin kerrotaan olennaiset asiat ja edetään sitten epäolennaisempiin. Tapahtuman kronologinen rakenne on hajotettu ja tapahtuma on koottu uudelleen. Tärkeysjärjestys korvaa kronologian. (Bruun ym. 1986, 151.) Oman kokemukseni mukaan radiossa ja televisiossa uutissähkeen kesto vaihtelee 20–40 sekunnin välillä. Sekä radiossa että televisiossa sähköet ovat samankaltaisia, niissä ei ole eroja sinänsä. Televisiossa sähkö on yleensä kuvitettu uutiseen liittyvällä kuvamateriaalilla tai grafiikalla. Ruutuun laitettavalla grafiikalla tai tekstillä voi ilmaista esimerkiksi vaikeasti ymmärrettäviä lukuja pelkkää ääneen luettua sähkötekstiä havainnollisemmin.

7.2 Uutiskommentti/komenttisähkö

Uutiskommentti on sähköestä laajennettu, haastateltavan kommentilla jatkettu sähkö. Uutiskomentissa pääpaino on tarkasteltavan asian tai tapahtuman tulkitsemisessä. Se kertoo, mistä asiassa on kyse, mitä seurauksia sillä voi olla tai mitä puhuja on lausunnollaan itse asiassa tarkoittanut. (Bruun ym. 1986, 152–153.) Bruunin, Koskimiehen ja Tervosen kuvaama uutiskommentti-termi viittaa lähinnä toimittajan tekemään tulkitsevaan kommenttiin. Itse käsittelen uutiskommentti-termiä ainoastaan haastateltavan ääneen päästämisenä sähköen yhteydessä.

Kommentissa haastattelun pätkä vahvistaa ja todentaa sen, mitä on tapahtunut, sekä antaa mahdollisuuden tulkita uutista asianosaisen äänellä. Televisiossa kommentti antaa uutiselle kasvot lausunnon antajan kautta.

7.3 Juttu/uutisraportti

Uutisraportti on ensisijaisesti johonkin tapahtumaan liittyvä, lähinnä deskriptiivinen laajennus. Sen tehtävänä on esittää tapahtumaan liittyviä tarkempia kuvailevia aineksia. Koska se täydentää perinteistä sähköuutista, se voi olla muodoltaan sähköttä väljempi. Sen ei välttämättä tarvitse noudattaa nurin käännetyn kolmion rakennetta. Tärkeysjärjestyksen logiikka voidaan osittain korvata kuvauksen kannalta tarkoituksenmukaisella dramaturgisella rakenteella. (Bruun ym. 1986, 152.) Oman työkokemukseni perusteella valtakunnan tv-uutisten toimittajana Yleisradion tv-uutisten tyypillisen uutisraportin kesto on hieman alle kaksi minuuttia. Normaalisti päivittäisestä uutisrytmistä poikkeavat erityisen painavat aiheet saattavat saada pidemmän käsittelyn. Keski-Suomen uutisissa uutisraportin keskimääräinen tavoitekesto on noin puolitoista minuuttia (1'30). Vaihteluväli on käytännössä 1'20–1'50. Oman kokemukseni mukaan Keski-Suomen uutisten juttujen lyhyempi kesto johtuu lähetyksen rakenteesta.

Yli kahden minuutin mittaisia juttuja on Keski-Suomen uutisissa tehty omana työssäänolonaikanani harvoin. Näissä tapauksissa joko uutinen on ollut niin tärkeä, että se on vaatinut tilaa tai uutisista on ollut pulaa, jolloin pidempi juttu on ollut mahdollinen. Kesällä 2000 uutistarjonnan kevenemiseen varauduttiin tekemällä kahden–kolmen minuutin mittaisia kesäkasvo-juttuja. Kesän kuluessa huomasimme, että normaalista muodosta pidempää juttua ei aina saanut mahtumaan kunnolla lähetykseen, kun ”oikeitakin” uutisia oli tarjolla.

Radiossa uutisraportit ovat useimmiten kahden–kolmen minuutin mittaisia. Myös radion uutisraportin kestoä määrittää uutisaiheen lisäksi lähetyksen kesto, rakenne ja muiden lähetyksessä olevien uutisten määrä.

8 YHTEISTYÖN KÄYTÄNNÖN VAIHTOEHDOT

Olen kuvannut edellä radion ja television uutisten muodon pääpiirteitä. Käyn seuraavaksi läpi yhtäläisyyksiä ja eroja Radio Keski-Suomen ja Keski-Suomen uutisten uutistuotannossa. Lähestyn yhteistyön mahdollisuuksia uutisten muodon ja käytössä olevan tekniikan kautta, omien kokemusteni pohjalta.

8.1 Uutissähke

Radiossa ja televisiossa uutissähkeet eivät eroa juuri ollenkaan toisistaan. Molemmissa välineissä sähkeen on kerrottava lyhyesti ja ytimekkäästi se, mitä on tapahtunut. Yhteistyön kannalta sähkeet ovat helpoin mahdollisuus, niihin eivät radion ja television välineominaisuudet vaikuta kovin paljoa. Molemmissa toimituksissa voidaan tuottaa sähkötekstejä, jotka voidaan lainata toisen toimituksen käyttöön. Toisen toimituksen tekemää sähköä voidaan muokata tarpeen vaatiessa. Tärkeää olisi kyetä liittämään sähkeeseen vähintään lähdetiedot. Tämä ei ole ollut käytäntönä kummassakaan toimituksessa. Keski-Suomen uutisten toimitusjärjestelmän juttupohjalta on puuttunut kokonaan mahdollisuus lähdetietojen tallentamiseen. Tv:n sähkeeseen olisi hyvä liittää tiedot mahdollisesta grafiikasta, jos kyseessä on lukuja, jotka eivät esiinny tekstissä. Kyse on siis joka tapauksessa tekstiin liittyvistä yksityiskohdista, jotka eivät vaadi kovin suurta muokkausta tai työtä.

8.2 Uutiskommentti ja uutisraportti

Uutiskommentti on sekä radiossa että televisiossa samantyyppinen, asiaan liittyvä henkilö päästetään sanomaan jotakin omalla äänellään. Television vaatimus haastattelutilanteen kuvaamisesta aiheuttaa materiaalien lainaamiseen käytännön ongelmia. Television tekemästä haastattelusta on helppo siirtää äänimateriaalia radion toimituksen käyttöön. Sen sijaan radion tekemän haastattelun käyttö televisiossa on hankalaa, koska kuvaa ei ole käytössä.

Radion äänimateriaalia käytetään televisiossa ilman haastattelutilanteessa kuvattua kuvaa, jos uutinen katsotaan niin tärkeäksi, että kyseinen henkilö on saatava todistamaan asia omalla äänellään. Muodollisesti helpoimmin on perusteltavissa radiossa puhelimella tehdyn haastattelun lainaus. Sen äänen laadusta käy ilmi, että haastateltava ei ole ollut samassa tilassa toimittajan kanssa, joten katsoja ei odota elävää kuvaa. Televisiossa voidaan tehdä itsekin haastattelu puhelimitse, jos sitä ei voida käydä tekemässä paikan päällä. Sen sijaan kasvokkain tehdyn haastattelun äänen taso on niin hyvä, että katsoja on tottunut näkemään haastateltavan ruudussa. Jos tv-kuvaa haastattelutilanteesta ei ole olemassa, kuvituksena näytetään yleensä haastateltavan valokuvaa tai arkistosta saatavaa televisiokuvaa jostain aiemmin tehdystä jutusta.

Teknisesti ottaen uutisraporttiin pätevät samat äänen ja kuvan ongelmat kuin kommenttiin. Television uutisjutussa kuvan merkitys kuitenkin nousee tärkeämpään asemaan kuin lyhyessä kommentissa. Vajaan kahden minuutin uutisjuttuun on kyettävä rakentamaan kuvallinen kerronta, joka toimii yhdessä uutisen tekstin kanssa. Teoriassa uutisraporttien tekemisen yhteistyössä on kaksi mahdollisuutta ja niissäkin erilaisia toteuttamisen mahdollisuuksia.

8.3 Televisiosta radioon

Tarkastelen ensin yhteistyötä television toimittajan ja kuvausryhmän näkökulmasta. Television toimittaja joutuu käymään juttuaan varten tekemässä haastattelun tai useampia haastatteluja. Sen lisäksi juttu on kuvitettava joko tapahtumaan tai sen aihepiiriin liittyvällä kuvalla. Esimerkiksi päiväkodin sulkemista käsittelevään juttuun haastatellaan todennäköisesti kuntatasolla asiasta vastuussa olevia henkilöitä, lasten vanhempia ja päiväkodin työntekijöitä. Kuvamateriaali kerätään kyseisen päiväkodin toiminnasta. Tuloksena on haastattelumateriaalia, jossa voi olla käyttökelpoisia aineksia radion toimituksen käyttöön. Palattuaan toimitukseen toimittaja voi käydä siirtämässä äänimateriaalit radion käytettäväksi. Tällä hetkellä Jyväskylässä siirto onnistuu ainoastaan television editointiyksikössä eli tekniikkaa ei ole erityisesti tätä varten suunniteltu.

Parempi vaihtoehto olisi siirtää materiaali samalla, kun toimittaja käy läpi saamansa kuva- ja äänimateriaalin käsikirjoituksen tekoa varten. Materiaalien käyttämiselle molemmissa toimituksissa on edellytyksenä, että asiasta on pitänyt sopia etukäteen. Toimittajan on tiedettävä jo jutun tekoon lähtiessään, onko toinen toimitus kiinnostunut materiaaleista. Tämä asettaa vaatimuksia suunnittelulle ja töiden koordinoinnille.

8.4 Radiosta televisioon

Radion materiaaleista television käyttöön tulevan jutun tekeminen on monimutkaisempi asia. Radiossa ei tuoteta television vaatimaa kuvaa, joten kuvamateriaali on hankittava erikseen. Tässä lähestytään toimittajien moniosaamista, joka aiheuttaa ristiriitoja ja epäluuloja toimittajien keskuudessa työn rajojen ja sisältöjen muuttumisesta. Yhteistyötä radiosta televisioon päin tarvitaan esimerkiksi tilanteessa, jossa tiedotustilaisuuteen on menossa toimittaja radion toimituksesta, mutta ei television toimittajaa. Näin ollen televisio jää radion toimittajan tuottaman materiaalin varaan. Paikalla on toimittaja, joka voi tuoda tietoa ja äänimateriaalia molempien toimitusten käytettäväksi. Ongelmaksi muodostuu kuva. Sitä on saatava jollakin tavalla. Yksinkertaisin tapa toimia on lähettää tilaisuuteen tv-kuvaaja, joka ottaa kuvaa tilaisuudesta. Hän voi myös kuvata radion toimittajan tekemän haastattelun, jolloin radion toimittaja tekee omaa työtään ja tv-kuvaaja tallentaa tilanteen television käyttöön. Radion toimittaja tallentaa itse oman äänimateriaalinsa kasetille tai minidisc-tallentimelle. Palattuaan toimitukseen toimittaja tai kuvaaja antaa materiaalit ja taustatiedot television toimituksen käyttöön.

8.5 Moniosaavia radio- ja televisio-toimittajia

Toinen vaihtoehto on mennä todelliseen moniosaamiseen, jossa toimittaja myös kuvaa oman haastattelumateriaalinsa. Siihen liittyy useita käytännön ongelmia, joihin palaan myöhemmin toimittajien asenteiden yhteydessä. Pisimmilleen vietyinä moniosaaminen tarkoittaa sitä, että sama toimittaja tekee aiheesta uutisraportin sekä radion että television lähetykseen samalle päivälle. Tämä ajatus, jota mielellään näytetään viljelevän tulevaisuutta koskevilla keskusteluilla, on mielestäni lähinnä teknis-teoreettinen.

Jos aihe katsotaan uutisraportin arvoiseksi, sitä tekemään nimetään toimittaja, joka tekee jutun alusta loppuun. Saman aiheen kimpussa voi olla siis sekä radion että television toimittaja. Oleellista on, että toimitukseen tulevien erilaisten materiaalien versiointia välineestä toiseen voisi lisätä. Toisen toimituksen keräämistä uutisraportin materiaaleista voisi tehdä esimerkiksi kommentti- ja sähköversiot.

Television tekemää haastattelumateriaalia voisi hyödyntää myös maakuntaradion päivittäistoimituksessa, jos haastattelu kelpaa ajankohtaisjutun materiaaliksi. Television jutuissa ehtii käsitellä aiheita melko pinnallisesti, haastateltavat pääsevät ääneen ehkä pari kertaa noin 40–50 sekunniksi. Käyttämättä jää materiaalia, jota voi varsin hyvin hyödyntää radion toiminnassa. Tähänkin pätee sääntö, että toimittajan on jo haastattelumateriaalia tehdessään tiedettävä, ollaanko radion puolella siitä kiinnostuneita. Hyvien journalististen tapojen noudattamiselle moneen välineeseen tehty materiaali aiheuttaa omat vaikeutensa. Journalistin ohjeiden mukaan haastateltavan tulee ennakolta saada tietää, missä välineessä ja millaisessa yhteydessä hänen lausumaansa käytetään (Journalistin ohjeet 2001, 15). Esimerkiksi alueellisten tv-uutisten haastateltaville on mielestäni kerrottava, että juttu voi tulla alueellisen lähetyksen lisäksi valtakunnallisessa aamu-tv:ssä seuraavana aamuna.

Laajemmin tarkasteltuna kysymys on työkuulttuurin muutoksesta. Samantyyppinen muutos käytiin Yleisradion maakuntaradioissa läpi 1990-luvun alussa. Silloin maakuntaradioiden toimittajat koulutettiin tekniikan yksinkäyttöön. Toimittajat ryhtyivät leikkaamaan itse juttunsa ja he huolehtivat myös lähetyksen äänitarkkailusta. Tämänkin muutoksen taustalla oli tarve ja mahdollisuus tehostaa työtä. Äänitarkkailijoiden määrä maakuntaradioissa väheni, osa heistä siirtyi ohjelmatoimintaan muun muassa toimittajiksi. (Rieskjärvi 1995, 47.)

Kun alueellinen televisiotoiminta on suunniteltu perustettavaksi maakuntaradioiden yhteyteen, on tähtäimenä toimittajien työn monipuolistaminen edelleen. Yleisradio tavoittelee maakuntatason uutisoinnin levittämistä monipuolisesti televisiossa, radiossa ja internetissä.

9 LAADULLINEN TUTKIMUS JA TEEMAHAASTATTELU

Olen käsitellyt kahden toimituksen uutislähetysten sisältöä määrällisesti, laskemalla niistä yhtenevien ja eriävien uutisaiheiden määriä ja uutisten tyyppejä. Aineisto herättää kysymyksiä ja muodostaa pohjan jatkotarkastelulle. Minulla oli tietty oletus tutkittavien uutislähetysten eroista, mutta erojen johdonmukaisuus ja suuruus yllätti minut silti. Jatkotarkastelun menetelmäksi valitsin laadullisen menetelmän, teemahaastattelun.

9.1 Laadullinen tutkimus

Alasuutarin (1994, 28) mukaan laadullista aineistoa käsitellään usein kokonaisuutena, sen ajatellaan valottavan jonkin loogisen kokonaisuuden rakennetta. Tutkimukseni aineiston tarkastelu kulkee paljolti Alasuutarin (1994, 31) kuvaileman kahden vaiheen kautta. Ensin pyrin löytämään siitä olennaisia piirteitä, jotka vastaisivat peruskysymykseen lähetysten eroista ja toimittajien asenteista. Sitten yhdistelin haastateltavien puheesta löytyviä havaintoja harvemmaksi havaintojen joukoksi, etsimällä niistä yhteisiä piirteitä. Lähtökohtana on ajatus, että aineistossa on esimerkkejä tai näytteitä samasta ilmiöstä, tässä tapauksessa siis selityksiä uutisaiheiden eroavuuksille. Näin on syytä ollakin, muuten teemahaastattelun kysymyksenasettelu vaikuttaisi epäonnistuneelta.

Laadullisessa tutkimuksessa puhutaan hypoteesittomuudesta, joka tarkoittaa sitä, ettei tutkijalla ole lukkoon lyötyjä ennako-olettamuksia tutkimuskohteesta tai tutkimuksen tuloksista (Eskola & Suoranta 1996, 14). Kiinnostuksen kohteena on usein tutkittavan ilmiön perusluonne ja hypoteesien löytäminen (Hirsjärvi & Hurme 1991, 41). Ryhdyin selvittämään määrällisen aineiston pohjalta selitystä siihen, miksi lähetysten uutisaiheissa on suuri ero.

9.2 Tutkimuksen toteutus teemahaastatteluna

Teemahaastattelu on sopiva tällaiseen kohteeseen, jossa haastateltavien joukko on pieni (Hirsjärvi & Hurme 1991, 38). Laadullisessa tutkimuksessa ei aineiston kriteeri ole sen määrä vaan laatu. Pyrkimyksenä on sijoittaa tutkimuskohde sen yhteiskunnallisiin yhteyksiin ja antaa siitä historiallisesti yksityiskohtainen ja tarkka kuva. (Eskola & Suoranta 1996, 13.)

Tämän tutkimuksen teemahaastattelu oli helppo toteuttaa. Haastattelin molemmista toimituksista uutispäällikköä ja yhtä toimittajaa. Kaikki haastattelut tapahtuivat Jyväskylässä. Molemmissa toimituksissa työskentelee neljä–viisi toimittajaa. Lisäksi haastattelin TV2:n teknisten palvelujen Jyväskylän toimintakeskuksessa työskentelevää henkilöä, joka toimii sekä kuvaajana, leikkaajana että esimiestehtävissä. Muutos toimituskulttuurissa ja siihen liittyvät tekijät pohjaavat oleellisesti tekniikan kehittymiseen. Sanaa tekniikka ei pidä tässä yhteydessä tulkita vain mekaaniseksi osaamiseksi, vaan kuvaajien ja leikkaajien kohdalla kysymys on kuvajournalismista. Toimittaja ei rakenna juttuaan yksin, vaan hänellä on apunaan kuvallisen ilmaisun ammattilainen. Haastattelut tapahtuivat huhti–toukokuussa 2001. Yksittäisen haastattelun kesto vaihteli tunnista puoleentoista tuntiin, litteroituna mittaa kertyi ykkösrivivälillä kymmenestä kahteenkymmeneen sivuun, yhteensä noin 70 sivua.

Teemahaastattelu on osoittautunut menetelmäksi, joka sallii tutkimuksen kohteeksi valittujen henkilöiden mahdollisimman luontevan ja vapaan reagoinnin. Puolistrukturoidun haastattelun teema-alueet ovat tiedossa. Kysymykset ovat kaikille samat, mutta niiden tarkkaa muotoa ja järjestystä on kuitenkin mahdollista muuttaa tarpeen mukaan haastattelun aikana, se sallii myös täsmennykset. (Eskola & Suoranta 1996, 65; Hirsjärvi 1991, 15.) Haastattelutilanteissa huomasin, ettei haastateltavia kannata hoputtaa, vaan heidän puheestaan löytyi paljon sellaista asiaa, jota en olisi osannut itse ottaa huomioon. Jokaisessa haastattelussa kysymysrunko käytiin hieman eri järjestyksessä läpi, koska vastaukset ohjasivat jatkokysymyksiä ja teemat liittyivät hieman eri tavalla toisiinsa.

Koska tavoitteenani on tutkia muun muassa toimittajien asenteita kahden toimituksen yhteistyötä kohtaan, soveltuu teemahaastattelu tutkimusmenetelmäksi. Vapaamuotoiset keskustelut paljastavat asioita, joita olisi vaikea saada muilla keinoin esille, haastattelu sopii hyvin emotionaalisille alueille. (Hirsjärvi & Hurme 1991, 8, 15).

Eskola jakaa kysymystyyppit viiteen lajiin: 1) täsmälliset tosiasiatiedot, 2) arvionvaraiset tosiasiatiedot, 3) käyttäytymisen syyt, 4) asenteet, arvot ja mielipiteet sekä 5) sosiaaliset suhteet. (Eskola 1967, Hirsjärven & Hurmeen 1991, 44 mukaan.) Liikun tutkimukseni kysymyksissä lähinnä kahdella tai kolmella näistä alueista. Täsmällisiä ja arvionvaraisia tosiasiatietoja koetan selvittää siitä, mitä yhteistyön suhteen on tehty. Asenteiden ja arvojen alueella liikun, kun analysoin haastateltavien puheesta mielipiteitä yhteistyötä kohtaan. Koetan pitää uutisten organisaatioon ja tuotantoon liittyvät asiat erossa puhtaasti asenteiden tasolla liikkuvista vastauksista. Näin siksi, että kysymyksessä ovat sekä uutistuotantoon että työntekijöiden asemaan liittyvät seikat.

9.3 Laadullisen aineiston tulkinta

Haastatteluaineiston tulkintavaiheessa pyrin kytkemään haastatteluista saadut vastaukset alueellisten tv-uutisten kehittämisestä ja toimintaympäristöstä saatavilla olevaan tietoon. Alasuutari kutsuu tätä vaihetta arvoituksen ratkaisemiseksi. Se merkitsee tuotettujen johtolankojen ja käytettävissä olevien vihjeiden pohjalta tehtävää merkitystulkintaa tutkittavasta ilmiöstä. (Alasuutari 1994, 34–35.) Koska kyseessä on vielä kehitysvaiheessa oleva alueuutisprojekti, en oleta, että minulla on käsissäni kaikki siihen liittyvät tiedot. Olen kuitenkin saanut käsiini sen verran alueuutisten suunnitteluvaiheen dokumentteja, että voin verrata niitä haastatteluista saamiini vastauksiin.

Haastatteluaineiston analysoinnissa olen rakentanut viitekehyksen kolmitasoiseksi. Tarkastelen haastatteluvastauksia alueellisten tv-uutisten kehityshistoriasta saamiini tietoja vasten. Olen jakanut tarkastelun aikajänteen alueuutisprojektin suunnittelun, nykyhetken ja tulevaisuuden osiin. Toisaalta, selitettäessä uutislähetysten välillä olevia eroja, lähestyn aineistoa uutiskriteerien ja uutisten tuotannon näkökulmasta.

Lisäksi tarkastelen aineistoa puhtaasti asenteiden läpi eli sitä, millaisia mielipiteitä eri vaiheista löytyy. Tutkimuksen tulosten tulkinnan rakenteelliseen jakautumiseen vaikuttivat teemahaastatteluista nousseet pääpiirteet. Ne ovat uutiskriteerit, radion ja television välinetyypilliset erot ja tekniset eroavuudet uutisten tuotannossa.

Pyrin kuvailemaan tässä luvussa sitä, millä tavoin ja millä perustein olen toteuttanut tämän tutkimuksen. Mutta kuinka luotettavia vastaukset ovat? Alasuutari puhuu faktanäkökulmasta, jolla tarkoitetaan sellaista näkökulmaa aineistoon, että on mielekästä pohtia siinä annettun informaation todenmukaisuutta tai tiedon antajan rehellisyyttä (Alasuutari 1994, 80). Klaus Mäkelän mukaan laadullisen analyysin arviointiperusteissa on syytä kiinnittää huomiota neljään seikkaan: 1) Aineiston merkittävyyteen ja yhteiskunnalliseen tai kulttuuriseen paikkaan, 2) Aineiston riittävyteen, 3) analyysin kattavuuteen sekä 4) analyysin arvioitavuuteen ja toistettavuuteen (Mäkelä 1990, 48).

Aineiston merkittävyys voidaan määritellä tekstien tuotantoehdoilla. Yksittäisten ihmisten tuottamat tekstit on suhteutettava heidän yhteiskunnalliseen asemaansa. Samoin on eriteltävä itse aineiston tuottamistilannetta ja tutkijan mahdollista vaikutusta aineiston luonteeseen. (Mäkelä 1990, 48.) Tunnen henkilökohtaisesti kaikki haastatellut henkilöt työni kautta. Tiedän osapuilleen heidän taustansa suhteessa tähän tutkimukseen. Tutkimukseni aihe on herkkä, kysymyksessä on pala laajaa radio- ja televisiotoimittamisen kulttuurin murrosta, jossa työtävät muuttuvat ilmeisen nopealla vauhdilla uuden tekniikan myötä. Tätä taustaa vasten olen pyrkinyt erityiseen kriittisyyteen siitä, millaisen kuvan haastatellut haluavat antaa itsestään ja omista asenteistaan muutokseen.

Pyrin vähentämään omaa vaikutustani vastausten luonteeseen avaamalla eri teemoja yleisistä näkökohdista esimerkiksi tyyliin ”mitä mieltä olet mahdollisesta yhteistyöstä” sen sijaan, että olisin ilmaissut yhteistyöhön mentävän joka tapauksessa jollakin aikavälillä. Vastauksissa on selkeä yhdensuuntainen linja, mutta pieniä ristiriitaisuuksiakin löytyy, jotka todistavat, etteivät asiat ole yksiselitteisiä. Esimerkiksi kysymykseen ammattiyhdistyspoliittisista keskusteluista tuli erilaisia vastauksia.

Haastateltavien henkilöiden määrää rajoittavat saatavilla olevat henkilöt ja itse tutkimustyön järkevä määrä. Olen haastatellut noin puolta tarkastelussa olevien toimitusten toimittajista. Aineiston riittävyden ja analyysin kattavuuden kriteerinä puhutaan aineiston kylläntymisestä (Mäkelä 1990, 52). Tutkimukseni määrällisen pohjamateriaalin eli lähetysten vertailuaineiston määrä pysähtyi viiden viikon vertailuun. Lähdin liikkeelle kahdesta viikosta ja tulokset osoittivat, että tulokseksi saadut erot pysyivät samansuuruisina aineiston kasvaessa. Samalla tavoin kävi teemahaastatteluissa, joista nousi esiin hyvin yhteneviä selityksiä. Mäkelän (1990, 53) mukaan analyysin kattavuus tarkoittaa sitä, että tutkija ei perusta havaintojaan satunnaisiin poimintoihin. Haastattelumateriaalista nousevat yhteiset linjat viittaavat siihen, että poiminnat eivät ole satunnaisia. Siitä huolimatta yksittäisillä huomioilla on mielestäni arvoa, koska kaikki haastateltavat eivät katso asioita täysin samasta näkökulmasta, vaikka tekisivätkin työtä samassa toimituksessa.

Analyysin arvioitavuus tarkoittaa sitä, että lukija kykenee seuraamaan tutkijan päättelyä. Toistettavuudella tarkoitetaan sitä, että luokittelu- ja tulkintasäännöt on esitetty niin yksiselitteisesti, että toinen tutkija niitä soveltamalla päätyy samoihin tuloksiin. (Mäkelä 1990, 53.) Mielestäni tutkimuksestani esiin nouseva ristiriita alueellisten uutisten suunnitteluvaiheen ja käytännön toteutuksen välillä on ilmeinen.

10 YHTEISTYÖN MAHDOLLISUUDET JA ASEENTEET

10.1 Keski-Suomen uutisten suunnitteluvaihe

Käyn seuraavaksi läpi sitä, kuinka Keski-Suomen uutisia suunniteltiin, millä tavoin suunnittelu vaikutti yhteistyön lähtökohtiin ja kuinka paljon yhteistyötä Radio Keski-Suomen ja Keski-Suomen uutisten sisällöstä tulee ilmi. Selvitän teemahaastatteluiden avulla asenteita yhteistyötä kohtaan ja syitä lähetysten vertailuista nouseviin eroihin ja yhtäläisyyksiin.

10.1.1 Hyvät edellytykset, tekniikka ja yliopisto vahvuutena

Jyväskylässä oli valmiina hyvät edellytykset alueellisten televisiouutisten aloittamiseen. Keski-Suomen valinnan perusteluissa mainitaan valmius ja halu kokeilla uutta uutistoimintaa, erittäin hyvät omat resurssit, Kotimaan katsauksen tv-osaaminen sekä Jyväskylän yliopiston viestinnän laitoksella yhteistyöhön valmis journalistiikan oppiaine. (Hoffrén 1999b, 8.) Yliopiston ja Yleisradion välisen sopimuksen mukaan uutistiimiin otetaan opinnoissa pitkälle ehtineitä opiskelijoita niin, että opiskelija saa työharjoittelusta kolme opintoviikkoa ja harjoittelijan palkkaa. Kolmen opintoviikon suorittaminen vaatii neljän kuukauden työskentelyn. Ensimmäiseltä kuukaudelta ei makseta palkkaa. Työnohjauksesta vastaa uutispäällikkö.

Jyväskylässä on tehty 90-luvun ajan päivittäistä television ajankohtaislähetystä Kotimaan katsausta, joka sai vuoden 2000 alusta nimen Kotimaa.Nyt. Television tuotantohenkilöstö oli tottunut nopearytmiseen televisiotyöhön ja teknistä henkilökuntaa oli Jyväskylässä riittävästi. Itse asiassa Keski-Suomen uutiset nostivat TV2:n teknisten palvelujen käyttöastetta, tv-tekniikan kapasiteetti saatiin tehokkaampaan käyttöön. (Hoffrén 1999c, liite 6.) Käytännössä Keski-Suomen uutiset ostaa tekniset palvelut, kuten kuvaajat ja leikkaajat TV2:n teknisiltä palveluilta.

Keski-Suomen uutiset toimii saamansa budjetin rajoissa. Tekniset palvelut taas laskee kannattavuutensa oman myyntinsä ja käyttöasteensa perusteella. Näin osa uuden tuotannon kustannuksista katettiin rahan siirroilla Yleisradion sisällä, kustannuspaikasta toiseen. Teknisten palvelujen ostaminen toimituksen ulkopuolelta on johtanut siihen, että kuvaajia on voitu hankkia toimituksen käyttöön varsin virkamiesmäisinä työaikoina, käytännössä kello 8–17 välisenä aikana. Toisaalta muutaman toimittajan resurssilla ei olisi ollut juurikaan mahdollista tehdä juttuja iltaisin tai viikonloppuisin. Joka tapauksessa nämä resurssien rajoitukset vaikuttavat pakostakin jonkin verran uutisten sisältöön. Esimerkiksi iltaisin tai viikonloppuisin tarjolla olisi ollut mielenkiintoisia tapahtumia.

10.1.2 Hidas loppukiri – OTO -suunnitellut uutiset

Yleisradion hallintoneuvosto teki päätöksen alueellisen tv-uutiskokeilun aloittamisesta kesäkuussa 1999 (Linkki 22/1999, 4). Potentiaalisten uusien toimittajien värvääminen Jyväskylään oli alkanut jo aiemmin. Tampereella työskennelleeseen Aila Toivaseen otettiin yhteyttä vuoden 1999 maaliskuussa. Kesällä Toivanen siirtyi Kotimaan katsauksen ja valtakunnallisten tv-uutisten jaetuksi toimittajaksi Jyväskylään. Uusien uutisten valmistelu jäi lähinnä Toivasen, tuottajaksi valitun Timo Keräsen sekä Jyväskylässä tuotannon suunnittelijana toimineen Pirkko Tainion tehtäväksi. He valmistelivat Keski-Suomen uutisten aloitusta OTO-työnä eli oman toimensa ohella. Koko toiminta piti luoda käytännöllisesti katsoen tyhjästä. Merkittävänä tukena oli Kotimaan katsauksen kokemus lähetystoiminnasta. Siltikin työmäärä oli suuri, toimitukselle piti järjestää muun muassa uutishuone, tietokoneet, toimitusjärjestelmät ja puhelimet. Työ annettiin tehtäväksi, mutta sen tekemiseen ei jostain syystä haluttu panostaa erillistä henkilökuntaa tai resursseja. Annettuun yhteistyötavoitteeseen radioon nähden tämä toimintatapa näyttää jälkeinpäin varsin erikoiselta.

”Jätettiin tehtäväksi, mutta siihen ei oikeestaan irrotettu kenellekään aikaa, kaikkien piti tehdä se oman työn ohella, siis siihen saakka, kunnes sitten virallisesti kiinnitettiin ihmisiä siihen, siihen työhön, että tota, harva projekti mun mielestä, tai voisin kuvitella, että suostuttais aloittamaan niin, ... epämääräisellä toimeksiannolla ja siis tavallaan ilman resursseja varsinaisesti niikun, se suunnittelutyö.” (H2.)

Tv-alue uutisten toteuttamissuunnitelmasta käy ilmi, että ne haluttiin käynnistää lyhyellä aikataululla. Vastaava tuottaja, uutispäällikkö ja ohjaaja aiottiin valita lokamarraskuussa, reporterit piti saada töihin joulukuun alussa. Toimituksen työvälineiden hankinta oli suunniteltu marraskuulle. (Hoffrén 1999c, liite 4.) Kokonainen uusi uutistuotanto, jollaista ei aiemmin oltu tehty, piti luoda lähetyksvalmiiksi kahdessa, kolmessa kuukaudessa. Tällä oli huomattava vaikutus siihen, mille asteelle yhteistyön suunnittelu Radio Keski-Suomen toimituksen kanssa jäi.

”Ja samaan aikaan piti käydä myöskin nämä aika rankat neuvottelut kaikkien osapuolten kanssa, alakerran uutistoimituksen kanssa, tekniikan kanssa, kaikki piti juosta siinä ohessa sitten vielä..... ei siinäkään pystynyt oikeen sitten paneutumaan siihen sisältöpuoleen ja sen yhteistyön kehittämiseen, koska se kaikki piti tehdä siinä niinku samalla ja eikä siihen ollu oikeen aikaa.” (H2.)

Loppujen lopuksi toimittajien valinta tapahtui erittäin myöhään lähetyksen alkamisajankohtaan nähden. Tammikuun ensimmäisellä viikolla alkaviin uutisiin tulevien toimittajien valinta venyi joulukuun alkupuolelle. Jyväskylään valitulle uutistiimille jäi käytännössä noin kuukausi aikaa hahmottaa se, miten alueellisia tv-uutisia tehdään ja mitä niiden oikeastaan pitäisi sisältää (H2).

TV2:n kuvaajille ja leikkaajille, jotka ovat teknisten palvelujen palkkalistoilla, uutisten tulo toi paljon lisää töitä. Varsinaista valmistelua uutisten tulo ei kuvaajille tai leikkaajille aiheuttanut, sillä he tekevät samaa työtä muutenkin. Tuotannosta jäivät niin sanotusti löysät pois. Tekniikka sai runsaasti lisää myytyjä työtunteja, kun Keski-Suomen uutiset alkoivat ostaa päivittäin kaksi kuvaajaa ja editointiaikaa. (H5.)

10.1.3 Resurssisuunnitelmat ja käytäntö

Aiemmin mainitun selvitysmies Vilpposen johtaman asiantuntijatyöryhmän esityksenä oli kymmenen minuutin alueuutislähetyksen tekeminen seitsemän toimittajan voimin. Teknistä henkilökuntaa olisi myös ollut seitsemän henkilöä.

Tuo esitys ei paljoo painanut lopullisissa suunnitelmissa. Suunnittelutyötä jatkaneen TV2:n ohjelmajohtaja Hoffrénin johtaman työryhmän esitys alueellisten tv-uutisten työvoimaresursseiksi oli aivan jotain muuta. Syynä oli alueuutistoiminnan aloittamisbudjetin puolittuminen alun perin suunnitellusta 25 miljoonasta markasta (Vilpponen 2001, 1).

Rahan puute on ymmärrettävä peruste resurssien karsimiselle. Alueellisten tv-uutisten suunnitelmia on tästä huolimatta vaikea ymmärtää käytännön toiminnan näkökulmasta. Viime vaiheen suunnittelijoilla ei näytä olleen kovin käytännönläheistä kuvaa television uutistoiminnasta. Toimintasuunnitelmassa Keski-Suomen uutisten henkilökunnan rakenteeksi kaavailtiin seuraavaa: uutistuottaja, toimittaja, kaksi toimittajaharjoittelijaa, yhdistetty ohjaaja-leikkaaja-mikseri sekä osa-aikainen kuvaussihteeri. Samassa yhteydessä huomautetaan, että kokeilun alkuvaiheessa on kuitenkin syytä pitää kahta ammattitoimittajaa. Jatkossa toinen ammattitoimittajista voitaisiin jopa jättää pois ja hänet korvattaisiin kokonaan opiskelijoilla tai yhteisellä toimittajalla Kotimaan katsauksen tai radion kanssa. (Hoffrén 1999c, 2.) Tällä pyrittiin hillitsemään kustannuksia, mutta pitämään kuitenkin yllä journalistista tasoa. Alkuvaiheessa oletuksena oli jopa se, ettei opiskelijoista koidu lainkaan palkkakuluja. Opiskelijoiden työn kuvaksi suunnitteluraportissa ehdotettiin juttujen ja sähkeiden tekeminen ohjatusti. Oman kokemukseni mukaan ohjausta ei ensimmäisten harjoittelijoiden kohdalla osattu organisoida, mutta myöhemmin vuoden aikana tulleille harjoittelijoille järjestettiin erikseen muutaman päivän totuttelujakso, jossa he olivat mukana muiden toimittajien juttukeikoilla ja saivat ohjausta myös jutun rakentamiseen. Opetusta antoi tuossa vaiheessa mm. uutisten ohjaaja. Opiskelijoiden kannalta olosuhteet olivat mielestäni hyvät, sillä käytännön työtä oppii vain tekemällä.

Tuottaja-uutistenlukijan tehtävänä olisi vastata lähetyksen sisällöstä, ulkoisesta ilmeestä ja henkilöstöstä. Toimittajien työhön oletettiin kuuluvan juttujen ja sähkeiden ideoimista ja toteuttamista eri puolilla maakuntaa sekä tarvittaessa juontamista, kuvaamista digitaalisella kameralla ja leikkaamista työasemalla. Yhden toimittajan olisi näiden suunnitelmien mukaan pitänyt kyetä tekemään kaksi uutisjuttua päivässä. (Hoffrén 1999b, 2, 6.)

Kun ottaa huomioon välimatkat maakunnissa ja tv-uutisjutun tekemisen vaatiman työmäärän, voi nämä suunnitelmat todeta yllättävän epärealistisiksi ja jopa epäammattimaiselta pohjalta laadituiksi. Yksittäisen toimittajan tekemänä kaksi valmista tv-juttua päivässä aiheen taustoituksesta materiaalin keräämiseen, maakunnassa liikkumiseen ja leikkaamiseen on mahdoton yhtälö. Aika ei yksinkertaisesti riitä. Mallia ei selitetä tai tarkenneta suunnitelmissa sen enempää, joten ajatuksen perusta jää hämäräksi. Sen takana oli jonkinlainen monimedia-ajatus, jossa olisi hyödynnetty radion toimittajia kuvaajan avustuksella.

Kun Keski-Suomen uutiset aloittivat toimintansa, toimituksen rakenteeksi muodostui uutispäällikkö, kaksi toimittajaa ja kaksi toimittaja-harjoittelijaa. Toisen toimittajan työpanos jakautui puoliksi valtakunnan tv-uutisten kanssa. Käytännössä henkilöresurssi oli siis kaksi ja puoli toimittajaa sekä tv-työn harjoitteluun tulleet opiskelijat, jotka joutuivat alusta lähtien samaan työtahtiin varsinaisesti projektiin nimitettyjen toimittajien kanssa. Itsekin neljän kuukauden harjoittelijana toimituksessa aloittaneena ja koko vuoden siellä työskennelleenä voin todeta, että yhteistyö yliopiston kanssa onnistui. Toimitus sai halvalla osaavaa työvoimaa ja opiskelijat arvokasta työkokemusta. Harjoittelijoiden työpanos oli toimitukselle merkittävä, he muodostivat noin 2/5 eli neljäkymmentä prosenttia toimituksen työvoimasta. Ilman heitä viisi lähetystä viikossa olisi ollut mahdotonta toteuttaa.

10.1.4 Yhteistyön salatut eväät

Tv-alueuutiskokeilun toteuttamissuunnitelmassa on määritelty kokeiluvaiheen tavoitteet. Keskeinen tavoite oli, että uutisaineiston hankinta tapahtuisi maakuntaradioiden uutisharavan kautta. Tv-alueuutiskokeilun toteuttamissuunnitelmassa tämä tavoite määritellään kolmella tavalla. Alueen uutishankinta olisi yhdistettävä yhteiseksi uutistietopalveluksi, toimittajien valmiuksia monimediaiseen tuotantoon olisi lisättävä ja alueellisen uutistoiminnan johtamista pitäisi kokeilla yli toimialarajojen. (Hoffrén 1999c, liite 3.)

Nämä tavoitteet jäivät paperille jonnekin matkan varrelle. Haastatellut toimittajat ja uutispäälliköt ovat kaikki yhtä mieltä siitä, että minkäänlaisia käytännön ohjeita tai ehdotuksia yhteistyön järjestämiseksi ei annettu. Suunnitteluraportteja ei annettu heidän käyttöönsä. Näin ollen tavoitteita yhteistyön luomiseksi ei konkretisoitu millään tavalla radion tai television toimituksissa. Sen sijaan, että yhteistyötä olisi suunniteltu jollain tavalla järjestelmällisesti, syntyi epätietoisuutta siitä, mitä puheena ollut yhteistyö varsinaisesti tulisi olemaan. Sen tielle nousi epätietoisuudesta aiheutuvia epäluuloja. Tavoitteet siitä, että radion ja tv:n toimittajat tekisivät töitä molempiin välineisiin, olivat tiedossa molemmissa toimituksissa. Radion ja television toimitusten henkilöstö keskusteli niistä keskenään. Tuolloin todettiin, että radion puolella ketään ei pakoteta tekemään juttuja television uutisiin. Sen sijaan sitä pidettiin selvänä asiana, että television tulisi toimia jollain tavalla radion uutishankinnan pohjalta. (H1, H2.)

Edellä kuvaillut puutteet ja toiminnan myöhäinen käynnistäminen johtivat siihen, ettei järjestelmällistä yhteistyötä syntynyt. Kun Keski-Suomen uutisten toiminta lähti käyntiin, oli television toimittajilla päivittäisessä uutistyössä niin paljon uutta tekemistä ja oppimista, ettei uutispäälliköillä tai toimittajilla riittänyt aikaa yhteistyön määrätietoiseen kehittämiseen. Vastaavasti radion toimittajilla oli täysi työ hoitaa omat uutislähetysensä. (H2, H4.)

10.2 Asenteet yhteistyötä kohtaan

10.2.1 Keski-Suomen uutisten perustamisvaihe

Edellä on jo tullut selväksi se, ettei Keski-Suomen uutisten suunnittelu- ja aloitusvaiheessa yhteistyön muotoja Radio Keski-Suomen kanssa suunniteltu kovin tarkasti, mikä johtuu siitä, ettei koko tv-uutistoimituksen toiminnan suunnitteluun panostettu paljoakaan. Tarkastelen seuraavaksi teemahaastatteluista nousevia asenteita mahdollista yhteistyötä kohtaan.

Vuonna 1999 julkaistussa suunnitteluraportissa kuvataan tavoiteltavaa yhteistyötä Radio Keski-Suomen ja Keski-Suomen uutisten välillä:

Radio Keski-Suomen uutis- ja päivittäistoimitusten tiedonhankintaverkosto on käytettävissä. Samasta materiaalista voidaan muokata juttuja tai sähköitä alueellisten tv-uutisten käyttöön. Tietojärjestelmien (lotta) on oltava yhteensopivia. Tarvittaessa radion toimittaja tekee haastattelun television uutisille, joka vähentää päällekkäistä työtä. (Hoffrén 1999c, liite 6.)

Keski-Suomen uutisten toimituksessa toiminnan aloittamisen lähtökohtana pidettiin käytännössä sitä, että yhteistyö Radio Keski-Suomen kanssa lähtisi toimimaan jollakin tavoin (H1). Odotuksia yhteistyölle siis oli olemassa. Sen paremmin Radio Keski-Suomen kuin Keski-Suomen uutistenkaan toimituksessa ei ollut aluksi selkeää kuvaa siitä, millaiset alueelliset televisiouutiset tulisivat olemaan. Radiossa ei ollut juurikaan odotuksia, lähinnä seurattiin sitä, millaiset uudet uutiset olisivat. Television lähtökohtia pidettiin hankalina, koska uutistoiminta perustuu kontakteille ja tyhjästä on vaikea lähteä liikkeelle. (H3, H4.) Radion puolella yhteistyöhön olisi kuitenkin ollut jonkin verran kiinnostusta, mutta se kaatui työehtoihin ja ay-keskusteluun. Raja-aitoja kahden eri välineen toimittajien välillä ei murrettu. (H3.) Hajanaiset mielenkiinnon osoitukset eivät kanavoituneet käytännön toiminnaksi.

”...yks sun toinen rupes miettimään sitä, et mitä se vois tämä yhteistyö olla ja miten minä voisin niinkun hyödyntää omaa työpanostani tässä televisiouutisten tekemisessä tai päinvastoin. Mutta, se oli aika, aika, aika tällaista impulsiivista, et tommosta, semmosta mitään tommosta selkeää, johdonmukaista suhtautumista tähän ei kyllä ollut havaittavissa.” (H3.)

Neuvotteluja mahdollisesta yhteistyöstä käytiin radion uutistoimituksen kanssa ennen television uutisten aloitusta. Verrattuna aiemmin tässä luvussa esitettyihin tavoitteisiin yhteistyöstä, ajatukset ovat hyvin saman suuntaisia. Yhtenä tavoitteena oli sähköyhteistyö, jolloin kaikkia aiheita ei tarvitsisi tehdä kahteen kertaan. Samoin tavoitteena oli, että television uutisista joku osallistuisi radion aamukokoukseen, jolloin päivän listoja voisi vertailla ja aiheita jakaa. Materiaalien keräämisessä ehdotettiin, että jos televisiolta ei ehditä johonkin tiedotustilaisuuteen, niin radion toimittaja voisi tehdä kuvaajan kanssa muutaman kysymyksen television käyttöön.

Tämä materiaalien kerääminen kuitenkin tyrmättiin suoraan radion puolelta. Television puolella ei edes oletettu, että toimittajat tekisivät uutisjuttuja sekä radioon että televisioon. (H2.)

Toimittajien reaktioissa näkyy vanha työnjaon raja eri toimitusten välillä. Ilmeisen aiheellisena pelkona oli, että radion toimittajien työmäärä lisääntyy aluetelevisiokokeilun takia (H1). Perusongelma oli mahdollinen radion toimittajien työtehtävien muuttuminen erilaiseksi, syntyi työehtosopimuspoliittinen ongelma. Yhteistyö olisi lähtenyt liikkeelle, jos työehtosopimukseen liittyvät asiat olisi ratkaistu (H3). Moniosaamisesta tai juttujen tekemisestä samaan aikaan radioon ja televisioon ei ollut olemassa valmista mallia, varsinkaan siitä, millaista palkkaa siitä olisi pitänyt maksaa. Aihe on selvästi arka, sillä luottamusmiestasolla liikkui Keski-Suomen uutisten perustamisvaiheessa huhuja siitä, kuinka Jyväskylässä toimittajia oltaisiin pakottamassa televisiotyöhön. Ilmeisesti kyse oli väärinkäsityksestä. Radion toimitukselle ilmaistiin, että ketään ei pakoteta tekemään televisiotyötä, mutta siihen olisi mahdollisuus halukkaille (H2). Yhdelle haastateltavista asia näyttää olevan kiusallinen, hän ohitti kysymyksen toteamalla, ettei ay-liikkeen suunnalta ollut kuulunut yhtään mitään. Ajatusta uutisten tekemisestä sekä radioon että televisioon pidettiin melko mahdottomana yhtälönä, koska radion ja television perinne ja työkuulttuuri Jyväskylässä eli omaa elämäänsä. Television toimituksessa olisi ollut halua tiiviimpään yhteistyöhön, mutta asiassa oltiin varovaisia, ettei ristiriitoja olisi syntynyt. Summittainen kokeilu ei kuitenkaan tuntunut mielekkäältä, vaan yhteistyö olisi pitänyt organisoida jotenkin järjestelmälliseksi. (H1.)

Näyttää siis siltä, että yhteistyöhön oli Keski-Suomen uutisten aloitusvaiheessa jonkin verran halukkuutta molemmissa toimituksissa. Kuitenkin suunnittelun ja yhteistyön tunnusteluvaiheessa tunteet näyttävät olleen ristiriitaisia. Tämä on ymmärrettävää, sillä kukaan ei tiennyt, millaisia maakunnalliset tv-uutiset tulisivat loppujen lopuksi olemaan. Kun Keski-Suomen uutisten suunnittelu jäi sivutoimiseksi työksi, ei toimitusten raja-aitojen kaatamiselle ollut paljoakaan edellytyksiä. Se olisi vaatinut määrätietoista työtä, ei näin satunnaista yrittämistä.

10.2.2 Toiminta alkaa, asenteet muuttuvat

Kun Keski-Suomen uutiset aloitti toimintansa, tavoitteena oli kuitenkin tehdä yhteistyötä. Tv-toimituksen toisena uutispäällikkönä toimineen Aila Toivasen mukaan työtä aiottiin säästää sopimalla aamulla niistä sähkeaiheista, jotka toinen toimitus hoitaisi molempien käytettäväksi. Radio Keski-Suomen uutishankinta oli valmiina olemassa. Uutispäälliköt Timo Hytönen ja Aila Toivanen toteavat, että television toimituksessa seurattiin, mitä radion puolella tehdään. Radion suunnittelulistan aiheet katsottiin aamulla ja radion uutisten sisältöä seurattiin päivän kuluessa. Hytönen sanoo kuitenkin suhtautuneensa edelleen varovasti siihen, millä tavoin yhteistyötä tehdään, koska hyödyn suunta oli alkuasetelman pohjalta radiosta televisioon päin.

”Alusta saakka varoin sitä, että tulis sellaista kuvaa, että tässä syntyis jonkinlainen riistämissuhde. Elikkä siis että alueteveen toimitus jollakin tavalla pyrkis hyödyntämään sitä toimittajapotentialia joka oli käytössä radion uutisten toimittamiseen. Et, öö, sitä piti varoo, ja sitten piti niinkun nähdä se, että niinkun hakee näitä yhteistyön malleja siitä et missä ne on mahdollisia.

Ja et tota, noin siis muutaman kuukauden, noin neljän, viiden kuukauden sisällä mä huomasin, et niitä on aika vähän. Et ei ole niinkun ihan selkeesti nähtävissä et joku esimerkiksi, paitsi sitten sähkeyhteistyö joka lähti toimimaan ihan oookoo. Elikkä se, sähkeitä vaihdetaan koko ajan mut juttuaiheet ei, ei kerta kaikkiaan toimi.”

Vaikka odotuksia yhteistyölle oli ilmassa, television toimittajat kokivat, että uusiin uutisiin suhtauduttiin jopa varauksella, niiden pelättiin heikentävän muiden uutisten imagoa. Valtakunnalliset tv-uutiset olivat tarkkana siitä, ettei alueellisten uutisten kohdalla saa puhua tv-uutisista, koska niiden tasosta ei ollut tietoa. Konkreettisimmillaan tämä näkyi sähköpostiosoitteen muuttamisena juuri, kun se oli saatu puhelinluetteloon ja alueella toimivien tahojen tietoon. Sähköpostiosoitteesta piti poistaa sanayhdistelmä tv-uutiset, joka korvattiin sanoilla alue-tv. Radio Keski-Suomen kohdalla oli havaittavissa saman tyyppistä ajattelua, mutta asenteet muuttuivat myönteisemmiksi pian Keski-Suomen uutisten toiminnan aloituksen jälkeen.

Ne näyttivätkin yllättäen ”ihan oikeilta uutisilta”. Muutos ilmapiirissä näkyi muutamassa viikossa, juttuvinkkien ja sähköaiheiden helpompana saamisena radiosta televisioon. Mitään uusia yhteistyön muotoja ei sinänsä kuitenkaan syntynyt. Television toimituksessa seurattiin radion tekemisiä ja lainailtiin sähköitä radiosta. Jonkin verran sähköitä tehtiin niin, että toimitukset sopivat siitä, kumpi jonkin aiheen toimittaa sähkötekstiksi. Toimintaa kuvaillaan järjestelmälliseksi, mutta ei jokapäiväiseksi, koska radion ja television uutispäivien sisällöt erosivat toisistaan. (H2.)

Radion puolella yhteistyön odotettiin olevan korkeintaan materiaalien ja tietojen siirtämisen tasolla. Siihen, että radion toimittajat ryhtyisivät tekemään juttuja televisiolle, ei uskottu. Radiossa ei erityisesti seurattu television toimituksen uutissuunnittelua. Keskustelua television lähetyksestä käytiin, jos joku oli sattunut edellispäivänä lähetyksen näkemään. (H4.) Radion näkökulmasta televisio on koettu yhteistyökumppaniksi, ei kilpailijaksi. Lähetysten erilaisuus koetaan moniarvoisuuden kannalta hyväksi. Jos yhteistyö lisääntyy, lähetysten sisällön uskotaan samankaltaistuvan merkittävästi. (H3, H4.)

Omat kokemukseni Keski-Suomen uutisten toimittajana ja uutispäällikkönä ovat samansuuntaisia. Yhteistyö parani jonkin verran ajan kuluessa. Siihen suhtautumiseen vaikutti selvästi radion ja television välinen ero työtavoissa ja toimintakulttuurissa. Kaikille radion toimittajille ei ollut selvää se, millaisilla aikatauluilla televisiouutisten tuotanto toimii. Tästä on useita esimerkkitapauksia, joissa radio oli saanut tietoonsa juuri tapahtuneen uutisaiheen. Tiedon kulku television toimitukseen kesti muutamissa tapauksissa kolmekin tuntia. Useimmiten näissä tapauksissa uutinen huomattiin tv-toimituksessa vasta radion lähetysjärjestelmästä valmiina tekstinä. Tavallaan ymmärtäisin, jos radion tai television toimituksessa olisi kaivettu omalla työllä esiin jokin skuuppi, mutta näissä tapauksissa uutisaiheena oli lähinnä onnettomuuksia.

Tiedon kulun hitaus esti uutiskuvan saamisen tapahtumapaikalta, vaikka eräissäkin tapauksessa paperitehtaan jätevesiputken hajoamisesta ja runsaista päästöistä Päijänteeseen oli järjestetty tiedotustilaisuus keskellä päivää. Keski-Suomen uutiset ei ehtinyt paikalle vaan uutinen hoidettiin jotenkin ilman kuvaa.

Muistan Radio Keski-Suomen toimittajan kommentin, kun kysyin miksei asiasta oltu kerrottu tv-toimitukselle lainkaan. Vastauksena oli, että ”ehtiihän tässä vielä, siellä on tiedotustilaisuus puolen tunnin päästä.” Siinä vaiheessa kaikki kuvaajat olivat kuka missäkin muissa töissä. Mikäli tieto olisi annettu tv-toimitukselle heti sen tultua radion toimitukseen, kuvaa tapahtumapaikalta olisi saatu. Oma tulkintani on, että kysymyksessä on Radio Keski-Suomen toimittajien tottumus siihen, ettei toista uutistoimitusta tai informoitavaa tahoja ole ollut olemassa. Radio Keski-Suomen uutis- ja päivittäistoimituksen raja on jyrkkä ja selkeä, niillä ei ole juuri minkäänlaista yhteistyötä. Kun vastaavia tapauksia sattui vuosi Keski-Suomen uutisten aloittamisen jälkeen keväällä 2001, voi vain todeta, että tottumukset vanhoihin työtapoihin ovat lujassa.

Edellä olevasta esimerkistä voi johtaa ajatuksen paljon puhuttuun monimediatyöskentelyyn, jossa toimittajat muun muassa kuvaavat uutismateriaalia. Keski-Suomen uutisten käytössä oli yksi digitaalivideokamera, mutta sen käyttöön ei toimittajia perehdytetty ennen kuin kesällä 2000, ja silloinkin pakon edessä. Yhteen sähköaiheeseen piti saada kuvaa soistuneesta järvestä, jota Keski-Suomen ympäristökeskus ryhtyi kunnostamaan. Vapaita kuvausryhmiä ei ollut jäljellä, joten lähetin yhden journalistiikan opiskelija-toimitusharjoittelijoistamme hakemaan sähkökuvituksen kyseisen järven rannalta. Saimme sähkökuvat lähetykseen, mutta seuraavana päivänä sain kuulla, että omatoimisuutemme oli herättänyt keskustelua teknisten palvelujen kuvaajien keskuudessa. Asiaan luvattiin palata. En kuullut asiasta sen enempää, mutta viesti tuli perille. Kommentti osoittaa, että työn kulttuuriset rajat ovat myös tekniikan suuntaan herkäät.

10.3 Uutislähetysten vertailu

Olemme päässeet vaiheeseen, jossa Keski-Suomen uutiset on saatu perustettua ja asenteet yhteistyöhön perustamisvaiheessa ovat selvillä. Millaista yhteistyö sitten oli tammi-helmikuussa 2001 vuosi alueuutisprojektin käynnistämisen jälkeen? Selvitän sitä vertailemalla Radio Keski-Suomen ja Keski-Suomen uutisten lähetyksiä.

10.3.1 Vertailun perusteet: jako sähköisiin ja juttuihin

Vertailen lähetyksissä olevia yhteisiä ja eriäviä aiheita. Tarkastelen aiheiden määrää ja sitä, mihin uutistyyppin muotoon ne on tehty. Eriävien ja yhteisten aiheiden määrä samana päivänä kertoo jotain siitä, millaisilla kriteereillä toimituksessa toimitaan. Jos aiheet ovat samoja, voidaan päätellä, että toimitusten linja uutisvalinnoissa on sama. Lähetysten aiheiden erilaisuuden oletan kertovan aiheiden aktiivisesta valinnasta tai uutiskilpailusta, jossa pyritään löytämään omia aiheita.

Uutisen muoto kertoo siitä, millainen painoarvo kyseiselle uutiselle on annettu. Sähke on painoarvoltaan kevyempi kuin sähkökommentti ja uutisraportin muotoon tehty uutinen voidaan katsoa pääaiheeksi. Uutisraportteja, sähköitä ja kommenttisähköitä mahtuu yhteen lähetykseen rajallinen määrä. Käytän lähetysten aineiston vertailussa yksinkertaista jakoa sähköisiin ja juttuihin. Keski-Suomen uutisissa esiintyy myös sähkökommentteja, mutta olen yhdistänyt ne samaan ryhmään tavallisten sähköiden kanssa. Sähkökommentteja oli aineistossa vain muutama, Radio Keski-Suomen uutisissa niitä ei ollut lainkaan. Sähkökommentin painoarvo on lähempänä sähköä kuin juttua. Lisäksi Radio Keski-Suomen sähköet ovat toisinaan jonkin verran tv:n sähköitä pidempiä, jolloin kommenttisähkeen ja tavallisen sähköen välinen ero ei ole merkittävä. Yleisradion maakuntaradioiden uutiskriteerejä tutkineen Kaisa Kirveen (2000, 74) mukaan Radio Keski-Suomen yksittäiset uutiset ovat pitkiä. Muun muassa tästä syystä Radio Keski-Suomen uutislähetyksissä on vähemmän aiheita kuin muissa maakuntaradioissa keskimäärin.

Uutisen muodon lisäksi yksi tärkeydestä kertova tekijä voisi olla sen sijainti lähetyksessä. Tässä tutkimuksessa tarkasteltavissa lähetyksissä uutisen sijainti ei välttämättä kerro aiheen tärkeydestä, joten hylkäsin sijainnin vertailukriteerinä. Periaatteessa tärkeimmät asiat sijoitetaan lähetyksen alkupuolelle. Tärkeysjärjestys ei kuitenkaan määrää koko lähetyksen aiheiden sijoittelua, se ei ole täysin sama kuin aiheiden järjestys lähetyksessä. Patricia Holland (1997, 187) kuvaa brittiläisen ITN-yhtiön Channel Four News -lähetyksen rakentumista. Jutun aiheet päätetään aamulla, päivän mittaan lähetykseen aiotut aiheet karsiutuvat ja vaihtuvat. Päivän aikana päätetään, mikä järjestys aiheille tulee lähetyksessä tärkeyden suhteen ja myös rytmin suhteen.

Vaikka tärkeimmistä aiheista olisi kaikista tehty jutut, niitä ei laiteta lähetyksen alkuun peräkkäin. Välissä on sähkeitä ja kommenttisähkeitä, jotta lähetyksessä olisi rytmiä ja vaihtelua. Sama pätee myös sekä valtakunnallisiin että maakunnallisiin radio- ja televisiouutisiin Suomessa. Lähetyksestä tulisi kovin puuduttava, jos kaikki jutut ajettaisiin peräkkäin heti lähetyksen alussa ja loput lähetyksestä katettaisiin sähkeillä. Oman kokemukseni mukaan sellaisen radio- tai tv-uutislähetyksen, joka vaatii rytmittämistä tai dramaturgiaa, rakentaminen alkaa päätöksestä sijoittaa siihen tietyt jutut. Niihin saattaa tulla muutoksia uutispäivän edetessä. Sähkeaiheet ovat lyhyemmän käsittelyn saavia tai niitä aiheita, jotka tulevat esiin niin myöhään, ettei niistä ehdi tehdä pidempää uutista. Sähkeiden määrää ja kestoa muuttamalla lähetyksestä rakennetaan sille varatun ajan mittainen. Myös yksittäiselle jutulle lähetyksestä annettu tila eli jutun kesto saattaa muuttua päivän aikana.

10.3.2 Havainnot 20 päivän ajalta

Olen vertaillut Radio Keski-Suomen ja Keski-Suomen uutisten lähetyksiä 20 päivän ajalta tammi-helmikuussa 2001. Aineisto on koottu viideltä viikolta ja siinä ovat mukana lähetykset maanantaista torstaihin. Perjantai on jätetty pois, koska olen itse ollut perjantaisin töissä Keski-Suomen uutisissa ja samalla vaikuttamassa uutispäivän rakentumiseen. Vertailussa olen laskenut lähetysten eriävien ja yhteisten aiheiden määrän. Lähetysten eroavuutta tarkastelen vertailemalla sitä, kuinka paljon molemmilla toimituksilla on kunkin päivän lähetyksessä sellaisia aiheita, joita toisella toimituksella ei ole lainkaan käsitelty saman päivän vertailulähetyksessä. Näistä eriävistä aiheista käytän nimitystä omat aiheet. Lisäksi olen verrannut sitä, mihin muotoon eriävät ja yhteiset aiheet on tehty, sähkeiksi vai jutuiksi. Yhteisissä aiheissa olen myös hakenut merkkejä siitä, onko niissä kopioitu materiaalia suoraan, vai onko sähkeitä muokattu lainaamisen jälkeen. Vertailtavat lähetykset ovat Radio Keski-Suomen päälähetys kello 16.30 ja Keski-Suomen uutisten lähetys kello 17.50.

10.3.3 Vertailusta esiin tulevat erot

20 päivän aikana Radio Keski-Suomen kello 16.30 uutisissa oli 110 otsikkoa, keskimäärin 5,5 yhdessä lähetyksessä. Niistä juttuja oli 33 kappaletta ja sähkeitä 77 kappaletta. Omia aiheita radiolla oli 74 kappaletta eli 67,3 % kaikista aiheista. Omista aiheista juttuja oli 22 kappaletta, joka on 66,7 % kaikista radion jutuista. Omia sähkeitä radiolla oli 20 päivässä 52 kappaletta, joka on 67,5 % kaikista radion 77 sähkeestä. (Liite 1.)

Keski-Suomen uutisissa oli samana ajanjaksona uutisotsikoita yhteensä 154 kappaletta, keskimäärin 7,7 yhdessä lähetyksessä. Juttuja oli 60 kappaletta, säännönmukaisesti kolme juttua päivässä. Sähkeitä oli 94 kappaletta. Sähkeiden määrä vaihtelee kolmesta kuuteen kappaleeseen lähetystä kohden, keskimäärin niitä oli 4,7 yhdessä lähetyksessä. (Liite 2.)

Keski-Suomen uutisten lähetyksissä oli omia aiheita, joita ei esiintynyt ollenkaan radion saman päivän lähetyksessä, yhteensä 113 kappaletta eli 73,4 % kaikista lähetyksissä olleista aiheista. Näistä tv:n omista aiheista oli juttuja 52 kappaletta. Kun juttuja oli kaikkiaan 60, oli omien osuus niistä 86,7 %. Valtaosa jutuista oli siis tehty sellaisista aiheista, joita radiolla ei ollut lainkaan saman päivän päälähetyksessä mukana. Omia sähkeitä oli 61 kappaletta eli 64,9 % kaikista 94 sähkeestä oli tv:n omia.

Yhdessä Keski-Suomen uutisten lähetyksessä on tyypillisesti kolme juttua ja noin 4–6 sähkettä. Valtaosa jutun muotoon, eli laajemman käsittelyn arvoiseksi aiheiksi valituista aiheista eroaa tyystin radion uutisten aiheista, niitä ei ole käsitelty radiossa missään muodossa. Määrä (86,7 %) on huomattavan korkea ja haastatteluissa on syytä yrittää selvittää, mitä syitä tähän on. (Liite 2.)

10.3.4 Yhteiset aiheet

Aivan täysin erilaisia lähetykset eivät olleet. Yhteisiä aiheita oli 20 päivän aikana 41 kappaletta. Radion puolella ne muodostavat 37,3 % kaikista 110 aiheesta. Valtaosa yhteisistä aiheista on käsitelty radiossa sähkeenä, joita oli 31 kappaletta.

Radion kaikista vertailuajan 33 jutusta 10 oli aiheeltaan sellaisia, jotka oli käsitelty myös tv:n puolella, eli kolmannes radion jutuista. (Liite 2, liite 3.)

Keski-Suomen uutisissa yhteisten aiheiden osuus on 26,6 % kaikista aiheista. Juttuja näistä on 8 kappaletta, 13,3 % kaikista tv:n jutuista on aiheeltaan yhteneviä radion kanssa. Yhteisiä sähkeenä tv:ssä käsiteltyjä aiheita oli 33 kappaletta 94 sähkeestä eli 35,1 % tv:n koko sähkeiden määrästä. (Liite 2.) Yhteisten aiheiden kohdalla sähkeiden määrä on siis huomattavasti suurempi kuin juttujen määrä. Tähän saattavat vaikuttaa lähetyksen rakenteelliset seikat. Juttuaiheet on päätettävä jo aamulla, mutta sähkeiden valinta elää pitkin päivää lähetykseen saakka.

10.3.5 Yhteisten aiheiden vertailutuloksia

Suurin osa yhteisistä aiheista on käsitelty sähkeen muodossa molemmissa välineissä. Toimituksissa tärkeiksi katsotuissa eli jutun muotoon tehdyissä aiheissa on eroja 12 tapauksessa. Toinen toimitus on tehnyt asiasta sähkeen, kun toinen on nähnyt aiheen perusteellisemman käsittelyn arvoiseksi. Viidessä tapauksessa radion sähke on tv:ssä juttuna ja seitsemässä tapauksessa radiossa juttuna käsitelty aihe on sähkeenä televisiossa. (Liite 4.)

Yhteisten aiheiden muodon vertailu: 41 aihetta

Sähke radiossa - sähke televisiossa: 26 kpl

Sähke radiossa - juttu televisiossa: 5 kpl

Juttu radiossa - sähke televisiossa: 7 kpl

Juttu radiossa - juttu televisiossa: 3 kpl

Jutuksi samana päivänä on kaikkiaan 41 yhteisestä aiheesta päätynyt molemmissa toimituksissa vain kolme aihetta. Näyttää siis siltä, että Radio Keski-Suomessa ja Keski-Suomen uutisissa myös yhteisten aiheiden käsittelytavassa on suuri ero. Vaikka samana päivänä tehtäisiin samoista aiheista uutisia, niiden painoarvo lähetyksessä on erilainen. Tärkeimmiksi aiheiksi on valittu varsin erilaisia aiheita.

Tulos on linjassa toimitusten omien eli eriävien aiheiden vertailun kanssa. Omista aiheista suuri osa on nimenomaan juttuja. Herää kysymys siitä, miksi täysin samalla kuuluvuus- ja katselualueella toimivat maakunnalliset, sähköiset uutisvälineet eroavat näin paljon toisistaan. Varsinkin, kun kyseessä ovat Yleisradion toimitukset, joilla ainakin luulisi olevan taustaltaan samantyyppiset uutiskriteerit. Onko kyse uutiskriteereistä, välineen aiheuttamista muutokysymyksistä vaiko jostain muusta? Esimerkiksi televisiossa kuvallisella ilmaisulla saattaa olla oma merkityksensä.

Yhteistyön yksi mahdollisuus on sähkötuotannon keskittäminen muutamalle vuorossa olevalle toimittajalle. He kirjoittaisivat sähkeitä, joita radio ja tv voisivat muokata omaan käyttöönsä. Tätä tarkoitusta varten kävin läpi yhteisten aiheiden tekstin sisällön. Yhteisistä aiheista esiintyy muutamassa tapauksessa joko täysin tai osittain identtistä tekstiä. Kyse on sähkeistä, joita on ilmeisesti lainattu joko radion toimituksesta televisioon tai toisin päin. Yhtäläisyyksiä löytyi yhdeksästä sähkeestä. Kolmessa sähkeessä teksti on samaa, kuudessa sitä on muokattu hieman. Sen sijaan juttujen juonnoissa samaa tekstiä ei esiinny. Tämä johtuu siitä, että radion ja television toimituksissa jutut tehdään erikseen omilla näkökulmilla ja painotuksilla. Näin ollen tekstin lainaaminen ei tule kysymykseen. Joka tapauksessa jonkin tason yhteistyötä on tehty jo nykyisin, joten aivan vieras ajatus se ei näissä kahdessa toimituksessa voi olla.

10.4 Eroavuudet ja uutiskriteerit

10.4.1 Yleisradion uutiskriteerit

Uutisten sisältö määräytyy sen mukaan, millaisia asioita niihin valikoidaan. Bruun, Koskimies ja Tervonen (1986, 58) erottelevat uutisten valikoitumisen prosessista uutiskriteerin ja uutiskynnyksen käsitteet. Uutiskriteerit viittaavat siihen, millainen merkitys erilaisille asioille ja tapahtumille on annettava uutisina tai uutistoiminnan näkökulmasta. Uutiskynnys tarkoittaa sitä, mitkä seikat vaikuttavat jonkin asian tai tapahtuman julkistamiseen uutisena. Uutiskriteerit ja uutiskynnys voivat olla ristiriidassa keskenään.

Yleisradion maakuntaradioiden uutiskriteerejä tutkinut Kaisa Kirves jakaa maakuntaradiot maakunnallisuutensa pohjalta kahteen ryhmään. Ensimmäisen maakuntaradioiden ryhmän uutisista alle puolet on paikallisia tai maakunnallisia ja kärkiuutisina on usein valtakunnallisia aiheita. Toisen ryhmän muodostavat maakuntaradiot, joiden uutislähetyksissä yli puolet aiheista koskee maakuntaa. Myös niiden kärkiuutiset ovat maakunnallisia tai paikallisia. Radio Keski-Suomi kuuluu jälkimmäiseen, maakunnallisuutta ja paikallisuutta korostavaan ryhmään. Maakunnallisuus on aiheen uutisarvoa nostava tekijä ja uutisia valitaan pitkälti maakunnallisuuden kriteerin perusteella. (Kirves 2000, 99–100.)

Radio Keski-Suomen ja Keski-Suomen uutisten lähetysten aihevalinnoissa on suuri ero. Päivän tärkeimmät, juttuina toteutetut aiheet eroavat erittäin paljon. (Liite 1, liite 2.) Herää kysymys siitä, millä kriteereillä näissä toimituksissa toimitetaan uutisia. Radio Keski-Suomen uutispäällikkö Timo Toivasen mukaan sekä Radio Keski-Suomen että Keski-Suomen uutisten toimituksissa käytetään normaaleja Yleisradion uutiskriteereitä. Niiden muotoutumiseen oli Yrjö Ahmavaaralla suuri merkitys.

Yleisradion tutkijana toimineen Ahmavaaran määrittelemät uutiskriteerit otettiin muunneltuina Yleisradion ohjelmatoiminnan säännöstöön vuonna 1972 (Hemánus 1990, 95–96). Ne jaettiin kolmeen tekijään:

- 1) Tapahtuman vaikutusten tosiasiallinen voimakkuus eli intensiteetti.
- 2) Tapahtuman vaikutusten laajuus toisin sanoen sen ihmisjoukon suuruus, jota vaikutukset koskettavat.
- 3) Missä määrin tapahtuman vaikutukset koskettavat uutisen kuulijoita ja katsojia itseään tai niitä ryhmiä, joihin he kuuluvat.

Nämä kriteerit ovat niin sanottuja objektiivisia uutiskriteereitä siinä mielessä, että niissä merkittävyys on määritelty riippumattomaksi yleisön käsityksistä, siitä miten merkittäväksi yleisö uutisen kokee. Kun merkittävyyshierarkiassa laskeudutaan alaspäin, joudutaan ottamaan huomioon kunkin välineen oma yleisö (Bruun ym. 1986, 59).

Maakunnallisen uutisvälineen, joita tämän tutkimuksen molemmat tutkimuskohteet ovat, yleisö on Keski-Suomen alueella. Käytännössä tämä tarkoittaa ns. vanhaa Keski-Suomen lääniä. Radio Keski-Suomen ja Keski-Suomen uutisten uutispäälliköt toteavat tekevänsä uutisia keskisuomalaiselle yleisölle. Tässä määritelmässä heidän näkemystensä välillä ei ole eroja.

10.4.2 Kiinnostavuuden kriteeri

Lähinnä Yhdysvalloista peräisin olevat uutiskriteerit korostavat uutisen subjektiivista puolta. Keskeiseksi nousee se, mikä yleisöä kiinnostaa. Tästä on johdettu kaksi uutiskriteeriä, läheisyyden ja odottamattomuuden kriteerit. Ne perustuvat siihen, että yleisöä kiinnostaa se, mikä tapahtuu lähellä ja on heidän kannaltaan erikoista. (Bruun ym. 1986, 60.)

Yleisradion ohjelmatoiminnan säännöstössä (1992, 6) edellytetään, että uutisten tulee seurata yleisön kannalta tärkeitä ja kiinnostavia aiheita. Tekemistäni teemahaastatteluista käy ilmi, että tätä kiinnostavuuden kriteeriä sovelletaan Radio Keski-Suomessa ja Keski-Suomen uutisissa varsin vapaasti, uutisiksi voi tehdä melkein mitä tahansa, joka on kiinnostavaa. Kun aihekenttä on vapaa, mikään ei sido tai estä toimituksia tekemästä oman näköisiään uutislähetystä. (H4.)

Tämä on merkittävä tekijä selitettäessä sitä, miksi vertailut lähetykset ovat erilaisia, uutiskriteerien samankaltaisuus maakunnan tasolla ei ole itsestään selvää. Myös Kirveen tutkimuksessa keväällä 2000 todetaan, että alueellisuuden kannalta maakuntaradioilla ei ole yhteisiä yleisradiolaisia uutiskriteereitä. Alueellisuuteen vaikuttaa uutispäällikön henkilökohtainen näkemys maakuntautisten tehtävästä. Yleisradion antama ohjeistus on niin väljä, että uutiset voi toimittaa lähes millä tavalla tahansa. (Kirves 2000, 100.)

10.4.3 Kriteerit toimittajia myöten

Uutiskriteerit näyttävät siis peilautuvan vahvasti sen läpi, millainen kussakin toimituksessa olevien toimittajien arvomaailma on.

Sekä oman tutkimukseni vertailuajankohtana että aiemmin tehdyn tutkimuksen mukaan Radio Keski-Suomen uutisissa korostuvat talous, kunnallispolitiikka ja ympäristöaiheet (Liite 5; Vainio 2000, 33). Kaikki haastatteleman toimittajat ovat sitä mieltä, että aihejakauma johtuu yksittäisten toimittajien vahvoista aihealueista (H1, H2, H3, H4). Haastatteluista nouseekin esille portinvartija-teoriaan liittyviä kommentteja.

Uutiskriteerejä toteutetaan uutisten hankinnan ja tuottamisen prosessin eri vaiheissa. Portinvartija eli gatekeeper -teorian mukaan valinta uutiseksi tapahtuu prosessissa, jossa uutisaihe kulkee usean portinvartijan ohi. White (1999, 67) kuvaa yhdysvaltalaisen sanomalehden toimituksen toimintaa, erityisesti sitä, mikä ei valinnan jälkeen päätynyt lehteen. White (1999, 68) havaitsi, että lehteen tarjolla olevasta aineistosta pääsi lehden sivuille saakka kymmenen prosenttia. Valintakriteerit olivat subjektiivisia. Ne riippuivat toimituspäällikön kokemuksesta, asenteista ja odotuksista suhteessa siihen mitä ”uutiset ovat”.

Portinvartija-teoria on kehittynyt vuosien varrella. Tumber viittaa Pamela Shoemakeriin, jonka mukaan yksittäisen toimittajan tai toimituspäällikön preferenssit, päätöksentekostrategiat ja arvot määräävät päätöstä siitä, hyväksytäänkö vai hylätäänkö aihe tai juttu. Samalla portinvartijana toimiva henkilö toimii kuitenkin uutisorganisaation byrokraattisten rajoitusten ehdoilla. Uutisorganisaatiot ovat vahvassa suhteessa siihen sosiaaliseen järjestelmään, jossa ne toimivat.

Nuoret journalistit sosiaalistetaan toimituksen työtappoihin ja arvoihin. (Tumber 1999, 63–64.) Käytännössä Radio Keski-Suomen ja Keski-Suomen uutisten näkökulmiin vaikuttavat myös koko lähetystä tekevän toimituksen arvot. Uutispäälliköillä on keskenään hieman erilaiset henkilökohtaiset painotukset, jotka vaikuttavat uutisaiheiden valintaan ja näkökulmiin. Näkökulman ja aiheiden valinta vaikuttaa kuitenkin varsin demokraattiselta toiminnalta, niistä keskustellaan koko toimituksen kesken, ja jos joku toimittajista tuntee jonkin aihealueen tai maakunnan osan, hän saa halutessaan tehdä kyseiseltä alueelta juttuja. (H1, H2.)

Hemánuksen (1990, 59) mukaan portinvartijan käsite viittaa siihen, että journalismi on aktiivista toimintaa. Aktiivisuudesta ja aiemmin mainitusta kiinnostavuuden kriteeristä syntyvä aihekentän vapaus on kuitenkin suhteellinen käsite, sillä sekä alueradion että alueellisten televisiouutisten kanavaympäristö vaikuttaa uutisvalikoimaa kaventavasti.

Sekä Radio Keski-Suomen että Keski-Suomen uutisten kanssa samoilla kanavilla on myös Yleisradion valtakunnallisten uutistoimitusten lähetyksiä. Molempien toimitusten uutispäälliköt myöntävät, etteivät he ryhdy toimittamaan paikalliseksi uutiseksi valtakunnallista aihetta, jonka samalla kanavalla toimiva valtakunnallinen toimitus hoitaa. Maakuntatasolla ei ole päivittäin ns. kovia päivänselviä uutisia, vaan uutiset joudutaan tekemään oman aktiivisen valinnan avulla. Myös Radio Keski-Suomen uutistoimituksella ja päivittäistoimituksella on oma työnjakonsa. (H1, H4.)

10.4.4 Television uutisten odotusarvo on vakio

Keski-Suomen uutisten kohdalla on syytä ottaa huomioon se, millaisin kriteerein tehtyjä tv-uutisia on tähän saakka Yleisradion kanavilta totuttu näkemään. Yleisradion tv-uutiset ovat olleet valtakunnallisia. Oman televisiouutisista saamani työkokemuksen perusteella tärkeimpinä aiheina käsitellään politiikkaa, taloutta ja ulkomaan tapahtumia. Ridellin mukaan (1998, 179) yleisö on tottunut pitämään tv-uutisia laajan mittaluokan uutisten kertojana. Valtakunnan tai maailman tv-uutisilta ei edellytetä asioiden laajempaa ja syvällisempää käsittelyä, vain oleellisimman ja välttämättömimmän kertomista.

Televisiouutiset ovat kasvattaneet suomalaiset vuosikymmenten varrella seuraamaan tietynlaista tarjontaa. Meillä on olemassa tietty odotusarvo sille, millaisia uutisia televisiosta tulee. Nyt aloitettu alueuutiskokeilu on laajentanut tv-uutisten reviiriä paikallisten uutisten tasolle. Alueellisten tv-uutisten tavoitteena on päästä lähemmäs tavallisia ihmisiä (H1, H2). Tämä ajatus on mielenkiintoisessa ristiriidassa sen kanssa, mitä tv-uutisilta on tähän mennessä totuttu odottamaan. Seija Ridell (1998, 91) on tutkinut tv-uutisten yleisöä ja sen käsitystä uutisista. Uutista määrittelee Ridellin mukaan keskeisesti sen kertomien tapahtumien äskeisyys.

Pidempikestoisten ja prosessinomaisten aiheiden esille tuominen herätti yleisössä kommentteja epäuutismaisuudesta. Sellaista lähetystä, jossa ei tuntunut olevan erityisen sykkähdyttäviä päivän uutisia, pidettiin turhanpäiväisinä. Esimerkiksi Länsi- ja Itä-Saksan yhdistymisen viisivuotispäivän uutisointi koettiin tällaiseksi. (Ridell 1998, 170–171.) Näin yleisön käsitys uutisesta vastaa Galtungin ja Rugen (1999, 21–23) frekvenssi-kriteeriä, jossa hidas prosessi on epätodennäköinen uutisaihe.

Yleisradion suuntautuminen aluetoimintaan 2000-luvun taitteessa on strateginen ratkaisu. Se liittyy digitaalisen television aikaan, jolloin katsojat jakautuvat entistä useammille kanaville. Tuloksena uskotaan olevan katsojarakenteen sirpaloituminen ja odotusten erilaistuminen. Sen myötä alueellisen ja paikallisen näkyvyyden merkityksen uskotaan kasvavan. (Hoffrén 1999d, 4.) Näin ollen television uutis- ja ajankohtaisohjelmista on tulossa entistä paikallisempia, ehkä myös arkipäiväisempiä, jolloin uutisen määritelmä liukuu yhä enemmän kohti kiinnostavuuden kriteeriä. Mielestäni ero alueellisten uutisten aiheiden ja valtakunnan uutisten ns. kovien aiheiden välillä on jo nähtävissä.

Kirveen (2000, 102) tutkimustulosten mukaan maakuntaradioiden uutisten aiheita hallitsevat politiikka ja hallinto. Oma aineistoni antaa samantyyppisen tuloksen paitsi, että talouden aiheet näyttävät painottuvan Radio Keski-Suomen uutisissa Kirveen tutkimushetkeä enemmän (Liite 5). Tämä voi olla sattumaa, eikä sillä sinänsä ole merkitystä kokonaisuuden kannalta. Yksi haastattelemistani toimittajista on erikoistunut talousuutisiin. Hänen mukaansa talousaiheita, valtakunnallisiakin, käsitellään Radio Keski-Suomen uutisissa, koska niillä on vaikutusta maakunnan tasolla.

Radio Keski-Suomen uutisissa painottuvat siis kunnallis- ja maakuntapolitiikan sekä talouden aiheet (Liite 5). Niiden uutisointia sekä Radio Keski-Suomen että Keski-Suomen uutisten toimittajat kuvailevat listojen seurannaksi (H1, H2, H3). Keski-Suomen uutisissa aihejakauma on saman suuntainen, mutta hieman tasaisempi (Liite 6). Kirves kiinnittää huomiota toimittajien työtapoihin. ”Uutisen kuuloisen uutisen” saa tehtyä helpommin kunnallishallinnon kokouslistalta kuin oman ideoinnin ja uutishankinnan tuloksena (Kirves 2000, 103).

Näyttää siltä, että aktiivinen liikkuminen maakunnassa on tuonut television toimitukselle lisää aiheita maakunnasta. Selvästikin Keski-Suomen uutisten yhtenä kriteerinä on tehdä uutisia eri elämänalueilta ja tasapuolisesti eri puolilta maakuntaa. (H2.)

Television toimittajien puheessa tulee esille pyrkimys päästä arjen keskelle.

”Ne riemastuttavasti kyllä huomattiin hyvin nopeasti ne uutiset ja sitten sehän on maagista, kun kamera viedään jonnekin Kannonkoskelle niin tota, tiedetään et se on kova juttu, niin ihmiset innostui siitä, kun ne näki tuttuja ihmisiä ja tuttuja raitteja uutiskuvissa, niin se tuntui heti jotenkin, se tuntui tavattoman tärkeältä” (H2).

Televioutiset näyttävät päässeen uudelle reviiirille, ne ovat siirtyneet ihmisten elämässä yleiseltä valtakunnan ylätasolta alueelliselle, yksityiselle tasolle. Olisi mielenkiintoista selvittää sitä, miten ihmiset kokevat valtakunnallisten ja alueellisten televioutisten välisen eron edellä kuvattujen uutiskriteerien pohjalta. Onko television uutisten iltahartaudenomainen asema nyt murtumassa?

Lyhyenä yhteenvetona voi todeta, että molemmat uutistoimitukset soveltavat varsin vapaasti Yleisradiossa käytössä olevia uutiskriteerejä. Aiheiden valinta ja painottuminen riippuu uutisia tekevien toimittajien vahvoista aihealueista. Tilanteessa, jossa niin sanottuja kovia uutisia ei ole aina saatavilla, uutisia tehdään mitä erilaisimmista aiheista.

10.5 Asenteet tulevaisuuden suhteen

10.5.1 Perusasenne yhteistyölle myönteinen

Kaikki haastatellut ovat sitä mieltä, että Radio Keski-Suomen ja Keski-Suomen uutisten välistä yhteistyötä tulisi lisätä, ja että niin tulee myös käymään jollakin aikavälillä. Journalistisen työn kannalta ei toimittajien työnkuvien laajentaminen kuitenkaan saa loputtomiin kannatusta.

Näköpiirissä on yhteinen uutistoimitus, jossa tuotetaan uutisia eri välineisiin: radioon, televisioon, tekstitelevisioon ja internetiin (H2, H4). Kovin nopeasti tapahtuvaan muutokseen ei uskota tai haluta uskoa. Syynä tähän on se, että Radio Keski-Suomen uutistoimitus on perinteikäs radiotoimitus, jossa on totuttu tekemään asioita tietyllä tavalla.

Toimintakulttuurien ja uuden tuotantokulttuurin yhteensovittaminen on niin suuri haaste, että se ei tapahdu käden käänteessä, ainakaan sen ei uskota tuottavan parempaa ja laadukkaampaa tulosta kuin nykyinen tapa toimia. (H1, H2.) Muutoksen, mikä se sitten tulee olemaan, uskotaan tapahtuvan muutaman vuoden kuluessa toimittajien sukupolven vaihdoksen myötä, kun toimituksiin tulee väkeä, joka on koulutettu ja kiinnostunut tekemään uutisia eri välineisiin (H1).

10.5.2 Moniosaaminen ja toimittajien toimenkuvien muutos

Yhteistyön halutaan lähtevän toimittajien omasta vapaaehtoisesta halusta ja motivaatiosta tehdä sekä radio- että televisiouutisia (H1, H2, H3). Haastatteluissa nousee esille halu antaa ammattiryhmien tehdä kunnolla omaa työtään, niin toimittajien kuin kuvaajien ja leikkaajienkin. Täydelliselle kaiken tekemiselle eli kuvaamiselle, äänittämiselle, leikkaamiselle ja samalla toimittamiselle ei ole sijaa, mikäli halutaan pitää kiinni laadusta.

Pieniä perinteisten raja-aitojen ylityksiä voi tarvittaessa tapahtua esimerkiksi niin, että toimittaja kuvaa sähkökuvitusta. Silloinkin toimittajalle on kyettävä antamaan kunnollinen koulutus kuvaamiseen ja leikkaamiseen. (H1, H2.) Tarkin konkreettinen kommentti tuli tekniikan edustajalta, jolla on ammattilaisen näkemys kuvan ja äänen rakentamiseen jutuissa.

”Kun puhutaan jostain isosta tapahtumasta, jossa mennään jonnekin pressiin, jossa on kauheeruus ja siellä pitää, on semmonen olo itelläkin, että pitää tehdä pirusti töitä sen eteen, että saa hyvän näköistä kuvaa, saati että äänen jonkunlaisena. Ja sitten pitäis vielä samaan aikaan yrittää toimittaa. Siinähan on paljon sellaisia yhtälöitä, että sun pitäis kuunnella jotain pressia, sen sisältöön keskittyä, niin miten sä sen samaan aikaan hoidat, sen kuvaamisen.....siis varmaan sen saa jotenkin pelaamaan, mutta sen tekninen taso tulee tippumaan aivan jumalattomasti ja veikkaanpa, et sitä myöten myöskin journalistinen taso.” (H5.)

Yhteistyö vaikuttaa merkittävästi TV2:n teknisten palvelujen tuotantoon. Tekniikan kehittyessä siirrytään juttujen leikkaamisessa tietokoneella tapahtuvaan päätetyöskentelyyn. Tulevaisuudessa toimituksessa todennäköisesti työskentelee muutamia niin kutsuttuja mediatoimittajia, jotka kuvaavat, leikkaavat ja toimivat tv-tuotannon visuaalisen puolen teknisenä tukena. Tämä vähentää tarvetta ostaa tekniikan palveluita toimituksen ulkopuolelta. Television tekniikan puolella kuitenkin ymmärretään yhteistyön tarve radion toimituksen kanssa (H5). Yhteistyön aikanakin toimituksissa uskotaan säilyvän sekä niitä henkilöitä, jotka ovat keskittyneet journalistiseen työhön, tekstiin ja sisältöön että niitä, jotka ovat pääasiassa teknisen tai visuaalisen osaamisen ammattilaisia (H1, H5).

10.5.3 Yhteiseen uutispöytään

Pisimmälle menevä visio yhteistyöstä yhdistää toimitukset saman uutispöydän ympärille. Toimittajien työtehtävät ovat pitkälle eriytyneitä, toimituksessa olisi erikseen sähkötoimittajat, reportterit ja uutisten lukijat.

”Se vaatis just sen, että radion ja television välillä, jos semmosta enään onkaan, niin semmonen, kyräily ja kateusmentaliteetti, se pitäis saada kokonaan pois ja katsoa vaan, että mikä juttu sopii mihinkin välineeseen ja sitten tehtäis se sinne ja jos muut on kiinnostuneita, niin tehtäis jollain muulla tavalla ehkä pienempänä mainintana sitten sinne puolelle ja, näin” (H4).

Reportterit tekisivät kuitenkin juttuja vain yhteen välineeseen kerrallaan, mutta materiaaleja voisi lainailla toisen toimituksen käytettäväksi. Sekä television että radion toimittajat haluavat säilyttää radio- ja televisiojutun tekemisen erillään, jotta television kuvakerronta ja visuaalinen ilmaisun laatu ei kärsisi. Jos sama henkilö joutuu sekä toimittamaan juttunsa, että kuvaamaan ja leikkaamaan sen, on ilmeisenä tuloksena jonkin osa-alueen kärsiminen. (H1, H3.)

”No mitä nyt oon nähnyt toimittajien ite kuvaamia ohjelmia digitaalisella videokameralla tehtyjä juttuja, niin se raja alkaa mennä siinä että dv-kameralla tekee dv-kameran omalla mikrofonilla, kaikki mahdolliset automaattit päällä, automaattiskarppi, läheltä tehdään ja skarppit vaihtuu, hyvä että luuppiin kerkeää kattoon, niin se on jo sellaista skeidaa, mitä mä en laittais enää sinne. Siis, johan siinä katsojatkin lähtee, eihän sellaista jaksaa katsoa. Mä luulen, että katsojallakin on jonkunlainen vaatimustaso siitä kuvasta.” (H5.)

Käytännössä henkinen valmius yhteistyön tuomiin muutoksiin näyttää olevan haastatelluilla toimittajilla olemassa. Tähän tulokseen on syytä suhtautua kriittisesti, koska radion puolella on töissä varsin erilaisia ihmisiä. He kaikki eivät välttämättä ole asiasta samaa mieltä. Konkreettisia ehdotuksia ovat suunnittelun, uutishankinnan ja sähköiden toimittamisen yhdistäminen. Yhtä mieltä haastatellut ovat siitä, ettei molempien toimitusten kannata tehdä päällekkäistä työtä ja soitella erikseen kaikkien aiheiden perään. Seurattavia aiheita ja kuntakontaktien ylläpitoa voisi jakaa. (H2, H3.) Myös materiaalien siirto olisi mahdollista. Se vaatisi kuitenkin teknisten resurssien parantamista alkaen toimitusjärjestelmästä, joka pitäisi saada yhteiseksi, toiminnan helpottamiseksi. Toimitusten yhdistäminen voi avata uusiakin mahdollisuuksia.

”Tää yhteistyö, kun sitä vois syventää, niin silloin, silloin nää tämmöset vähän kovemmat uutiset, niitä vois vähän enemmän preppailla. Koska ne on siis, niitä työläämpiä justiinsa. Ja silloin voitais sitä vähän jakaa, et kuka tutkii vähän jotain, niin siinä vois vähän tuommosta pienmuotoista jopa tutkivaa journalismiakin, se kuullostaa, se on hieno sana, mutta siis et, se voi toteutua ihan tuommosessakin käytännön työssäkin.” (H5.)

Yhteistyötä ei siis nähdä välttämättä uhkana journalismille. Laadun ja sisällön tuottaminen nähdään yhtä mahdolliseksi kuin nykyisinkin, ellei jopa paremmaksi. Tämä kuitenkin sillä ehdolla, ettei toimituksista koeteta vähentää toimittajia toimintojen yhdistämisestä saatavien säästöjen nimissä.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää alueellisten tv- uutisten suunnittelua, käytännön toteutusta ja sitä, millä tavoin tavoite yhteistyöstä maakuntaradion kanssa toteutui Jyväskylässä sekä mitkä syyt tavoitteen onnistumiseen vaikuttivat. Erikseen tavoitteena oli koettaa saada selville toimittajien asenteita uutistoimitusten yhteistyöhön. Hahmottelen seuraavassa yhteenvedon, jossa käsittelen alueellisen uutistoiminnan taustoja sekä yhteistyön tilaa tutkimuksen valossa. Liitän siihen lisäksi toukokuun 2001 tuoreimmat suunnitelmat, jotka Yleisradiolla on maakuntaradioiden ja alueellisten tv-uutisten yhteistyöstä.

11.1 Yleisradion aluetoiminta käännekohdassa

Alueellinen tv-uutistoiminta on merkittävä käänne Yleisradion alueellisen uutistoiminnan historiassa. Sitä voi verrata 1960-luvun lopulla alkaneeseen radion alueellisen toiminnan kasvattamiseen mikä on johtanut maakuntaradiojärjestelmään. Nyt myös tv-uutisia on ryhdytty lähettämään lähelle, alueelta alueelle, entisen alueelta valtakuntaan lähetettyjen uutisten ja muiden ohjelmien lisäksi.

Yleisradiolle alueellisten tv-uutisten aloittaminen on strateginen valinta. Suuntautumisella aluetoimintaan myös tv:n puolella Yleisradio vastaa alueellisen uutistoiminnan kilpailuun. Sen suurimmilla kilpailijoilla Alma Medialla ja SanomaWSOY:llä on omistuksessaan lukuisia maakunta- ja paikallislehtiä. Digitaalinen televisio on tuomassa uusia kaupallisia alueellisia tv-lähetysmarkkinoille. Yleisradiossa on todettu, että sen legitimizeetti vaatii panostamista alueelliseen ohjelmatoimintaan. Toisaalta Yleisradiolla on tarve kasvattaa television ohjelmatuotantoa uusien digitaalisten kanavien tuodessa lisää lähetysaikaa. Alueellisissa tv-toimituksissa tehtävät ohjelmat on tarkoitettu myös uusien digitaalisten kanavien materiaaliksi joko sellaisenaan tai versioituna.

Yleisradiossa 1960-luvun lopulla alkanut aluekeskusten elinkaari on tullut taitekohtaan. Aluestudioiden tekniikka on tulossa käyttöikänsä päähän, sen uusiminen on ajankohtaista ilman digitalisointipaineitakin.

Nykyinen tuotantotekniikka on havaittu käyttökustannuksiltaan kalliiksi. Yleisradio joutuu toteuttamaan taloudellisen yhtälön, jossa toisella puolella on ohjelmatuotannon lisääminen ja toisella puolella kustannusten karsiminen tai ainakin hillitseminen. Tuloksena on tarve edullisempaan televisiotuotantoon. Tekniikan keveneminen ja tietokoneistuminen antaa siihen mahdollisuuksia, mutta käytännön toteutustapoja etsitään vielä.

11.2 Maakunnallisten toimitusten erilaisuus

Tutkimukseni vertailuaineisto osoittaa, että Radio Keski-Suomen ja Keski-Suomen uutisten uutisaiheet eroavat suurimmalta osin toisistaan. Lähetysten uutisista alle kolmannes oli tehty samoista aiheista. Teemahaastattelussa tärkeimmäksi yhteneväksi selitykseksi nousi uutispääalliköiden ja yksittäisten toimittajien vapaus valita päivän uutisiksi aiheita omien näkemystensä mukaisesti. Yleisradiolaiset uutiskriteerit antavat tähän mahdollisuuden. Näkemystä tukee aiempi Yleisradion maakuntaradioiden uutiskriteereistä tehty tutkimus (Kirves 2000). Mielenkiintoista ja mielestäni yllättävää on se, että valinnan vapaus näyttää tuottavan lähes täysin erilaiset uutislähetykset myös saman maakunnan alueella toimivien Yleisradion maakuntatoimitusten kesken.

Toinen merkittävä selittävä tekijä uutisaiheiden erilaisuudessa on välineelle tyypillinen ominaisuus. Radion ja television uutisjutut, joissa eroja oli eniten, ovat toteutukseltaan erilaisia. Keski-Suomen uutiset pyrkii valitsemaan aiheita, joihin saadaan kuvallista toimintaa mukaan. Esimerkiksi kunnanhallituksen listoihin perustuvat viranomaisuutiset eivät ole välttämättä ole kovin visuaalisia.

11.3 Kokemuksia ja havaintoja yhteistyöstä

Alueuutiskokeilulle asetettiin tavoite tehdä uutisia yhteistyössä samalla alueella toimivien maakuntaradioiden kanssa. Keski-Suomessa tavoite ei toteutunut, eikä siihen pyritty erityisen aktiivisesti. Toiminnallisena tavoitteena oli tietojen ja materiaalien vaihto sekä toimittajien työnkuvan laajentaminen. Yhteistyö jäi sähköiden ja tietojen vaihdon tasolle. Toimittajat työskentelevät erikseen radion ja television uutistoimituksissa. Heidän toimenkuvansa eivät ole muuttuneet.

Alueutisia vuonna 1998 pohtinut asiantuntijaryhmä ehdotti yhden toimituksen vahvuudeksi seitsemää toimittajaa ja saman verran teknistä henkilökuntaa. Kun lopulliset suunnitelmat seuraavana vuonna valmistuivat, oli henkilöstö karsittu minimiin. Syynä oli kolmen alueen alueutiskokeilun budjetin puolittuminen 25 miljoonasta markasta 12 miljoonaan markkaan. Toteuttamissuunnitelma kuitenkin tehtiin. Siihen kirjattiin aluetoimitusten yhteistyön perustavoitteet ja -mallit. Nämä varsin yksinkertaiset ja sinänsä ehkä toteuttamiskelpoiset suunnitelmat kaatuivat siihen, ettei toteuttamissuunnitelmaa annettu projektin käytännön toteuttajien käyttöön. Käytännössä voi puhua jopa sen salaamisesta. Kun hankkeen rahoitus oli puolittunut, ei alueilla haluttu herättää turhia toiveita.

Näin ollen toimituksilla ei ollut käytössään tätä puolentoista vuoden suunnittelun tulosta. Lisäksi Yleisradiolla ei jostain syystä ollut kiinnostusta panostaa alueellisten uutisten toteuttamiseen erillisiä resursseja. Keski-Suomen uutisten käytännön rakentaminen tehtiin sivutoimisena työnä. Ilmeisesti lähetysten suunnittelun eri vaiheissa oli kuitenkin tullut esiin raportista tihkuneita yhteistyön malleja, joita sitten yritettiin saada aikaiseksi. Saattaa myös olla, että pienimuotoisen yhteistyön tavoitteet keksittiin toimituksissa käytännön kautta. Näitä olivat muun muassa sähköyhteistyö ja materiaalien tuottaminen yhdessä. Yhteistyön rakentamisen kannalta pohja oli näiltä osin huono. Aikataulujen kireys johti siihen, ettei sen paremmin Keski-Suomen uutisten kuin Radio Keski-Suomen uutisten toimittajillakaan ollut selvää kuvaa siitä, millaiset uusista uutisista loppujen lopuksi tulee.

Suunnitteluraportit näyttävät toimitushenkilöstön ja resurssien suhteen epärealistisen niukoilta. Tekemistäni haastatteluista ja toteutusvaiheen resursseista käy kuitenkin ilmi, että alkuperäiset henkilöstön resurssisuunnitelmat jouduttiin ylittämään heti aloitusvaiheessa.

On hyvinkin mahdollista, että suunnitelmat tehtiin tarkoituksenmukaisen niukoiksi. Tällä tavoin hankkeen kustannukset saatiin näyttämään mahdollisimman alhaisilta, jotta hanke menisi läpi Yleisradion päätöksenteossa. Kokonaan uusi alueutishanke saatiin mahtumaan Yleisradion budjettiin aikana, jolloin koko yhtiön toiminnasta haluttiin löytää säästökohteita.

Tästä huolimatta suunnitteluraporttien suoranainen pimittäminen tuntuu oudolta toiminnalta, se vaikeutti yhteistyön asetelmia merkittävästi. Näyttääkin lähinnä siltä, ettei yhteistyötä edes haluttu lähteä rakentamaan mahdollisesti siksi, että alueellisten tv-uutisten toiminnasta ei ollut vielä kokemuksia. Tätä ristiriitaa suhteessa julkilausuttuihin tavoitteisiin ei kuitenkaan poistettu, asioiden annettiin edetä omalla painollaan.

Yksi yhteistyön ulottuvuus oli sen laajentaminen Yleisradion ulkopuolisiin toimijoihin. Jyväskylässä tämä tavoite on konkretisoitunut yhteistyönä Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitoksen kanssa. Journalistiikan opiskelijat ovat olleet Keski-Suomen uutisille erittäin tärkeä resurssi. Ilman kahta harjoittelijaa Keski-Suomen uutisten toimitus ei olisi tullut toimeen. Toisin sanoen opiskelijat oli laskettu toimituksen työvoimaan olennaisesti kuuluvaksi osaksi, heille oli varattu jo alun perin suuri rooli. Heidän avullaan Yleisradio on säästänyt työvoimakustannuksissa. Opiskelijoiden kannalta katsottuna heille on tarjoutunut erinomainen mahdollisuus tutustua tv-uutistyyöhön käytännössä. Näin ollen mielestäni voidaan todeta, että tämä yhteistyötavoite on onnistunut.

11.4 Positiivista suhtautumista, mutta varauksella

Kun yhteistyöstä ei ollut selvää kuvaa radion tai television puolella, se jäi alkuvaiheessa ikään kuin roikkumaan ilmaan. Epäselvässä tilanteessa syntyi huhuja ja väärinkäsityksiä, jotka aiheuttivat lisää epävarmuutta ja heikensivät yhteistyön mahdollisuuksia entisestään. Yhteistyö näytti johtavan muutokseen, joka olisi koskenut perinteisen maakuntaradion toimittajien työn luonnetta. Kuitenkaan siitä, mitä muutos olisi sisältänyt, ei ollut selvyttä. Radion toimittajat kokivat tilanteen uhkaksi, pelkona oli uutistoimituksen muutaman uutistoimittajan työmäärän liiallinen lisääntyminen.

Haastatteluista kuitenkin käy ilmi, että osalla radion ja television toimittajista olisi ollut kiinnostusta toteutunutta laajempaan yhteistyöhön. Kiinnostusta ei saatu kanavoitua käytännön toiminnaksi. Pientä lähentymistä tapahtui vuoden aikana, mutta kun asetelmaa ei päästy eikä lähdetty purkamaan, jäivät molemmat toimitukset omiksi yksiköikseen.

Tärkeä syy yhteistyön rakentamisen hitaudelle Keski-Suomessa on ollut Turussa sovellettu synergiakokeilu. Turussa toimivien Lounais-Suomen uutisten ja maakuntaradio Turun Radion uutistoimitukset yhdistettiin syksyllä 2000. Tämän osakokeilun tuloksia on odotettu yhteistoiminnan mallia muille alueille valittaessa. Tästä näkökulmasta katsoen yhteistyön aloittamisen viivästyminen Jyväskylässä näyttää sinänsä järkevältä. Turun kokeilusta on mahdollisesti saatu kokemuksia, joita voidaan hyödyntää muissakin toimituksissa. Tämä seikka ei kuitenkaan mielestäni poista sitä tosiasiaa, että turhaa päällekkäistä työtä olisi voitu karsia esimerkiksi yksittäisten uutisaiheiden tarkistamisessa yhteistuumiin jo aiemminkin.

Radio Keski-Suomen ja Keski-Suomen uutisten toimittajien asenteet tulevaisuuteen ovat odottavat. Yhteistyön lisäämistä kannatetaan sillä ehdolla, ettei nykyisin erillään toimivien toimitusten toimittajien määrää vähennetä yhdistämisen nimissä. Toimittajat haluavat tehdä journalistisesti laadukkaita uutisia. Toimittajien toimenkuvan laajentamiseen kaiken mahdollisen tekijöiksi ei uskota ainakaan, jos laadusta halutaan pitää kiinni. Perinteisten journalististen ja teknisten ammattiryhmien kuten toimittajien, kuvaajien ja leikkaajien ammattiryhmille halutaan antaa mahdollisuus tehdä omaa työtään hyvin. Jonkinasteista perinteisten toimittajan ja teknisen henkilökunnan ammattirajojen kaatamista odotetaan olevan tulossa, mutta ei mitenkään erityisen radikaalilla tavalla tai kovin nopealla aikataululla.

11.5 Yksi mahdollinen malli

11.5.1 Toimituksen organisaatio

Luon tässä yhden vision, joka pohjautuu tekemiini teemahaastatteluihin ja omiin kokemuksiini vuoden ajalta Keski-Suomen uutisista. Yhteistyön perusmallini lähtee siitä, että Radio Keski-Suomen ja Keski-Suomen uutisten toimituksista voitaisiin muodostaa yhteinen uutistoimitus, joka olisi fyysisesti samassa tilassa nykyisen erillään olon sijaan. Tässä toimituksessa voisi yhdistää suunnittelun ja sähkötuotannon kokonaan. Näin vältyttäisiin monen asian kahteen kertaan tekemiseltä. Uutisraportteja sen sijaan tehtäisiin molempiin välineisiin erikseen.

Suunnittelussa tulisi jakaa töitä kahden uutispäällikön ja toimituksen kesken. Eri aihealueiden ja kuntien uutisseurannan voisi jakaa niin, ettei nykyisen kaltaisia turhia päällekkäisyyksiä olisi. Suunnittelussa, juttuaiheiden kartoituksessa ja niiden jakamisessa radion ja television kesken olisi otettava huomioon radion ja television välineelle ominaiset vaatimukset äänen ja kuvan suhteen. Suunnittelua olisi myös laajennettava kattamaan nykyistä pidempi aikajakso. Lisäksi toimituksen käyttöön on luotava leikearkisto, johon kootaan maakunnan alueella ilmestyvien lehtien uutiset tärkeimmistä seurattavista aihealueista ja vähän pienemmistäkin paikallisista uutisista. Taustamateriaalina toimiva arkisto helpottaisi oleellisesti sekä uutisten suunnittelua että uutisjuttujen tekoa. Omien kokemusteni mukaan toimitusjärjestelmässä olevan suunnittelulistan käyttö on ollut Radio Keski-Suomessa alkeellista. Uutispäällikkönä toiminut Timo Toivanen myönsi asian teemahaastattelussa. Suunnittelulistaa on tehty yksi vuorokausi eteenpäin. Keski-Suomen uutisissa listaa on päivitetty hieman pidemmällä aikavälillä, muutamien viikkojen jaksoissa. Yhteinen suunnittelu olisi helpointa toteuttaa jo olemassa olevien tietojärjestelmien avulla. Se ei vaatisi teknisiä uudistuksia.

11.5.2 Toimittajien työtehtävät

Yhteisen uutispöydän sähköisten tuotanto olisi kahden päivittäin vuorossa olevan sähkötoimittajan työnä. Näitä sähköitä käytettäisiin uutispäällikön valinnan mukaan sekä television että radion lähetyksissä. Lähetyksen juontaja voisi muokata sähköitä tarpeen vaatiessa. Radion uutispöydässä oleva sähkötoimittaja todennäköisesti myös lukisi radion uutislähteykset.

Uutisraporttien tuotanto pitäisi jakaa niin, että radioon ja televisioon tehdään omia, välineeseen sopivia juttuja. Käytännössä siis yksi toimittaja tekee kokonaisen jutun vain yhteen välineeseen päivän aikana. Toimittajien työ voi kuitenkin olla monipuolista. Heille voidaan antaa mahdollisuus kiertää sekä radion että television reportterivuoroissa ja uutispöydässä sähkötoimittajana eri päivinä. Tämä luonnollisesti vaatii sekä radio- että televisiotyön ammattitaitoa. Jos nykyisistä toimittajista kaikki eivät halua ryhtyä tekemään uutisjuttuja sekä radioon että televisioon, heitä ei pidä siihen pakottaa.

Ajatukseni on, että toimituksessa on olemassa erikseen radioon ja televisioon uutisia tekeviä toimittajia, joiden löytäminen ammattitaitoa vastaavaa työtä.

Laajemmin katsoen kysymys on työkuiltuurin muutoksesta. Samantyyppinen muutos käytiin Yleisradion maakuntaradioissa läpi 1990-luvun alussa, jolloin radion toimittajat koulutettiin tekniikan yksinkäyttöön. Radion mediakonvergenssia eli eri elementtien, kuten äänen ja visuaalisten elementtien yhdistymistä tutkinut Kyösti Vaara toteaa, että radiotyön uudistamisessa aluksi esiintyneet eriävät näkemykset ovat laantuneet ja yksinkäyttö on omaksuttu osaksi radiotoimittajan työtä. Uuden median konvergenssi kuitenkin eroaa radiosta siinä, että se yhdistelee sekä ääntä että kuvaa. Kyse on monipuolisesta osaamisesta, joka vaatii laajaa ammattitaitoa. (Vaara 2001, 78.)

Radion ja television toimitusten yhteistyössä törmäävät kaksi eri toimintakulttuuria. Radiossa on omaksuttu toimittajan itsenäinen työskentely. Sen sijaan televisiossa uutisjutut ja -lähetkset vaativat ainakin toistaiseksi koko joukon tekijöitä. Vaikka tv-työssä pyritäänkin siirtymään toimittajien yhä laajempaan tekniseen osaamiseen, on perusero otettava huomioon yhteistyötä suunniteltaessa. Tämä perusero johtuu nimenomaan radion ja television äänellisten ja kuvallisten ulottuvuuksien erosta. Televisiossa on paljon enemmän hallittavia elementtejä kuin radiossa, joka toimii yksinomaan ääniulottuvuuden jatkumolla. Yhtä elementtiä eli ääntä on paljon helpompi hallita kuin sekä ääntä että kuvaa.

Uudet työtavat pohjaavat sekä tuotannollisiin säästötarpeisiin että yhä kevyempään ja helppokäyttöisempään tekniikkaan. Vaarana on, että uuden tekniikan nimissä ajetaan sisällön kannalta ”päin seinää” ja jälki on sen mukaista. Tekniikan huumassa ei pidä unohtaa sen enempää sisällön vahvuutta kuin kerronnan vaatimia erikoistaitoja takalalle. Epäilen, että katsoja tai kuuliija ei seuraa uutislähetystä sen takia, kuinka nykyaikaisella tekniikalla se on tehty, vaan sisällön takia. Vaara (2001, 87) muistuttaa, että monipuolinen osaaminen vaatii pitkän työkokemuksen erilaisissa tehtävissä. Tähtäkin kannalta katsoen haastattelemieni toimittajien kommentit muutoksen tapahtumisesta vähitellen, pitkällä aikavälillä, tuntuvat järkeviltä.

11.5.3 Materiaalien monipuolisempi käyttö

Uskon, että toimituksessa liikkuvaa materiaalien virtaa voitaisiin hyödyntää nykyistä monipuolisemmin. Jos aluetelevision uutiset haluaa materiaalia sellaisesta aiheesta, jonka muuten hoitaisi ainoastaan radio, tulisi radion toimittajan lisäksi samalle juttukeikalle saada mukaan television kuvaaja. Kuvaajan tehtävänä olisi kuvata radion toimittajan haastattelu ja muuta asiaan liittyvää kuvaa, jos mahdollista. Näin kuvaajan rooli pysyisi entisellään samoin kuin radiotoimittajankin, joka tekisi vain yhden haastattelun. Raja kuitenkin kulkisi siinä, että radion toimittaja avustaisi materiaalin saamisessa televisiolle, mutta ei tekisi itse televisioon juttua. Pidän jotenkin järkevänä sitä, että jutuiksi toteutettavat uutisaiheet tehdään joko radioon tai televisioon, ja että juttua tekevä toimittaja saa keskittyä yhteen aiheeseen ja välineeseen työpäivän aikana. Edellytän tässä kohtaa sitä, ettei yhteisestä toimituksesta vähennetä toimittajia, vaan resurssit säilyvät nykyisen kokoisina. Käytännöksi olisi myös saatava se, että kun aiheesta tehdään juttu, sama toimittaja tekee tietojensa perusteella myös sähkeen, jota voidaan käyttää jossakin toisessa lähetyksessä sekä radion että television puolella.

Nykyisen tekniikan aikana materiaalien siirto on ongelmallista. Radio kuitenkin voisi lainata äänimateriaalia televisiolta tai television toimittaja voisi nauhoittaa haastattelunsa myös radion nauhurilla, jolloin äänen siirron ongelmilta vältyttäisiin. Yhteiseen uutispöytään olisi kuitenkin hankittava tekniikkaa, jolla materiaalien siirto onnistuisi joustavasti. Tässä suhteessa tulevaisuus on vielä avoin, eri tekniikkavaihtoehtojen selvitys on kevätkesällä 2001 käynnissä.

Turun kokeilussa on saatu todennettua se, että nykyinen tekniikka ei suosi kahteen välineeseen tekemistä samoista materiaaleista. (Yleisradio 2001) Mielestäni tähän on syytä kiinnittää huomiota yhteistyötä lisättäessä. Yhteistoimintaa ei pidä yrittää viedä eteenpäin väkisin, ennen kuin siihen tarvittavaa tekniikkaa, kuten digitaalisia työasemia tai vastaavia on tekijöiden käytettävissä ja tekijöille on annettu niiden käyttöön riittävä koulutus.

11.6 Kohti yhteisiä toimituksia

Tämän tutkimuksen materiaalien keräämisen ja käsittelyn jälkeen Yleisradion alueellisessa uutistoiminnassa on tapahtunut merkittävä käänne. Yleisradion johtoryhmässä tehtiin 8.5.2001 päätös, että alueelliset tv-uutiset sijoitetaan Radio Suomen organisaatioon. Päätös tarkoittaa sitä, että alueellisen tv-uutistoiminnan projekti siirtyy kokonaisuudessaan Radio Suomen ohjelmavastuulle. Radion ja television yhteistä maakunnallista uutisryhmää johtaa kyseisen maakuntaradion päällikkö.

Päätös merkitsee myös sitä, että uutisia ei organisoida YLE 24 -digitaaliskanavan alaisuuteen kuten vielä alueellisten uutisten suunnitteluvaiheessa oli tarkoitus. Toiminnan kehittämisvastuu on Radio Suomen ohjelmajohtajalla. Päätöksen myötä alueellisten televisiouutisten ja samalla alueella toimivien maakuntaradioiden uutistoimitukset yhdistyvät kokonaan. Niistä organisoidaan niin sanottu monimediaalinen uutisdeski, joka tuottaa radion ja television alueelliset uutiset. Tämä koskee myös perustettavia uusia alueellisia tv-uutisia. Siirtyminen yhteiseen toimintaan aloitetaan mahdollisimman pian. (Perälä 2001, 1–2.)

Monimediaalinen deski on yleisradiolainen uussana, jolla tarkoitetaan useaan eri välineeseen alueellisia uutisia tekevää toimitusta:

...journalistisesta osaamisesta koostuva ja joka siksi palvelee ensi vaiheessa alueellista uutistoimintaa. Deskin osaamisessa yhdistyy radio-, televisio-, ja multimediajournalismi, ja sen tavoitteena on palvella analogisia radio- ja televisiokanavia, digitaalisia radio- ja televisiokanavia sekä yhtiön internetpalveluita.

Monimediaaliset deskit ovat osa Yleisradiossa tehtävää toimituksellisen työn uudelleenjärjestelyä. Yhtiön ohjelmatuotanto on suunniteltu jaettavaksi ydinosaamisen perusteella toimintayksiköihin, joita kutsutaan osaamiskeskuksiksi. Monimediaalisten deskien ydinosaamiseksi on määritelty maakunnallinen uutistoiminta. (Sundman 2001, 2–3.)

Päätös koskee vain alueellisen uutistoiminnan toimituksellisen tuotantopään ratkaisua. Tv-tekniikan tuotanto- ja siirtopalvelut hoidetaan olemassa olevalla tavalla, niiden kehitys ja ratkaisut ovat television ja Ylen tekniikan vastuulla. (Siikala 2001,1.) Asiasta tehdyssä päätösesityksessä korostetaan, että tällä päätöksellä ei oteta kantaa siihen, millä tavoin tuotanto yhteisessä uutistoimituksessa järjestetään. Monimediaalisia deskejä ei saada Sundmanin vetämän monimediatyöryhmän mukaan aikaan ilman lisärahoitusta. Tämä johtuu kasvavista henkilöstömenoista. Lopputuloksena ei ole yksittäisen säästökohteen mallinnusta, vaan useista asioista koostuva uuden toimintamuodon hahmotus.

Vuosina 2000 ja 2001 toiminnassa olleista alueuutisten kolmesta alueesta Keski-Suomessa ja Pohjois-Suomessa yhteistyötä tehtiin foorumiperiaatteella eli toimituksia ja niiden työnjohtoa ei lähdetty yhdistämään. Sen sijaan Lounais-Suomessa aloitettiin syyskuussa 2000 synergiakokeilu, jossa radion ja television uutiset yhdistettiin monimediaaliseksi deskiksi. Lounais-Suomen kokeilusta todetaan tässä vaiheessa, että uutissuunnittelua ja seurantaa on kyetty parantamaan.

Työtapojen kehittämisessä on kyse uudenlaisen työkuiltuurin kehittämishankkeesta. Monimediaaliset deskit ovatkin eräänlaisia koelaboratorioita, joissa kehitetään uutta tuotanto- ja työkuiltuuria. Niissä pitäisi luoda uusia, monivälineellisiä toimintatapoja sekä vanhoista olemassa olevista että uusista aineksista. (Sundman 2001, 5–9.)

11.7 Entä sitten?

Kuinka tutkimus saavutti tavoitteensa? Olen saanut käsiini melko paljon julkaisemattomia dokumentteja, joiden avulla alueellisten tv-uutisten kehityshistoriasta ja motiiveista saa kohtuullisen kuvan. Raporteissa ja muistiossa viitataan muutaman kerran sellaisiin dokumentteihin, joita minulla ei ole ollut käytössäni. Katson kuitenkin onnistuneeni asettamaan alueellisten tv-uutisten aloittamisen sille kuuluvaan historialliseen yhteyteen.

Uutiskriteereistä ja välineominaisuuksista johtuva sisällön ero tarkastellun kahden toimituksen välillä on ilmeinen. Se yllätti minut, vaikka olin aiemman tutkimuksen perusteella osannut odottaa jotain tämän suuntaista.

Vielä enemmän yllätti alueellisten tv-uutisten toiminnan suunnittelun ja käytännön toteutuksen välinen tiedon kulun vähäisyys. Yhteistyön käytännön toteutumisen taso selvisi sekä lähetysten vertailun avulla että vertaamalla suunnitteluraportteja haastateltavien käytännön kokemuksiin. Näistä käytännön kokemuksista kumpusi myös henkilökohtaisia mielipiteitä ja asenteita alueuutiskokeilun suunnittelua ja käytäntöä kohtaan. Asenteet ovat varsin herkkä tutkimuksen kohde. Vaikka haastattelut näyttävät asenteiden tällä hetkellä olevan odottavan positiiviset, oma ”näppituntumani” asiaan on se, että pinnan alla kyttee epävarmuutta ja jopa pelkoa tulevasta. Haastatteluissa tätä ei vain haluttu tuoda esille. Tästä puolesta olisi saattanut saada tässä tutkimuksessa vahvemman.

Olen tutkimuksessani esittänyt kritiikkiä sitä kohtaan, että alun perin tehtyjä yhteistyösuunnitelmia ei lähdetty toteuttamaan suunnitelmallisesti. Entä sitten? Kun ottaa huomioon alueuutiskokeilun alkuvaiheessa ilmenneet epäilevät asenteet, saattaa olla että näin oli parempi. Alueellisesta uutistoiminnasta on saatu kokemuksia noin puolentoista vuoden ajalta. Niiden pohjalta on ehkä helpompi välttää virheitä ja pehmentää ristiriitoja, joita radion ja television toimintakulttuurien yhdistäminen todennäköisesti aiheuttaa. Alueellisten tv-uutisten laajentuminen uusille paikkakunnille on kesken. Todellinen yhteistyön vaihe maakuntaradioiden kanssa on vasta alkamassa.

Tutkimuksessa on haastateltu vain henkilöstön toimittaja- ja tekniikkaporraa. Vaikka raporttien kautta johtoportaan suunnittelu on esillä, ei käytännön vaiheessa projektin johtajia ole kuultu. Miksi ei ole? Mielestäni tämän tutkimuksen on syytä rajoittaa toimituksissa käytännön työtä tehneiden henkilöiden näkökulmaan, koska juuri heitä tapahtumassa oleva muutos koskettaa. Työntekijöiden näkemys on olennaisen tärkeä kun selitetään sitä, miltä Keski-Suomen uutisten suunnittelu- ja toteutusvaihe näytti päivittäisen työn kannalta.

Miksi tässä tutkimuksessa käsitellään vain Jyväskylän toimitusten yhdistämistä? Alueellisia tv-uutisia on tehty kolmella alueella. Eikö etenkin Turusta olisi kannattanut ottaa jo olemassa olevia kokemuksia toimitusten yhdistämisestä tämän tutkimuksen materiaaliksi? Mielestäni ei olisi kannattanut. Turun oma kokeilu selittää yhteistyön hidasta käynnistymistä Jyväskylässä.

Oleennaista nyt ja tulevaisuudessa alueellisen tv-toiminnan kannalta on se, että toiminnan olosuhteet vaihtelevat alueittain. Vaikka jonkin tyyppinen perusmalli toimitusten yhteistyölle on olemassa, sitä ei voi aivan suoraan monistaa paikkakunnalta toiselle. Jyväskylässä olosuhteet ovat erilaiset kuin Turussa tai Oulussa. Radio Keski-Suomi on tuotannoltaan erikoistapaus maakuntaradioiden joukossa. TV2:n tekniset palvelut on kyennyt tuottamaan kuvauksen, leikkauksen ja lähetyksen vaatimat palvelut ilman resurssien lisäämistä. Toiminnalliset ratkaisut on räätälöitävä kunkin paikkakunnan mukaisesti.

Tämä tutkimus on raapaissut pintaa kahden Yleisradion maakunnallisen uutistoimituksen toiminnasta ja sen periaatteista. Teemahaastatteluissa on rivien välissä ajatus siitä, että radion toimitus tekee paljon virkamies- tai listalähtöisiä rutiiniaiheita, kun television toimitus saa ihmisläheisiä aiheita maakunnassa liikkumalla. Tältä pohjalta olisikin mielenkiintoista syventää tarkastelu siihen, kuka näissä erilaisissa uutisissa puhuu. Ovatko myös toimitusten valinnat haastateltavien suhteen erilaisia? Tällaisen tutkimuksen materiaalien hankinta olisi melko vaivatonta. Keski-Suomen uutisten lähetykset on tallennettu arkistonauhoille. Radio Keski-Suomen lähetyksjärjestelmään tallennettuja uutisraportteja pystyy kuuntelemaan ja siirtämään tarpeen vaatiessa vaikkapa c-kasetille.

Uutiskriteerien erilaisuutta voisi tutkia edelleen, siihen tarjoaa vuoden 2001 loppupuoli uuden tarttumakohdan. Keski-Suomen uutisissa on uutispäällikkö vaihtunut toukokuun 2001 alussa. Radio Keski-Suomessa on myös tapahtumassa uutispäällikön vaihdos Timo Toivasen jäätyä eläkkeelle keväällä 2001. Nämä taitekohdat ja niiden jälkeinen uutismateriaali tarjoaisi mahdollisuuden tutkia lisää uutiskriteerien riippuvuutta uutispäälliköistä.

Televisioutusten tärkeä elementti on elävä, liikkuva kuva, joka kertoo mitä on tapahtunut. Mielestäni alueellisten tv-uutisten kuvan käytön ja kuvakerronnan tutkiminen olisi aiheellista. Yksi omaa tutkimustani sivuavista peruskysymyksistä on se, millä tavoin alueelliset tv-uutiset eroavat maakuntaradion uutisista. Olisi mielenkiintoista selvittää, onko alueellisissa tv-uutisissa käytetty sellaista uutiskuvaa, joka tekee jonkin eron maakuntaradion tekemiin uutisiin, vai ovatko kyseessä kuvitetut radion uutiset, jolloin on syytä kyseenalaistaa koko toiminta.

Mielestäni television on lunastettava paikkansa kuvan käytön avulla. Miksi pitäisi tehdä uutisia samalla tavoin kahdessa eri välineessä, elleivät välineen ominaisimmat elementit pääse oikeuksiinsa? Tämä kysymys liittyy sekä uutiskriteereihin että resursseihin. Uutiskuvan kerääminen pitkin maakuntaa vaatii ammattitaitoista työvoimaa. Tutkimukseni aineiston ja omien kokemusteni perusteella rakentama yhteistyön malli on kovin saman kaltainen, kuin mihin Yleisradiossa on jo ehditty päätyä. Tämä tutkimus on siis vanhenemassa käsiin jo valmistuessaan. Olen tuonut esiin toimitusten yhteistyön tai kokonaan yhdistämisen selkeimmät piirteet. Ne ovat olleet varsin selkeinä olemassa eikä ole ihme, että mallit ovat samankaltaisia. Mielestäni ei kuitenkaan ole merkittävää se, että toimitukset on päätetty yhdistää. Sen sijaan merkittävää on jatkossa se, kuinka yhdistäminen tapahtuu. Siinäkin riittää tulevaisuudessa tutkimista.

LÄHTEET

1 KIRJALLISUUS JA JULKAISTUT DOKUMENTIT

Alasuutari, P.1994. Laadullinen Tutkimus. Tampere: Vastapaino

Alma Median tiedote 23.6.1999.

Bruun, M., Koskimies, I. & Tervonen, I. 1986. Uutisoppikirja. Helsinki: Tammi.

Eskola J. & Suoranta J. 1996: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Sarja C 13.
Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Friberg, R. 1998. Uutis- ja aluetoiminnan ongelmia. Teoksessa Esko Kokkonen
(toim.) Alueuutisten aika. s. 11–16. Oulu: Multiprint.

Galtung, J. & Ruge M. H. 1999: The Structure of Foreign News. Teoksessa Tumber
H. (toim.) News: A Reader. New York: Oxford University Press.

Helsingin Sanomat 1996. City-televisio hakee toimilupaa Helsinkiin. Uutinen
16.7.1996.

Helsingin Sanomat 1997. Huomenta Suomi. Tässä aamu-tv. Uutinen 23.2.1997.

Hemánus, P. 1990. Journalistiikan perusteet. Johdatus tiedotusoppiin 2. Helsinki:
Yliopistopaino.

Hirsjärvi S. & Hurme H.1991. Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.

Holland, P. 1997. The Television Handbook. London: Routledge.

Huovila, T. 1995. Uutisvuorokausi. Tutkimus medioiden eroista. Helsinki: Inforviestintä.

Häyrinen, J. 1998. Aluepäällikkönä uutisia luomassa. Teoksessa Esko Kokkonen (toim.) Alueuutisten aika. s. 53–70. Oulu: Multiprint.

Journalistin ohjeet. Suomen Journalistiliitto. www.journalistiliitto.fi

Kirves, K. 2000. Yleisradion maakuntaradioiden uutiskriteerit. Jyväskylän yliopisto. Viestintätieteiden laitos. Journalistiikan pro gradu -tutkielma.

Kokkonen, E. 1996. Hyödyksi ja huviksi pohjoissuomalaisille. Pohjois-Suomen radiotoiminnan vaiheita vuosina 1915–1995. Oulu: Kaleva.

Kokkonen, E. 1998. Alueuutisten aika. Oulu: Multiprint.

Komiteamietintö 1980. Radio- ja televisiokomitean II osamietintö. Uutistoiminnan järjestäminen. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Lantta, P. 1998. Uutisia Mikkelin mitalla. Teoksessa Kokkonen E. (toim.) Alueuutisten aika. s. 23–27. Oulu: Multiprint.

Linkki. Yleisradion henkilöstölehti:

19/1997, 3. Ville Zilliacuksen haastattelu.

19/1997, 22–23. Juttu aluetoiminnan historiasta.

22/1998. Juttu Kuopion aluestudion alasajopäätöksestä.

22/1999, 4. Juttu hallintoneuvoston päätöksestä aloittaa alueelliset tv-uutiset.

26/1999, 6. Tv-toimialan johtajan Heikki Lehmuston haastattelu.

34/1999, 4–5. Juttu alueuutisten käynnistymisestä loppiaisena 2001.

Lyytinen, E. 1996. Perustamisesta talvisotaan. Teoksessa Lyytinen E. & Vihavainen T. Yleisradion historia 1926–1996, osa 1. Helsinki: Yleisradio.

Mäkelä, K. 1990. Kvalitatiivisen aineiston arviointiperusteet. Teoksessa Mäkelä, K. (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. s. 42–61. Helsinki: Gaudeamus.

Nettilinkki 12.6.2000. Alueelliset tv-uutiset näkyvät koko maassa. Ylen henkilökunnan uutiskanava Yleisradion intranetissä.

Nettilinkki 3.5.2001. Alueellinen tv-uutistoiminta laajentuu. Ylen henkilökunnan uutiskanava Yleisradion intranetissä.

Ohjelmatoiminnan säännöstö 1992. Helsinki: Yleisradio.

Pesari, P. 2000. Näköradiosta digitelevisioon. Jyväskylä: Gummerus.

Ratinen, J. 1998. Aluepalvelu – virastoryhmä, muisteluja maakuntaradioiden Helsingin uutistoimiston alkuajoilta. Teoksessa Kokkonen E. (toim.) Alueuutisten aika. s. 77–84. Oulu: Multiprint.

Repo, E. S., Ilmonen K., Storbom N-B., Tamminen M. & Zilliacus V. 1967. Yleisradion suunta. Yleisradiotoiminnan tehtävä ja tavoitteet. Helsinki: Yleisradio.

Ridell, S. 1998. Tolkullistamisen politiikkaa. Televisiouutisten vastaanotto kriittisestä genrenäkökulmasta. Acta Universitatis Tamperensis 617. Tampere: Tampereen yliopisto.

Rieskjärvi, E. 1995. Radiouudistus ja alueuutiset. Alueuutistoimittajien käsityksiä YLEn kanavauudistuksen vaikutuksista uutistoimintaan. Jyväskylän yliopisto. Viestintätieteiden laitos. Journalistiikan pro gradu -tutkielma.

Salokangas, R. 1996. Aikansa oloinen. Yleisradion historia 1926–1996, osa 2. Helsinki: Yleisradio.

Schlesinger, P. 1987. Putting reality together. BBC news. London: Methuen & co.

Silvola P. & Repo E. S. 1998 (1970). Ote alueellista radiotoimintaa vuonna 1970 selvittäneen toimikunnan mietinnöstä. Teoksessa Kokkonen E. (toim.) Alueuutisten aika. s. 17–22. Oulu: Multiprint.

Stormbom, N-B. 1968. Yleisradion suunta. Ohjelmatoiminta. Tapiola: Yleisradio.

Tumber, H. 1999. News: A reader. New York: Oxford University Press.

Vaara, K. 2001. Äänellisiä visioita. Visuaaliset elementit ja niiden käyttö tulevaisuuden radiossa ja muissa äänellisissä medioissa. Jyväskylän yliopisto. Viestintätieteiden laitos. Journalistiikan pro gradu –tutkielma.

Vainio, T. 2000. Television alueellisten uutisten sisällönanalyysi Lounais-, Keski- ja Pohjois- Suomessa. Yleisötutkimus, tilaajaraportti 20/2000. Helsinki: Yleisradio.

Vihavainen, T. 1996. Sodan ja vaaran vuodet. Teoksessa Lyytinen, E. & T. Vihavainen. Yleisradion historia 1926–1949, osa 1. Helsinki: Yleisradio.

White, D. M. 1999 (1950). The 'Gatekeeper': A case study in the Selection of News. Teoksessa Tumber, H., News A Reader. New York: Oxford University Press.

Yleisradio 1971. Alueellisen radiotoiminnan kehityssuunnitelma. Sarja A1/1971, PTS-elin. Helsinki: Yleisradio.

2 TUTKIJAN HALLUSSA OLEVAT ASIAKIRJAT

Gartz, A., Heikkilä R., Järvinen A., Kyynäräinen A., Kärkkäinen P., Seppälä H., Silvo I. & Koskimies I. 1997. Uutis- ja ajankohtaisohjelmatyöryhmän väliraportti 27.5.1997.

Heikkilä, R. 1998. Esitys alueellisten tv-lähetysten aloittamisesta, 19.1.1998.

Hoffrén, A. 1994. Toimeksianto alueellisten tv-lähetysten suunnittelutyöryhmän nimeämiseksi.

Hoffrén, A. 1998. Alueellisten tv-uutisten aloittamismahdollisuuksien kartoitustyöryhmä. Esitys työryhmän perustamiseksi.

Hoffrén, A. 1999a. Ylen alueellisen ohjelmatoiminnan strategiat. 1. raportti: nykytilanteen kartoitus.

Hoffrén, A. 1999b. Ylen alueellisen ohjelmatoiminnan strategiat. 2. raportti: alueellisten tv-uutisten aloittamismahdollisuudet.

Hoffrén, A. 1999c. Ylen alueellisen ohjelmatoiminnan strategiat. 3. raportti: tv-alueutiskokeilun toteuttamissuunnitelma.

Hoffrén, A. 1999d. Ylen alueellisen ohjelmatoiminnan strategiat. 4. raportti: aluejakovaihtoehdot ja näkemys tuotantoresursseista.

Lehmusto, H. 1998. Alueellisten tv-lähetysten selvitys. Muistio 31.1.1998.

Maakuntaradioiden päälliköiden vastaukset Hannu Vilposelle, kirjeitä ja sähköpostiviestejä 1998.

Pakarinen, J. 1999. Ylen alueellisen ohjelmatoiminnan strategiat. Yhteenveto alueraportti 5:n valmistelusta 10.12.1999.

Perälä, R. 2001. Sähköpostiviesti 8.5.2001 Yleisradion johtoryhmässä monimediadeskeistä tehdystä päätöksestä.

Siikala, T. 2001. Päätösesitys Yleisradion johtoryhmälle monimediaalisista uutisdeskeistä 3.5.2001.

Sundman, E. 2001. Monimediaalinen deski, rakennemuutostyöryhmä 27, loppuraportti 27.4.2001.

Uutis- ja ajankohtaisohjelmatyöryhmän väliraportti 25.7.1997, Yleisradio.

Vaarama, V. 1998. Huomioita Ruotsin television alueellisesta uutistoiminnasta. Muistio 30.3.1998, liite 2.

Vilpponen, H. 1998a. Kirje maakuntaradioiden päälliköille alueellisen tv-toiminnan tarpeesta ja mahdollisuuksista 2.2.1998.

Vilpponen, H. 1998b. Alueselvityksen väliraportti 14.4.1998. Asiantuntijaryhmän kommentit.

Vilpponen, H. 1998c. Alueellisen tv-toiminnan aloittamismahdollisuudet. Loppuraportti 17.6.1998.

Vilpponen, H. 2001. Sähköpostiviesti Keijo Salokankaalle 23.4.2001.

Yleisradio 2001. Muistio alueuutistoiminnan seminaarista 9–10.2.2001.

3 HAASTATTELUT

Uutispäällikkö Timo Hytönen, Keski-Suomen uutiset, 21.3.2001.

Uutispäällikkö/ uutistoimittaja Aila Toivanen, Keski-Suomen uutiset, 26.3.2001

Uutistoimittaja Esa Riesjärvi, Radio Keski-Suomi, 3.4.2001.

Uutispäällikkö Timo Toivanen, Radio Keski-Suomi, 10.4.2001.

Kuvaaja-leikkaaja Hannu Lehtikevari, TV2 tekniset palvelut, Jyväskylä, 25.4.2001.

LIIKTEET

Liite 1:

Radio Keski-Suomen uutisaiheiden jakautuminen
juttuihin ja sähköisiin tammi–helmikuussa 2001

pvm	Aiheita	juttuja	Sähkeitä	omat jutut	Omat sähköiset
8.tammi	6	2	4	1	3
9.tammi	5	2	3	1	2
10.tammi	5	2	3	2	2
11.tammi	6	2	4	2	4
15.tammi	6	2	4	1	2
16.tammi	6	2	4	1	2
17.tammi	5	2	3	1	2
18.tammi	7	1	6	1	4
22.tammi	6	1	5	1	4
23.tammi	7	2	5	1	4
24.tammi	5	2	3	2	1
25.tammi	6	2	4	1	3
29.tammi	6	2	4	1	2
8.helmi	5	1	4	1	3
31.tammi	6	1	5	1	1
1.helmi	4	1	3	1	3
5.helmi	5	2	3	2	2
6.helmi	6	2	4	1	4
7.helmi	4	1	3	0	2
8.helmi	4	1	3	0	2
Yhteensä	110	33	77	22	52
Kpl/lähetys	5,5	1,65	3,85	1,1	2,6
% -osuus aiheista	100	30	70	20	47,3
Omia aiheita					
Jutut	22				
Sähkeet	52				
Yhteensä	74				
Omien sähköisten osuus kaikista sähköistä (%)				67,5	
Omien juttujen osuus kaikista jutuista (%)				66,7	
Omat aiheet kaikista aiheista (%)				67,3	
Yhteisiä aiheita					
Radio Keski-Suomessa sähköisinä					41
Radio Keski-Suomessa juttuina					31
Yhteisten aiheiden osuus Radio Keski-Suomen uutisista (%)					10
Yhteisten juttujen osuus Radio Keski-Suomen jutuista (%)					37,3
Yhteisten sähköisten osuus Radio Keski-Suomen sähköistä (%)					30,3
					40,3

Liite 2:

Keski-Suomen uutisten uutisaiheiden jakautuminen juttuihin ja sähkeisiin
tammi–helmikuussa 2001

pvm	Aiheita	Juttuja	Sähkeitä	omat jutut	omat sähkeet
8.tammi	8	3	5	2	3
9.tammi	7	3	4	3	2
10.tammi	8	3	5	3	4
11.tammi	7	3	4	3	4
15.tammi	8	3	5	2	3
16.tammi	7	3	4	2	2
17.tammi	7	3	4	2	2
18.tammi	8	3	5	2	4
22.tammi	8	3	5	3	4
23.tammi	8	3	5	3	2
24.tammi	9	3	6	3	4
25.tammi	9	3	6	2	5
29.tammi	7	3	4	2	2
8.helmi	6	3	3	3	2
31.tammi	7	3	4	2	1
1.helmi	8	3	5	3	3
5.helmi	8	3	5	3	4
6.helmi	8	3	5	3	4
7.helmi	8	3	5	3	3
8.helmi	8	3	5	3	3
Yhteensä	154	60	94	52	61
Kpl/lähetys	7,7	3	4,7	2,6	3,05
% -osuus aiheista	100	39,0	61,0	33,8	39,6

Omia aiheita

Jutut	52
Sähkeet	61
Yhteensä	113

Omien aiheiden osuus kaikista aiheista (%)	73,4
Omien sähkeiden osuus kaikista sähkeistä (%)	64,9
Omien juttujen osuus kaikista jutuista (%)	86,7

Yhteisiä aiheita	41
Keski-Suomen tv-uutisissa sähkeinä	33
Keski-Suomen tv-uutisissa juttuina	8

Yhteisten aiheiden osuus Keski-Suomen uutisissa (%)	26,6
Keski-Suomen uutisten jutuista (%)	13,3
Keski-Suomen uutisten sähkeistä (%)	35,1

Liite 3:

Radio Keski-Suomen ja Keski-Suomen
uutisten yhteiset aiheet
tammi–helmikuussa 2001

Pvm	Määrä
8.tammi	3
9.tammi	2
10.tammi	1
11.tammi	0
15.tammi	3
16.tammi	3
17.tammi	3
18.tammi	2
22.tammi	1
23.tammi	3
24.tammi	2
25.tammi	2
29.tammi	3
8.helmi	1
31.tammi	4
1.helmi	2
5.helmi	1
6.helmi	1
7.helmi	2
8.helmi	2
Yhteensä	41

Liite 4:

Radio Keski-Suomen ja Keski-Suomen uutisten yhteisten aiheiden jakautuminen

Pvm	Aihe	Luokitus	RKS	KSTVU
8.tammi	KSP osakekauppa	Talous	Sähke	sähke
8.tammi	Ammattikoulutus	Koulutus	Juttu	juttu
8.tammi	Jättemaksut Ä-Koski	Kunnallispolitiikka	Sähke	juttu
9.tammi	Kirjastosakot perintä	Kunnallispolitiikka	Sähke	sähke
9.tammi	uusi teatterinjohtaja	Kulttuuri	Juttu	k-sähke
10.tammi	Helikopterien koonti	Talous	Sähke	sähke
11.tammi	-	-	-	-
15.tammi	Lipeälammen tyhjenn	Ympäristö	Sähke	sähke
15.tammi	Lihaluujauhon keruu	terv/lääketiede	Juttu	sähke
15.tammi	Sairaalat, norjalaiset	terv/lääketiede	Sähke	sähke
16.tammi	Honkarakenne kaupat	Talous	Sähke	sähke
16.tammi	Rikostilastot	Rikos	Sähke	sähke
16.tammi	Mielenterveysforum	terv/lääketiede	Juttu	juttu
17.tammi	Harmaa talous	Talous	Sähke	juttu
17.tammi	SAK jäsenkysely	Politiikka	Juttu	sähke
17.tammi	Palvelualabarometri	Talous	Sähke	sähke
18.tammi	Kuntatalous	Talous	Sähke	juttu
18.tammi	Heinuanjärven kunnostus	Ympäristö	Sähke	sähke
22.tammi	TCB-hakkeri	Rikos	Sähke	sähke
23.tammi	Metso paper	Talous	Sähke	sähke
23.tammi	Luhangan k-johtaja	Kunnallispolitiikka	Sähke	sähke
23.tammi	Ooppera	Kulttuuri	Juttu	sähke
24.tammi	KS OP tulos	Talous	Sähke	sähke
24.tammi	Kaukolämpölaitos	Talous	Sähke	sähke
25.tammi	TCB-hakkeri	Rikos	Sähke	sähke
25.tammi	VTT virtauskoe	Tiede,tekn	Juttu	juttu
29.tammi	Lockwood	Talous	Sähke	sähke
29.tammi	BSE	Terveys	Sähke	sähke
29.tammi	Maanmittauslaitos	Paikallisuutinen	Sähke	juttu
30.tammi	Lumio Vaasaan ?	Kunnallispolitiikka	Sähke	sähke
31.tammi	Palo- ja pelastustoimi	Kunnallispolitiikka	Sähke	juttu
31.tammi	Raiskatun ensihoito	Terveys/lääketiede	Sähke	k-sähk
31.tammi	Asuntojen hinnat	Talous	Sähke	sähke
31.tammi	Liik.onnettomuudet.	Rikos/oikeus	Sähke	sähke
1.helmi	EU-rahat	Talous	Sähke	sähke
1.helmi	Energiapäivä	Talous	Sähke	sähke
5.helmi	Laukaa&Pekkarinen	Talous	Sähke	sähke
6.helmi	Taidekäsityöpalkinto	Kulttuuri	Juttu	sähke
7.helmi	Kuntien talous	Talous	Juttu	sähke
7.helmi	JKL sinfonia	Kulttuuri	Sähke	sähke
8.helmi	Paikallisradioluvat	Talous	Juttu	sähke
8.helmi	Teollis. Suhdanteet	Talous	Sähke	sähke

Liite 5:

Aiheiden jakautuminen Radio Keski-Suomen uutisissa
tammi–helmikuussa 2001

	aiheita	%-osuus kaikista aiheista
Urheilu	0	0,00
Kulttuuri	9	8,18
Talous	33	30,00
Työmarkkinat	3	2,73
Liikenne	5	4,55
Kansalaistoiminta	0	0,00
Ympäristö	12	10,91
Kunnallis- ja maakuntapolitiikka	20	18,18
Alueelliset ja paikalliset tapahtumat	3	2,73
Oikeudenkäynnit/ rikokset	9	8,18
Terveys ja lääketiede	10	9,09
Koulutus ja tiede	3	2,73
Turvallisuus ja maanpuolustus	3	2,73
yhteensä aiheita	110	100,00

Liite 6:

Aiheiden jakautuminen Keski-Suomen uutisten lähetyksissä
tammi–helmikuussa 2001

	aiheita	%-osuus kaikista aiheista
Urheilu	9	5,8
Kulttuuri	15	9,7
Talous	24	15,6
Työmarkkinat	7	4,5
Liikenne	9	5,8
Kansalaistoiminta	8	5,8
Ympäristö	10	6,5
Kunnallis- ja maakuntapolitiikka	21	13,6
Alueelliset ja paikalliset tapahtumat	8	5,2
Oikeudenkäynnit/ rikokset	6	3,9
Terveys ja lääketiede	20	13,0
Koulutus ja tiede	12	7,8
Turvallisuus ja maanpuolustus	5	3,2
yhteensä aiheita	154	100,6

Liite 7:

Teemahaastattelun kysymykset.

Haastattelun perusrunko:

1 Alueellisten tv-uutisten aloittamista edeltävä aika.

2 Nykytilanne. Lähetysten vertailun perusteella.

3 Tulevaisuus. Asenteet yhteistyötä kohtaan yleensä.

Kolme yhteistyön vaihtoehtoa ja niiden merkitys:

3.1 Tiedot ja tekstit siirtyvät, toimitukset säilyvät erillään.

3.2 Materiaalien siirto. Nykyisellä mallilla jatketaan, mutta lisätään äänimateriaalin yhteistä käyttöä.

3.3 Yhdistetään toimintoja, ns monimediaalisuus.

Suunnittelun yhdistäminen

Sähketuotannon yhdistäminen

Juttujen tuotannon yhdistäminen

Kysymykset tarkemmin:

1 Alueellisten tv-uutisten tulo maakuntaan, siihen liittyviä asioita.

Uutisten syntyhistoria. Millä aikataululla uutisten tekijät valittiin, paljonko jäi aikaa aloittaa kokonaan uusi tuotanto?

Mitä tavoitteita asetettiin yhteistyölle?

Oliko yhteistyöstä suunnitelmia?

Keskusteltiin yhteistyöstä radion ja aluetelevision toimittajien kesken?

Annettiin johtoportaan ohjeita yhteistyöhön liittyen?

Oliko toimittajien työhön mahdollisesti liittyviä odotuksia ilmassa?

Ennakoasetelmat ennen alueellisten tv-uutisten aloitusta. Millaisia asenteita radiossa ja tv:ssä esiintyi toista toimitusta kohtaan ennen aloitusta? Miten ne näkyivät?

2 Nykytilanne, uutiskriteerit ja niiden ihmettely

Tarkoituksena on tutkia toimitusten tämänhetkisen yhteistyön piirteitä. Alueellisten tv-uutisten tavoitteena oli toimia maakuntaradion uutisharavan pohjalta. Kävikö näin, missä laajuudessa, ja jos ei, niin minkä takia?

2.1 Erot

20 päivän vertailusta käy ilmi, että valtaosa molempien toimitusten jutuista on kokonaan omia aiheita, joita toinen toimitus ei käsittele lainkaan.

Miten tämä on mahdollista?

Miksi tärkeimmät aiheet eroavat näin paljon?

Ovatko uutiskriteerit erilaisia?

Millä kriteereillä toimitukset tekevät uutisia?

Mikä on maakuntaradion tai aluetelevisio-uutisten päivän päälähetyksen tehtävä?

Mitä lähetysten pitää sisältää, millaisen kuvan sen pitäisi antaa maakunnan alueella tapahtuvista asioista?

Onko eriävyydessä kyse oman profiilin hakemisesta?

Jos on, niin mikä se profiili on?

Millaiseksi Keski-Suomen uutiset/ Radio Keski-Suomi näkee yleisönsä?

Miten tarkkaan uutispäivän tärkeimmät aiheet ovat tiedossa jo edellisenä päivänä?

Vaikuttavatko kanavaympäristö, muut uutislähetykset radion tai alueellisten tv-uutisten uutisointiin?

Onko alueellisten uutisten valtakunnallisilla viikoilla vaikutusta uutiskriteereihin?

Ilmeisesti toimituksilla on aktiivinen valinta uutisaiheiden suhteen.

Miten ne hankkivat uutisaiheensa?

Miten ja mistä käsiteltäväksi ehdolla olevat aiheet tulevat toimituksen tietoon?

Portinvartija eli gatekeeper-teorian mukaan uutinen kulkee prosessissa usean portinvartijan ohi. Millaisia gatekeepereitä näillä uutistoimituksilla on?

Syntyvätkö erot jo uutishankinnassa?

Onko suunnittelussa ja ennakoinnissa tai seurannassa eroja?

Molemmissa on kunnallis- ja maakuntapolitiikka voimakkaasti esillä. Sen sijaan tv:ssä oli runsaasti kulttuuria, jota ei radion puolella esiinny yhtä paljon. Miksi?

Välineen ominaisuudet:

Mistä syystä radion uutiset liikkuvat vähemmän maakunnassa kuin tv:n uutiset?

Mikä on välineelle tyypillisen muotokielen vaikutus?

Millä tavalla kuva vaikuttaa televisioon valittaviin aiheisiin?

Onko kuvan käytön pakko jonkinlainen tuotantoa rajoittava tekijä?

Vaikuttaako äänikerronta jollain tavalla radioon valikoituviin uutisiin?

2.2 Yhtäläisyydet

Radio Keski-Suomen ja Keski-Suomen uutisten sähkeissä on yhtäläisyyksiä.

Yhteistyötä on ollut, kuten sähkeet osoittavat.

Millaista yhteistyö on ollut?

Millä tavoin yhteistyö toimii?

Onko siitä sovittu jotain?

Onko se järjestelmällistä vai satunnaista?

Mikä on toimitusten välinen suhde?

Radion toimitus on ollut olemassa pitkään, sillä on vakiintuneet tavat toimia, samoin vakiintuneet yhteydet ympäristöön. Miten radiossa on suhtauduttu tv:n toimintaan ?

(onko koettu kilpailuna?)

Entä tv:ssä suhtautuminen radion toimitukseen?

Mitä radion toimituksesta ajatellaan television toimituksen puolella?

3 Tulevaisuus, yhteistyön kolme perustasoa.

Radion ja television työntekijöiden yleiset mielipiteet ja asenteet yhteistyötä kohtaan:

Mitä mieltä he ovat yhteistyöstä yleensä?

Onko sille perusteita olemassa?

Onko intoa lisätä yhteistyötä nykyisestä?

Kuinka eriytyneitä ammattilohkot ovat, miten se vaikuttaa tilanteeseen?

Millaista yhteistyön pitäisi olla jatkossa, uutisten tekemisen prosessin eri vaiheissa?

Missä muodossa yhteistyötä voisi tehdä radiosta televisioon päin ja televisiosta radioon päin?

Yhteinen sähkötuotanto, yhteinen sähkötoimitus.

Suunnittelun yhdistäminen.

Arkistointi.

Mikä on mahdollisen yhteistyön merkitys sisällöille ja journalismille?

Mitä hyötyä yhteistyöstä olisi?

Miten käy moniarvoisuuden ja uutisten valikoiman?

Entä työn ja työntekijöiden määrä, mitä odotuksia sen suhteen yhteistyön kohdalla on?

Mitä merkitsee samoista materiaaleista jutun tekeminen joko kokonaan tai osittain kahteen eri välineeseen? Onko siinä moraalisia tai muita ongelmia?

Onko teknisillä eroavuuksilla millainen vaikutus yhteistyöhön?

Kuinka ylitsepääsemättömiä tekniset erot ovat?

Moniosaaminen:

Toimittajan ja teknisen henkilökunnan välinen raja on madaltumassa. Yksi aluetelevision alkuperäisistä tavoitteista on moniosaamisen hyödyntäminen.

Millä tavoin radiossa / tv:ssä voitaisiin hyödyntää moniosaamista?

Muuttuvatko radion / tv:n toimittajien työnkuvat nykyisestä, ja jos muuttuvat, niin millaista muutosta odotat?

Aluetelevisiossa tekniikan ja toimituksen raja on ollut jyrkkä. Onko jokin raja toiminnoissa, johon yhdistäminen pitäisi rajata?

Miten paljon toimittajien olisi itse kuvattava ja leikattava tv:n puolella?

Mitä mieltä olet seuraavista vaihtoehdoista:

3.1 Tiedot ja tekstit siirtyvät, toimitukset erillään. Nykyinen tilanne jatkuu, ehkä hieman tehostetusti.

3.2 Materiaalien siirto. Nykyisellä mallilla jatketaan, mutta lisätään äänimateriaalin yhteistä käyttöä.

Miten materiaalin siirto toimisi radiosta televisioon päin?

Mitä hyötyä siitä olisi?

Mitä ongelmia aiheutuisi siitä, että tv operoi kuvan kanssa, jota radio ei kykene toimittamaan?

Voiko televisiossa käyttää radion tuottamaa ääntä, vaikkei kuvaa haastattelutilanteesta olisi tarjolla?

Onko tilanne erilainen puhelinhaastattelujen kohdalla?

Pitäisikö jutuista tehdä sähköversio molempien toimitusten käytettäväksi?

Entä televisiosta radioon päin ? Mitä hyötyä radiolle voisi olla tv:n toimittamalla materiaalilla?

Onko televisioon tehty haastattelu käytettävissä radion uutisten puolella?

3.3 Yhdistetään toimintoja, monimediaalisuus.

Mitä mieltä suunnittelun, sähkötuotannon tai juttujen tuotannon yhdistämisestä?